

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

EFRAİM KİŞON

ADANMIŞ TOPRAKLAR ÜSTÜNDE

VARLIK YAYINLARI

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://ranney.org>

EFRAİM KİŞON

ADANMIŞ TOPRAKLAR ÜSTÜNDE

— SOSYAL TAŞLAMA —

**Çeviren:
ADALET CİMCÖZ**



VARLIK YAYINEVİ
Ankara Caddesi, İstanbul

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

BÜYÜK ESERLER KİTAPLIĞI : 151

Varlık Yayınları, sayı : 1455
İstanbul'da Ekin Basımevi'nde basılmıştır
Ocak, 1969

ADANMIŞ TOPRAKLAR ÜSTÜNDE

(İsrail Taşlamaları)

GERİ BAKIN

BAYAN LÛT

*“... Hazreti Lût’un eşi geri baktı
ve taş kesildi.” (Tevrat XIX, 26)*

— Bugün hiç çekinmeden geri bakabilirdi Bayan Lût. Günahlı Sodom ve Gomore’nin yerinde, İsrail’lilerin Pottâşe atölyelerini görürdü şimdi; bu atölyelerin tek günahı: Zararına işlemekte oluşlarıdır. —

GİRİŞ

Alışmadığınız, belki de yüreklice yazılmış bir denemeye girdiğimi göreceksiniz bu kitapta; İsrail'i, siyonizme kaçmadan anlatmağa çalışacağım. Bu denememin değişik sakıncaları olabilir. İsrail'i siyonizmsiz düşünmek, Amerika'yı baseball'suz düşünmek kadar saçmadır elbet. Hiç değilse bir kez - alışılmış övgüler olmasın diye - çokça dokunmadım siyonizm konusuna, İsrail'in iyi yanlarını da görsün okurlarım dedim!

İsrail hükümetinin yanlış davranışları yok mu? Var elbet, ama biz bu yanlış davranışlara karşın, gene de seviyoruz yurdumuzu.. Kanadalı'ların Kanada'yı sevdikleri, Portekizli'lerin Portekiz'i, İngilizlerin Fransa'yı sevdikleri gibi! Bu saydığım yerlerle aramızdaki tek ayırım: haritada onların yanında adımızın daha zor bulunmasıdır. Yurdumuz öylesine minnacık ki, kürelerde ve büyük haritalarda bile adını yazacak yer bulamıyorlar. Alışılmış bir kez "Kudüs" yazarlar nedense, sanki İsrail Kudüs'ün başkentiymiş de, tersi değilmiş gibi! Ama böyle önemsiz şeyler üzmez bizleri, şaşmayız, zaten çok az şeye şaşarız. Neden mi? "Mucizeye" şaşılmaz da ondan. Eh İsrail de "mucizeler" zincirinden doğduğuna göre...

Belleğimizi yoklayalım: Theodor Herzl, Peşte'de yaşayan bir yahudi gazeteciydi; ıbranice bilmezdi, Dreyfus-dâvasından sonra, bir Yahudi Devleti kurulması düşüğünü o atmıştı ortaya. Ne gördük? Aradan uzun yıllar geçti ve... gerçekten de kuruldu bu devlet. İngilizler başta, bu devletin nasıl ortaya çıktığını kimse anlayamadı.

"İsrail Gerçeği"ni yöneten etkenler arasında "mucize" denen şey başından beri vardı demek. En gözü pek, en ciddi planlamalara sokarız "mucize"yi. Herhangi başka bir ülkenin maliye bakanı mecliste şu sözleri söylerse: "Baylar, bizi yalnızca bir "mucize" kurtarabilir" bu demektir ki, o ulusu yöneten hükümet, ya da bütün ulus bir çöküntüyle karşı karşıyadır, ama İsrail'de bunun anlamı hiç de böyle değildir, çünkü sözü edilen "mucize" iki üç güne varmadan olacaktır ve yüzdeylüz olur da! Onun için şaşmayalım İsrail'in "mucizeler diyarı" olduğuna!

Alın size bir örnek daha: Çoğunluğu yurt dışında yaşayan başka bir ulus gösterebilir misiniz? Evet, çelişmeli bir durumdur, ama kazançlı yanları da vardır: Yurt dışında yaşayıp gene de vergisini yurduna ödeyen bir ulusun maliye bakanı, en mutlu bakandır.

Bilirsiniz, yüzyıllar boyunca her yerden koğulduk, ama kardeşlerimizin dünyaya dağılmış olmasından sevinçliyiz. Değişik inançlı ülkelerde yaşayan bu kardeşlerimiz de sever bizleri; başka ülkelerde yaşamının verdiği vicdan rahatsızlıkları sevgileriyle karşılaştınca denk gelir hesapları. Söz aramızda, haritada gülmüş, küçücük bir nokta gibi görülen bu toprak parçasını niçin bu denli sevdiklerini bilmezler de... bu ulusla öteki uluslar arasında ne ayrım vardır? anlamazlar! Neyse, artık okurlarıma Harry'yi tanıtmanın zamanı geldi; işte bu Harry de ayrımı anlıyamadı, ama anlamayı öğrendi hiç değilse.

ONLARDAN AYRIMIZ NE?

Sözünü edeceğim Harry, uzaktan yakınım olur, adı Harry Klein'dir. Benim İsrail'e yerleştiğim sıralarda o da

- birkaç yıl önce - Amerika'ya göç etmişti. "İyi bir Yahudi" denebilirdi ona, ama siyonist değildi, onun için de New-York'a göç etmişti ya! Pek de zeki değildir, ticaretten anladığına inanır; Amerika'ya gider gitmez dolarlar su gibi cebine akacak sanmıştı. Amerika'ya vardığından az sonra dolarlar su gibi aktıydı da cebine! Bozulmuşum, ama onuruma yediremedimdi: "İsrail'de durumum pek parlak değil, ama sıkıntı çekmiyorum" diye yazmıştım. Gönderdiği yardım paketlerinin arkası kesilivermişti!

Bir ara New-York'a gitmiştim, Harry'ye konuk oldum elbet, epey tartışmıştık onunla. Başımızdan hiç eksilmeyen "Yakın-Doğu krizi" gene canımıza okuyordu o günlerde, ama Harry, Nuh diyor peygamber demiyordu:

"Hiç aksatmadan her yıl gönderiyorum vergilerimi. Arap olayım, ne işe yaradığını anlıyorsam. Neyinizle övünüyorsunuz kuzum? Burda, New-York'ta ne eksliğimiz var sanki?"

"Ben pek rahatım İsrail'de."

"Ben de burda rahatım. Ayrımız ne söyler misin?"

"Ben iki milyon Yahudinin arasındayım."

"Ben de."

"Ama bizim başbakanımız Yahudi."

"O. K. Başbakan olma dalgasına düşersem gelirim İsrail'e."

Söz buraya gelince kesiyordum tartışmayı genellikle.

Amerika'da kaldığım süre içinde A.B.D. hükümeti bana büyük yakınlık gösterdi ve beni 4 temmuz - Amerika'lıların millî bayramıdır bilirsiniz - günü geçit resmine çağırdı. Kibarlık ettim, Harry'yi de götürdüm; İsrail yurttaşı olmanın Birleşik Amerika'daki önemi göstermek için.

Yurttaşlarımın beni millî duygulardan yoksun bulmalarını göze alarak şuna demeden geçemiyordum: Ame-

rikahılar geçit-resimlerini iyi başarıyorlar, neme gerek. Tören yerine varıncaya değin tren boyunca yürüten askerî bandolarını saymakla vakit öldürdüm, elliye yakın saydıktan sonra vazgeçtim.

Harry kendinden geçmiş gibiydi, durmadan alkışlıyordu. Sonra bana döndü: "Eee, gördün işte, nasıl mışsınız?" dedi. "Fena değil, hiç de fena değil," diye mırıldandım.

Aşağı yukarı altı saat sürmüştü geçit resmi; dört yüze yakın jet - değişik tiplerde - tepemizde uçmuştu; boynu kopacaktı Harry'nin onları izlerken.

"Gördün mü oğlum? Dünyanın en büyük gücü bizde işte." Şöyle derli toplu, us'lu, biraz da iğneleyici bir karşılık vermek istemiştım, ama başaramamıştım.

Ertesi yıl, tam ağaçlar çiçeklenirken birden Harry Amca çıkageldi İsrail'e. İlgilendiğinden değildi bu geliş, Tanrı korusun ne gezer yurduyla ilgilenmek? Avrupa gezisine çıkmışmış da, dur bakalım şu bizimkileri bir görelim, demiş ve gelmiş.. gelir a!

Bu kez o turistti ve bu kez bizim hükümet onu çağırmişti "Bağımsızlık Günü" törenine. Ben de onun yüzünden bizimkileri görebilecektim, sevinçliydim.

Her şey pek güzel düzenlenmişti; törene çağrılmış olanlar, ancak beş kilometrelik bir yolu yürüdükten sonra geçit resminin yapılacağı alana varıverdiler. Oturacak yerler pek rahat değildi, ama hava pırıl pırlıdı.. Ham-sin yeli esiyordu, yurdumuzun sevimli sahra yelidir bu!.

Harry Amca hiç konuşmuyordu. Bir saat kadar bekledik törenin başlamasını, derken başladı taburların geçidi.. Bayraklar filân hepsi tamamdı. Harry alkışladı. "Mystère" tipli sekiz savaş uçağı da tepemizden geçti, Harry Amca kafasını kaldırıp baktı, gözlerinde yaş vardı...

Arkasından dört helikopter; Harry tutamadı kendini, çocuklar gibi ağladı.

“Sizinkilerden ayırımız neymiş gördün mü?” dedim.

YAHUDİ POKERİ

Bir önceki öykümde, İsrail'deki korkunç yurtseverlikten bir örnek vermek istemiştım. Ne yazık ki, gereğince üstesinden gelemiyoruz bu durumun. Şimdi de bir poker oyununu anlatarak, Yahudi anlayışını sermek istiyorum önünüze. National Broadcastin Co.'nun (Millî Radyo Şirketi) öğretmeğe çabaladığından daha yararlı bir yazıdır bu inanın bana, bu öyküde Yahudi ruhunu çok yakından tanımış olacaksınız!

Gönüldeşim Jossele'yle, kahvelerimizi içmiş, tek sözcük etmeden oturuyorduk masada. Canı sıkılıyordu Jossele'nin, dayanamadı:

“Gel poker oynayalım,” dedi.

“Kâğıt oyunundan tiksiniyim,” dedim, “kazandığımı hiç anımsamıyorum.”

“Kâğıdın sözünü eden oldu mu? Ben Yahudi pokeri diyorum.”

Anlattı: Kâğıtsız oynanırmış bu oyun, kafadan! Kutsal Ulu Kitabın insanlarına da böylesi yakışır elbet! “Sen bir sayı tutacaksın” aklında, ben de bir sayı tutacağım,” dedi Jossele, “kim daha yüksek sayıyı tutmuşsa o kazanır. Çok kolay gibi gelir, ama pek de kolay değildir, beklenmedik şeyler olur. Nu? (Bu “Nu” sözcüğü aşağı yukarı İngilizlerin “Well” sözcüğünün karşılığıdır, ama ibranicede “Jolly Joker”in rolünü oynar! Başansavma bir istatistiğe göre “Nu” 689 anlaşıp geliyormuş. Nerde

söylendiği, ne zaman söylendiği, günün saatine ve yüzün aldığı biçime göre değişen anlamları varmış. Birkaç gelişigüzel örnek vereyim: "Gel artık", "Ne var?", "Bırak beni", "Anlamadım dediklerini, ne istiyorsun?", "İyi ya, diyelim ki, dediğin gibi.. kabul etmiyorum, dur be, diyelim dedik, böyle dediğim için ne bağıryorsun hemen, sersem sen de!" "Nu"yu anladınız değil mi?)

"Peki, oynayalım," dedim.

Ortaya beşer kuruş koyduk, sonra arkamıza dayanarak bir sayı düşünmeğe koyulduk. Az sonra Jossele eliyle işmar etti, tutmuş o. Ben de peki der gibi başımı salladım, ben de tutmuştum bir sayı.

"Söyle bakalım, kaç tuttun?" dedi. "On bir," dedim. "On iki," dedi Jossele, aldı parayı.. Tuh be, önce on dört tutmuştum, son dakikada on bir dedim.

"On dört tutmuş olsaydım?" diye sordum Jossele'ye. "Sen kazanırdın," dedi, "bu pokerin güzel yanı da bu işte, hiç belli olmaz kimin kazanacağı.. ama sinirleneceksen vazgeçelim." Hiç ses çıkarmadım, ortaya on kuruş koydum ve düşünmeğe başladım. "18" dedim. "Sen kazandın, ben 17'de kaldım," dedi. Attım paraları cebime. Oyunun püf noktasını bu kadar çabuk kavrayacağımı hiç ummamıştır Jossele! 15 ya da 16 diyeceğimi sanmıştır, 18 gelmemiştir aklına. Yitirdiği için iki misline çıkardı parayı. Sesimdeki sevinç belli etmemek için güç tuttum kendimi. "İyi," dedim, "iki misli olsun." Büyük bir sayı gelmişti aklıma: 35! söyledim. "43" dedi, aldı kırk kuruşu. Kızdım, sesim titriyordu. "Demin neden 43 demedin öyleyse?"

"17 sayısını düşünmüştüm de ondan," dedi, "oyunun güzel yanı bu yavrum. Hangi sayıyı söyleyeceğin belli olmaz."

Bir kâğıt lira attum ortaya. "Yüz kuruş," dedim.

Jossele de istemiye istemiye bir lirasını koydu. Sınırlarımız gerilmişti iyice. Sözde çok soğukkanlı bir sesle, "54" dedim.

"Bak şu işe," dedi, "ben de 54 diyecektim, baştan oynayacağız."

Kafamda bir sürü sayılar uçuşuyordu, içimden de: gösteririm sana, diyordum; ne yani on bir'le mi başlayacaktım gene, yağma yok, şaşacak.. 69 diyecektim, ama birden, "Bu kez de sen başla be, neden hep ben söylüyorum önce?" dedim.

"Peki," dedi, "bana vız gelir, al bakalım: 70".. Nabzım hızlı hızlı atıyordu, gözlerimi kapamak zorunda kaldım, Kudüs'ün kuşatılmasından beri böylesine çarpma-mıştır yüreğim. "Nu?" dedi Jossele, "Söylesene sayını?"

"Jossele," dedim kısık bir sesle, başımı önüme eğdim; "inanmıyacaksın ama unuttum tuttuğum sayıyı."

"Yalancı," dedi, "unutmuşmuş, hadi ordan, daha küçük bir sayı düşündüm diyemiyorsun değil mi? Biliriz bu numaraları." İyice kızmıştı. Ben de kızmıştım, tokathyabilirdim onu, ama bozuntuya vermedim, iki lira attım ortaya. O da koydu iki lira; sonra aklıma geldi benim demin tuttuğum sayı, ama gene ona söylettim önce.

"1683" dedi. Hiç istifimi bozmadan: "1800" dedim. "Çift" dedi. "Ne demek o?" dedim. "Sinirlenmece yok, pokerde sınırlarını bozarsan don gömlek kalırsın bilmiş ol, ben çift dedim mi, seninkinden daha yüksek bir sayı demektir. Kime istersen sor, bu pokerin kurallarındandır.."

"Yeter," diye kestim sözünü, dört lirayı atmıştı cebine, bir beşlik çıkardım koydum ortaya sonra. "2000" dedim. "2417" dedi. "Çift" dedim sırtarak, tam parayı alacağım, elimi tuttu: "İki çift" dedi ve utanmadan, attı paraları cebe. Gözlerim parlamıştı, aklıma "Ya, demek

sen o biçim bir oyuncusun ha? Sanki isteseydim ben de söyleyemez miydım demin?"

"Elbet söyledin, şaştım neden söylemediğine, böyledir bizim poker. Ya Habibi böyledir.. (Ya Habibi arapça bir sözcüktür, "dostum" anlamına gelir, teklifsizce söylenir, ama yabancılar da söyler; sokakta, okulda, ya da mecliste hükümet işleri tartışılırken filân..) Ya oyunu biliyorsun," dedi, "ya da bilmiyorsun, bilmiyorsan vazgeçelim.. Ortada on lira vardı şimdi. Dışlerimin arasından fısıldar gibi: "Haydi başla, sallanma," dedim. "4" dedi. "100.000" dedim. Hiç çekinmeden "Ultimo" dedi, aldı paraları. Ağlayarak yığıldım masanın üstüne. Saçlarımı okşadı, gönlümü almağa çalıştı, sözde Ultimo deyince akan sular dururmuş, bu oyunun yasasıymış! Pokerin eğlenceli yanı buymuş işte.. birkaç dakika içinde insan bütün parasını yitirebilirmiş!

Gözüm dönmüştü, son paramı "kaderin" ellerine bırakarak: "Yirmi lira" dedim. Jossele de koydu yirmi lira. Alnımda ter taneleri birikmişti, gerçekten de soğuk soğuk terler döküyordum. Gözümü ayırmıyordum Jossele'den, ilgisizmiş gibiydi, ama "kim başlıyor" derken dudaklarının titrediğini gördüm.

"Sen başlıyorsun," dedim, düşürdüm kapana.

"Ultimo" dedi hiç çekinmeden, uzattı elini paraları alacak, yakaladım kolunu, "Bir dakika," dedim; sonra buz gibi bir sesle: "Ben Gurion" dedim. Şaşırdı, ama ben aldım paraları.

"Bak," dedim, "Ben Gurion, Ultimo'dan daha güçlüdür, değil midir yoksa?"

"Şey," dedi, "vakit geç oldu artık, keselim oyunu Ya Habibi!"

Kalktık, sokağa çıkmadan ağzımı yokladım, Ben Gurion'a pek yakınmıştım, benim neyi durduğumu sanıyor-

du. Uydurdum demedim, ama bu pokerin can alıcı yanının bu olduğunu, kazanılan paraların geri verilemeyeceğini anlattım ona! Nasılmış bizim Yahudi pokeri?

BÂBİL KULESİ

Dünyanın dört bir bucağına dağılmış Yahudilerin, sonunda kendilerine bir yurt kurup orada birleşmeleri, çağımızın başarılı işlerinden biridir, inanın bana. Gelgelim dil konusunda öyle kargaşalıklara yol açıldı ki, hiç sormayın. Bâbil kulesi yaya kalır İsrail'in yanında; önemsiz, küçük, kerpiç bir yapıdan öteye geçemez bu kule bizim yanımızda. Yeryüzünün değişik topraklarında yaşayan, değişik ırk sayısından daha çok, daha değişik dille konuşulur İsrail'de. Diyeceksiniz ki, bir İsviçreli de bir İrlandalıyla anlaşamaz, bir İrlandalı da bir Teksaslıyla; evet ama, lengüistik bakımdan, gene de Afganistanlı bir Yahudiyle Hırvat Yahudisi arasındaki dil ayrılığı kadar değildir onlardaki ayrılık.

Resmî dilimiz ıbranicedir. Çocuklarımızın anadili de ıbranicedir, sahi: anaların çocuklardan öğrendiği tek "anadili" budur yeryüzünde! Bakanlıklarda olsun, iş yerlerinde olsun dilekçeler filan hep ıbranice yazılır; en çok okunan ingilizcedir ve en çok konuşulan dil de "yiddiş" denen yahudice! İbranice, çince kadar kolaydır!

Üç dört yıl sonra su gibi İbranice konuşan göçmenlerle karşılaştım, örneğin: "saatin kaç olduğunu söyler misiniz, ama lütfen ingilizce!" demişlerdir.

Derdini anlatabilmesi bakımından, iş yerlerinde vatandaşın ıbranice konuşması iyi olur, ama ıbranice ko-

ADANMIŞ TOPRAKLAR ÜSTÜNDE

nuşmayıp derdini anlatamaması bence daha iyidir.. nedenini aşağıdaki örnekle vereyim, siz de anlayın:

Al ışınli bir röntgen makinesi sokacaktım yurda, doktor değilim, ama bulbus duodenitisim vardı ve mide-me bu ışınlar gerekiyordu. Yabancı ülkelerdeki bir yakınım, röntgen makinesini armağan olarak gönderiyordu. Ne olur ne olmaz dedim, telefona sarıldım ve Sağlık Bakanlığı, sağlık araçları dairesinden bu iş için lisans gerekip gerekmediğini sordum. Hemen şunu söylemek isterim ki, İngiliz mandasında yaşarken çok iyi şeyler öğrenmiştik, lisans düşkünlüğümüz o yıllardan kalmadır işte. Yurda bir şey mi sokacaksınız, ya da bir şey mi çıkaracaksınız? - otomobil, buzdolabı, yiyecek nesneler, kitap, çiçek, fırça ya da dikiş iğnesi mi? - Lisans almak zorundasınız! Ama lisans alana değin buzdolabı güneşte erimiştir, ne yapalım? Yiyecekler kokmuş, kitap okunmaz duruma gelmiş, dikiş iğneleri gümrükteki samanların içinde yok olmuştur.. çaresiz; lisanssız adım atamazsınız.

Lisans için bakanlığa gitmek gerekiyordu. Bakanlıkta "bilgi alma" yerinde bir delikanlıya başvurdum; asıl memur "vatanî görevini" yapmak için askere çağırıldığından, yeğenini bırakmıştı yerine, neyse delikanlı beni 1203 No. lı odaya gönderdi. Meğer yanlış odaya göndermiş, ordan 4 No. ya gönderildim. 17, 3, 2004, 81 ve 95 No. lı odalardan geçtikten sonra 604 numaraya geldim.. işte burası röntgen ışınlarını dıştan kullanma dairesi, "Portföysüz Reisi" Dr. Bar'ın odasıydı! Kapının önünde bekleyen kimse yoktu, ama izin kâğıtsız girilemeyeceğinden beni 18 No. ya gönderdiler, ordan izin kâğıdını alıp öyle girebilirmişim Dr. Bar'ın odasına. Kuyruğu ancak böylelikle önlüyorlarmış. (İngilizlerce doğal, günlük yaşamların bir parçası olan kuyruk yapma du-

rumu bizim cinlerimizi tepemize sıçratır, ne yapar eder, kuyruğa girmemeğe çabalarız. Dedemizin dedesinin dedesi Yakup da bilir bu kuyruk işini. - Bayılırmı İngilizlere, otobüs durağında ne denli sabırlı, nasıl rahat kuyruğa girerler değil mi? Ancak otobüs geldikten sonra itişip kakışmaya başlarlar!)

İzin kâğıdını almak için geldiğim 18 No. lı odanın kapısında up-uzun bir kuyruk vardı. Kâğıt alma işi adam başına otuz saniye sürse, her beş kişide biri de yürek durmasından ölüp çıksa kuyruktan, gene de en azından beş ya da altı yıl sonra sıra bana gelebilirdi. Geçirmekte olduğumuz güç ekonomik durumlarımıza karşılık çok uzun bir zamandı bu!

Doğuştan bireyciyimdir, bu kötü yanımı dizginleyemem bir türlü. İşte gene şeytan dürttü, "17 No. ya gir, ordan 18 No. lı odaya geç" diye fısıldadı kulağıma, hem kuyruktan kurtulur çabucacık da alırsın izin kâğıdını. Uyduş şeytana. 17 No. lı oda boştu, masanın başında bir tek memur vardı yalnızca. Ta gözümün içine bakarak kaba kaba söylendi: "Yan odadan girmek yasaktır, burdan girenlerin işine bakılmaz. Kuyruğu görmedin mi dışarda? Her vatandaş gibi kuyruğa gir!"

Bizim memurlar, nazik olmayı bir türlü öğrenemediler. Oysa Batıda öyle midir? Gelişigüzel bir telefon konuşmasını alalım ele: İsrail'de: "Bay falanca odasında mı?" "Alay mı ediyorsunuz?", "Ne zaman döner?", "Ne bileyim?", "Bir not bıraksam geldiğinde söyler misiniz kendisine?", "İşin mi yok be adam.." der karşınızdaki, çat diye kapar telefonu. Ama uygar bir ülkede, hele İngiltere'de ne kadar nazik davranırlar insana! Sorarsınız: "Bay falanca odasında mı?", "Özür dilerim efendim, ama yanılmıyorsam şu anda odasında yoklar.", "Ne zaman döner?", "Çok geçtim bayım, ama tam olarak söyle-

miyeceğim. Bugün hava ne kadar güzel değil mi efendim?”, “Evet, çok güzel, yağmur da dindi neyse. Bir not bıraksam, kendisine iletir misiniz?”, “Elbette, yazıyorum efendim, lütfen söyler misiniz?” Ve siz ağır ağır yazdırırsınız, güç sözcükleri birkaç kez baştan söyletirler, doğru yazdığına emin olur, içiniz rahatlar. Oysa tek sözcük yazmamıştır, gelince aradığınız adam bilmiyecektir arandığını, ama olsun nezaket başta gelir.

Girdiğim 17 No. lı odadan çıkmaya niyetim yoktu, gelgelelim böyle kaba davranan memura da ne karşılık verebilirdim. Durumun kurtulması için olmayacak bir şey bulmalıydım, gene şeytana uydum “B u l b u s” dedim... “Bulbus duodenitis”. Adamcağızın tıp’la uzaktan yakından ilintisi yoktu anlaşılan, bön bön baktı yüzüme, sonra, “Kim?” dedi, nerde? neden?” İsrail tarihindeki kuyruk durumunu altüst edecek bir düşünüyü çaktı kafamda, hiç çekinmeden: “Dvargitschoke plokay g’vivtschir?” dedim, ne dediğimi ben de bilmiyordum, ama olsun, sesime soru edasını takmıştım, üstelik sevimli sevimli de gülümsüyordum... Etkisi tamamdı: “Yiddiş mi konuşuyorsun,” dedi, “yoksa ingilizce mi?” Ben hiç oralı olmadım:

“Dvargitschoke plokay.”

“Ha, fransızca,” dedi.

“G’vivtschir u mugvivtschir...” dedim. Memur kalktı, yan odadan başka bir memuru çağırdı: “Bu adamcağız yalnız macarca biliyor anlaşılan, sen oralısın değil mi? Anla bakalım ne istiyor.”

“Chaveri,” dedi öteki, “te mit akarol mama?” Ben gene: “Dvargitschoke plokay,” dedim. Transilvanyalı olduğunu sandığım öteki romenceyi denedi. Hırvat ağzıyla konuştu boşuna, omuzlarını silktilti, gitti sonra. Başka biri geldi, zayıf uzun boylu biri. “Kalori araştırma bölümü”nde çalışmıyorsa, arapça, türkçe, flemenkçe denedi,

ADANMIŞ TOPRAKLAR ÜSTÜNDE



Birden yükselmemi yutamayan Kirşner arkamdan dedikodulara başlamış, ama boşuna. Feintuch beni sevinçle karşıladı, Stern beni istetmiş, bir iş görüşecekmiş benimle! Çok gizli kaydıyla Stern'e düşündüklerimi söyledim, çalışma hızımızın pek ağır aksak olduğunu da ekledim sözlerime. "İş elime alabilmem için bana yetki vermelisiniz Stern," dedim, "yoksa sorumluluğu yükleneceğim." Hak verdi, hemen yönetim kurulunu topladı, beni, kendine ikinci müdür yaptığını açıkladı! Mayer, benim daha yeni geldiğimi, bu kısa süre içinde böyle birdenbire yükselmemin doğru olmayacağını söylemek istediye de, aldırmadı Stern, elimi sıktı, herkesin işitebileceği bir sesle, "Güveniyorum size!" dedi.

Odama döndüğümde, Çeşvan, yani odanın asıl sahibi gelmişti. Mayer tanıştırdı bizi. Ben Çeşvan'ı önemli başka bir işe yerleştiriverdim. Ona bir öğütte de bulundum: "Anlayışsız değilim, ama iş iştir Çeşvan. İş zamanında memurların yerlerinde bulunmasını isterim. Toplantı filân tanımam. Memurlar masalarının başında oturmazlarsa, akla gelmedik gülünç durumlar yaratılır. Unutmayın bu dediklerimi!"

Ramat Gan Yapı Kooperatifi'nde kayın babama güzel bir kat ayırttım hemen, aylığımdan biraz avans çektim, akşam olunca da işten doğru eve gittim. İşte o gün bugündür Amidar Şirketinin merkezinde çalışıyorum: 314 No. lu odadayım. Saat 11 ile 1 arası odamda bulabilirsiniz beni, yoksam bir toplantıya gitmiş olacağım, siz lütfen oturun, bekleyin biraz!

PROF. HONIG'IN DURUMU DÜZELİYOR...

İsrail'le yeni gelenlere doktor olmaları salık verilir ama, öğretim üyesi olmaları salık verilmez pek. Kuruluşundan beri dünyanın özlemini çektiği kardeşlik, eşitlik gibi nitelikler, yalnız İsrail'de gerçekleşebilecektir belki!.. Herkesin bildiği uğraşta çalışması ve herkesin çocuk sayısına göre para alması ilkesi esas tulmuştur yurdumuzda. Böyle olunca, bir öğretmenle yerleri silen okul "hademesi" eş parayı ahr! Kurama aykırı gelmeyebilir bu, ne var ki, "hademe"nin öğretmenden daha çok çocuğu olduğundan, sallantıya uğrar eşitlik; kardeşlikten söz açmıyorum artık.

Dr. Emmanuel Walter Honig, aşağı yukarı altmış yıl önce Almanya'nın Frankfurt kentinde dünyaya gelmiş; ortaokulu Prag'da okumuş, Anvers Üniversitesinde matematik yapmış, sonunda bütün hızını doğa bilimlerine yöneltmiş; oysa anası babası oğullarını "arsa-alım-satımı" işleri için yetiştirmek isterlermiş. Sorbonne ve Bâl üniversitelerinden de iki doktorası var, ama otuz beş yaşında iki doktor "ünvanı"yla ciğerlerinden hastalanınca bırakmış okumayı!

İyileştikten sonra Dr. Dr. Dr. E. W. Honig, iktisat ve siyasal ilimleri de yaparak Oxford Üniversitesinde doçent olmuş: yaş kırk. Beş yıl sıkı çalışmadan sonra Devlet Öğretimi Müdürü olarak Roma'ya çağırılmış. Bütün bu verimli yıllarında Prof. Honig on üç ciltlik çok önemli bir yapıt yayınlamış: "Ekonomi istatistiklerindeki fihrist yanlışlıklarının orta sınıfın sosyal yapısı üstündeki etkileri." - Elli yaşına gelince, özlemini gerçekleştirmiş ve

göç etmiş İsrail'e! Tel-Aviv'deki kooperatif yapılarından birine yerleşmiş ailesiyle. Karısı Emma, iki çocuğu, kendi babası ve kayınbabası, bütün aile bu kadar. Orta okullardan birine öğretmen olmuş ve bir süre hiç yakınmadan sürdürmüş işini. Aralarında böylesine ünlü, böylesine değerli bir öğretim üyesi bulunduğundan, bütün öğretmenler kendisine karşı çok saygılıydılar. Prof. Honig, boş zamanlarında yeni bir teoriyle uğraşıyordu: "Hayat sigorta sisteminde katsayısı hesapları".

1951 yazında profesörün durumu bozulmaya yüz tutmuştu. Günden güne artan pahalılık karşısında ailesini geçindiremez olmuştu, araştırmaları için kitap alacak parası yoktu artık. 1953'de okuluna yürüyerek gidip gelmeğe başladı, haftada bir gün de oruç tutmak zorunda kaldı.

Prof. Dr. Dr. Dr. E. W. Honig'in durumunu daha iyi anlayabilmeniz için aşağıdaki dökümü veriyorum:

Aylık gelir

1951 yılında 253,70 brüt, 201,45 net (1)

1952 yılında 292,65 brüt, 196,50 net (2)

(karısı işe girmiştir)

1953 yılında 325,49 brüt, 196,87 net (3)

(açlık grevinden sonra maaşına zam)

(1) Bu hesapları anlayabilmeniz için vergi sistemimizdeki özellikleri bilmeniz gerekir. İki bin yıldır baskı altında ezilen Yahudiler güçlükle kazandıkları parayı vergi adı altında yabancılara ödemeye alışmışlardı, şimdi kendi hükümetlerinin gene vergi adı altında aldığı parayı, gene eski alışkanlıklarından vazgeçmeyip kaçırmaya bakarlar. Onun için kazançlarının yarısını gösterirler gene. Vergi daireleri bilir bunun böyle olduğunu, artırır vergileri ki, başabaş gelsin. Ama bu arada zarar gören, gelirini saklamayıp olduğu gibi gösteren Prof. Honig gibi zavallılardır.

(2) Vergi dairelerinin kurnazca bir buluşu da şudur: ka-

Giderek, para eder nesi varsa sattı Prof. Honig; bir gün geldi ki, yakınlarından başka satacak şeyi kalmamış! Karısı Emma, ister istemez tiksindiği amcasına bir mektup yazıp New-York'a yolladı. Bu mektup amcanın Amerikan yüreğine dokundu ve çok geçmeden içinde yirmi tane çikolatayla beklenen paket geldi. Prof. Honig çikolataları okulun kantincisine sattı. Kantincinin Prof. Honig'den toptan beş liraya aldığı çikolataları yirmi liraya sattığını işitince bizim profesör çok kızdı. "Haksızlık bu" dedi ve hemen karısına bir mektup daha yazmasını söyledi. Bu kez gelen çikolataları kantinciye vermedi, kendi sattı okulda, hem de tanesini bir buçuk liradan! Utanılacak yanı yok bu işin; eskiden bir memur maaşıyla gül gibi geçinirdi, şimdi vergiler, gümrük, borç faizleri, kesintiler, zamlarla daha çok çalışmak ve kendilerine yeni gelir kaynakları bulmak zorunda kalıyor insanlar. Özel Piyasalama Kurumu istatistikleri şu ilginç tabloyu verir, ilgilenirsiniz diye yazıyorum:

Adı: R. L. İşi: Bayındırlıkta mühendis. Boş vakitlerinde piyango satar. Karısı çorap örür ama kazancını gizler. Öğle paydoslarında "İsrail'in Sesi" radyosunda koda söyler.

Adı: K. N. İşi: Veznedarlık. Otuz yedi yıldır aynı firmada çalışmaktadır. - Geceleri cambazlık yapar, sonra sabahın sekizine kadar gece bekçiliği. Arada bir mide

rı koca ikisi de çalışırsa daha çok vergi ödemek zorundadırlar. Doğu'nun: kadın çalışmasın, evinde otursun, istegindendir belki bu.

(3) Kafa işçileri maaşları artsın diye, çocuk yapacakları yerde, zaman zaman açlık grevine girerler. Gerçekten de bu davranışın etkisi olur, ama artan maaşla daha yüksek vergiye sokulduklarından, sonunda bir de bakarlar ki, iki-iki daha bir etmiştir!



hastalığını öne sürerek işe gitmez, evde gömlek diker. Kimi zaman kasa açığı verdiği görülmüştür.

Adı: A. P. İşi: Kutsal kitap eksperliği. - Öğleden sonraları test pilotluğu yapar! Onuncu çocuğu için bir seferlik yüz lira almıştır. İki oğlu ve bir kızını misyonerlere satmış. Düğünlerde dans eder, bir yandan da kasa hırsızlığı dersleri almaktadır.

Adı: T. A. Baremin dördüncü derecesindedir, Hazine'de çahşır. Akşamları asansörcülük yapar. Pazarları ve tatillerde Hula-Hula öğretir. Dairedeki ampulleri söküp satar. Yıllık izninde - sözde - yabancı bir devlete yardımında bulunur.

Adı: S. P. Dünyaca tanınmış tiyatro oyuncusudur. Öğleye kadar bir rıhtım içki yerinde ahçılık yapar. Oyundan sonra eleştirmenlerden para sızdırır, köpek yakalar, tasmalarını çıkarıp, tasmaları satar.

Prof. Honig de öğretmenliğinin yanı sıra bu çikolata satışını buldu ve aylık bütçesini tam değilse bile bir yoluna soktu. Bir süre sonra: "Neden yalnızca Amerikan çikolatası!" dedi, yerli ürünlere de ilgi göstermeğe başladı.

Gösterişten uzak, sessizce yapıyordu satışlarını. Kimseyi de zorlamıyordu. Dersten sonra masasının gözünü açıyor, içinden çikolata, drops, nane şekeri, karamela gibi nesneleri satışa çıkarıyordu.

Öğrencilerin tatlı nesnelere olan düşkünlükleri, profesörün gelirini gözle görülecek kadar artırmıştı. 1955 başlarında bir günlük orucundan vazgeçmişti artık, okula da otobüsle gidip gelmeğe başlamıştı. 1956'da arada bir sinemaya bile gitti; 1957'de iki üç kilo aldı "ruh sıkıntılarından" kurtuldu, ilmi çalışmalarına da hız verdi. Kendisini "küçük görme" duygusundan kurtulup denge-sini buldu. Prof. Dr. Dr. Dr. Honig'in toplumdaki durumu

ADANMIŞ TOPRAKLAR ÜSTÜNDE

bir otobüs şoförü ya da bir yapı işçisiyle eş duruma gelmiştir bugün:

1956 yılında, brüt: 342,30 - net: 342,30

1957 yılında, brüt: 351,— - net: 351,—

(dondurma satışı başladı)

1958 yılında, brüt: 607,89 - net: 607,78

(çiklet satışı başladı)

Yalnız bir süre önce okul idaresi, profesörün yükselmesini engellemeye kalkıştı: Ders sonlarında boynuna astığı işportayla koridorlarda dolaşp öteberi satması, çocukların üstünde iyi etkiler yaratmadığından, bu işten vazgeçmesi istendi. Prof. Honig yapabileceği tek şey yaptı: öğretmenlikten vazgeçti. O gün bugün yalnız tatlı nesneler satarak işini yoluna koydu. Ha sahi, okulun kantincisiyle de anlaştı - o da eskiden İngiliz edebiyatı okuturdu zaten - kantini birlikte işletiyorlar şimdi.

GEREKSİZ BİRKAÇ ÖĞÜT...

Uğraşları en çok kıskanılan kişiler "Şlimşin"lerdir, yani gizli işlerin üyeleri. Pazartesi ve perşembe günleri sabahın erken saatlerinde, bilinmeyen, masalımsı yerlere gitmek üzer yola çıkarlar. Yoksul yurdumuz için para toplamaktır amaçları; ya da gittikleri yerlerdeki Yahudilere, yurdumuzun yeryüzü cenneti olduğunu anlatarak göç etmelerini sağlamak. Bu gizli işlerin üyeleri değişik arsiulusal toplantılara da katılırlar, yurdumuzu ellerinden geldiğince, ama fazla ileri gitmeden, temsil etmeğe çabalarlar.

Yolculuğa çıkmadan önce bir sürü güc soruların kar-

şılığını vermek için kafa patlatırlar, örneğin: "Hangi partidensiniz?"; "Son seçimlerde oyunuzu kullandınız mı?" filân gibi! Atlatırlarsa bu sınavı, dünyanın her yerinde geçerli protokolun pek de kolay olmayan yanları anlatılır bu üyelere ve nasıl davranmaları gerektiği öğütlenir. Şöyle ki:

"Yarın falanca yerdeki toplantıya katılacaksınız, partimiz ve hükümetimiz adına sizi candan kutlarım, yurdu-muzu bu önemli toplantıda temsil edeceğinizden kıvanç duymaktayız, sizi seçmekle çok iyi bir şey yaptığımıza inanıyoruz. Güç bir iş başarmak için çıkıyorsunuz bu yolculuğa, işinize yarayabilecek önemsiz bilgileri anımsatmak işi bana verilmiş bulunuyor. Bu konuda bir yardımda bulunabilirsem ne mutlu bana. Biliyorum, sizlere böyle önemsiz bilgileri vermek gereksiz, gene de can kulağıyla beni dinlemenizi dilerim.

Çok küçük, önemsiz bulduğumuz davranışlar, çoğunlukla karşımızdaki insanlar hakkında bizleri yanlış kararlara sürüklemiştir. Önce şunu salık vermek isterim: tanışacağınız delegasyon üyeleriyle hemen senli benli olmamaya dikkat edin. Sonra, bayat Yahudi hikâyeleri anlatmayın yabancılara, soğuk kaçabilir, çünkü hikâyelerimiz yabancı dillere çevrilirken püf noktasını yitirir de ondan. İsrail sigaraları dağıtmaktan da vazgeçin, yerli ürünlerimizin doğal olarak elde edilmesine şaşan yok artık. Özür dileyerek, yersiz bulduğum bir şeyi daha anımsatmak istiyorum: gördüğünüz, ya da pek yakınınızda bulunan nesnelere el sürmeyin ve ellerinizi, elinizden geldiği kadar az kullanmaya bakın, sözün gelişi: yemek tabağınızın yakınlarındaki çatal bıçağı kullanın lütfen. Çatal bıçak deyince aklıma geldi, sayın üyelerimiz - emim, ama o kargaşalıkta unutursunuz belki diye söylüyorum: masada duran yemek dolu tabaklara - tadına

bakmak için - çatal atmaktan kaçının ve pastaların yalnız üzümlerini ayıklayıp yemeyin sakın. Şimdi söyleyeceklerimi şaka diye alın, çorba verirseler, çorbanızı mümkünse orkestranın bir marş çaldığı sırada için ve yemek bittikten sonra - elinizde olmadan yapacağınız - sesli diş emme temizlemesine lütfen başvurmayın.

Büyük kentler göreceksiniz, müzeleri gezecek, tiyatrolara gideceksiniz. Buraları gezerken kasılmayın, doğal davranın, ama çokca doğal da olmayın, diyeceğim şu: yediğiniz çikolatanın kâğıdını yerlere, hele tiyatrodan balkondan aşağı sakın atmayın, iyi etki yapmaz. Müzede gezdiriciyi sinirlendirmeden dinleyin, yurdumuzda da, Askalon'da örneğin, böyle eski püskü nesnelerin bulunduğunu söyleyip bozmayın adamcağızı. Otellerde yalnız garsonlara bahşiş verin, otel sahibine bahşiş vermeğe kalkışmayın. Yabancı delegasyon üyeleri yurdumuzu iyi tanımayabilirler, bu üzmesin sizleri. Sonra, kendinizin bağlı olduğu partiyi övmeyin yalnızca, ve karşıt olduğunuz partiyle de eğlenmeyin, çünkü yabancılar bunun nedenini anlayamazlar. Bir de şu var: yabancı üyelere Kutsal Kitabımızın iyiliklerini anlatmaya çabalamayın, bir şey elde edemezsiniz. Kültürel tartışmalara da katılmayın, diplomatik bir sessizliğe bürünün, susun, daha iyi edersiniz. Otuz beş yıldır İsrail'de yaşadığınızı övünerek anlatmayın, etkisiz kahr, tanınacağınız öteki üyelerin hepsi temsil ettikleri memlekette dünyaya gelmiştir de ondan.

Yerli Yahudilerin çağrılarına katılın, ama sakın siyonist toplantılara gelmiyorlar diye çıkışmayın onlara, gienlere çıkışamazsınız sonra! Konuştuğunuz kişileri hemen İsrail'e gelmeğe zorlamayın, bavullarını hazırlayacak kadar vakit bırakın hiç değilse! Sözüme son vermeden şunu da amsatmak isterim: yabancı bir diye bir ko-

nuyu anlatırken okuduğunuz gazeteyi pek hışırdatmayın, ve dinlerken uyumamaya dikkat edin. Bu alışkanlığımızı anlayamaz Batılılar, oralarda pek geçerli değildir bu. Evet bunun dışında diyeceğim şu ki, ama rica ederim, uyumayın, hey kardeşim, uyan uyan. Tanrı hakkı için uyan be kardeşim!"

BAKANLA FOTOĞRAF ÇEKTİREMEDİM...

Politika alanında, çok olasılıklar sağlanır İsrail'e yeni güç edenlere. Zamanı iyi seçip, gerekli bir partinin merdivenine ayağınızı atabildiniz mi, bakanlığa dek yükselebilirsiniz. Yirmi üç yıl önce bir lokantanın mutfağında birlikte tabak yıkadığımız Moşe'yle karşılaşmak işten değildir. Onu bakan olarak karşınızda bulmanın sevinciyle, sırtına vurur: "Merhaba Moische, ne âlemdesin?" der; heyecandan bayılır kahrsınız belki.

Hoş böyle başarılı yükselişler İsrail politikasının tekelinde değildir. Bir olay vardır bilirsiniz, zamanın İngiliz valisi günün birinde bir Arap şeyhini yanına çağır-mış: "Bana bak Abdullah," demiş, "seni bir daha afyon kaçakçılığı yaparken yakalarsam Ürdün'e sürerim." Abdullah sözde yerlere dek eğilmiş, bitik bir sesle: "Acıyın bana ekselâns," demiş, "benim gibi zavallı bir adama acıyın." Vali gülümsemiş: "Talih kuşu başına kondu Abdullah, şimdi Londra'dan aldığım bir buyruk gereğince seni bu ülkeye Emîr yapıyorum."

"Emîr mi dediniz? Ekselânsları eğleniyorlar benimle."

"Yo, çok ciddî söylüyorum. Bugünden tezi yok, bu-
raların kralı sensin."

Abdullah hemen doğrulmuş, kurtulmuş iki büküm durumdan ve elini öpmesi için uzatmış valiye: "Sağ ol dostum," demiş, sonra çok onurlu bir sesle, "biraderim İngiliz kralına selâmlarını ilet!" demeyi de unutmamış!

Vali şaşkınlıktan Abdullah'ın önünde diz çökmüş, elini öpmüş ve Emirliğe yükselen Abdullah'ın hemen oracıkta, cebinden çıkardığı "Yeşil Deve Nişanı"nı büyük bir saygıyla takmış göğsüne!

Bu olay çok çok eskiden geçmiş bir olaydır. Şimdilerde İngilizler, Orta Doğu'da çok az krallıklar kuruyor. Buna karşılık, durmadan birtakım Moische'ler bakanlıklara geçiyor. Kimbilir, bu iki gerçek arasında bilinmeyen bir ilinti vardır belki.

Bu Moische'lerden biriyle başımdan geçen bir olayı anlatayım sizlere: Öğleden sonra tam beş kırkbeşte protokol müdürünün isteğince büyük toplantı salonunda hazırдық. Aşağı yukarı İsrail sanat ve kültür hayatının belli başlı on beş üyesi çağrılmıştı bu toplantıya. Koyu renk giysi şart koşulmuştu. Çayda vekil de bulunacaktı. Günün ünlü ressamı, yontucuları; dünyaca tanınmış operacılarıyla tiyatro oyuncular ve birkaç başarısız yazarla yüzyılımızın en büyük ozanı, ha, bir de uluslararası üne ermiş iki estet'inin de bu çağrıya canla başla katıldıklarını bilmenizi isterim.

Saat tam beş ellide özel kalem müdürü, vekili almak için ayrıldı salondan. Bu arada ikinci kâtip - uzun boylu, yakışıklı, etkileyici kır düşmüş saçları ve yüzünün soylu yan görünüşüyle - bir konuktan ötekine gidiyor, bakanın nerdeyse geleceğini fısıldıyor, mümkünse daha alçak sesle konuşmamızı diliyordu.

"Peki, peki Jankel, üzülme," dedi yüzyılımızın en büyük ozanı. Yanımdaydı, sonra bana döndü: "Şu Jankel hoş heriftir, onu sigortaçlık yaptığı günlerden tanırım,"



dedi, "herkesin sinirine dokunurdu. Ben bile iki kez onu koğmuştum evimden. Bakanı da iyi tanırım. Eskiden posta memuruydu bakanımız. Pul satardı. Bienenfeld'lerin küçük kızıyla evlendikten sonra talih yüzüne güldü, bakan bile oldu."

"Gene de yetenekliymiş ki, bir şeyler yapabildi," dedim.

"Yetenek? Yani kabiliyet? Onda mı? Güleyim barı, akıllı bile değildir." Çok bilgiççe konuşuyordu yüzyılımızın en ünlü ozanı. "Verilen pulları bile doğru dürüst sayamazdı. Kaynatası olmasaydı, zor bakan olurdu. Daha geçenlerde bir büyüklük toplantıda öyle ahkça sözler etti ki, onun yerine ben utandım. Rus sefirine ne sordu biliyor musunuz? Hahahaha... düşünün, hahahaha... Diplomatik bir posta torbasına ne kadar pul yapıştırırsınız? demez mi? Bayılacaktım, hahahaha..." Birden dondu gülmesi, sustu, soldu yüzü, yerlere eğildi. Bakan salona girmişti!

"Saygıdeğer bakanımız!" Özel kalem müdürünün sesi çın çın öttü. Ordaki bütün sanatçılar yerlere eğildi, kadınlar diz kırdı. Hepsinin yüreği boğazında atıyordu sanki, insan azıcık kulak kabartsa işitebilirdi bu çarpıntılarını. Ben mi? Beni hiç sormayın; tabanlarımdan başlayan bir uyuşukluk, arkamdan tırmanarak kafamı buldu. Bu yaşıma geldim, ilk kez bir bakanı yakından görecektim. Tatlı bir gülümseme vardı yüzünde bakanın; herkesin teker teker elini sıktı, herkese söylenecek birkaç sözcük buldu, gönlünü aldı. Karşımda durduğunda bütün kanımın çekildiğini biliyordum, düşmemek için duvara dayadım sırtımı belli etmeden. Yüzyılımızın en ünlü ozanı da tir tir titriyordu yanımda. "Sizi tanıdığımı memnun oldum," dedi bakan bana. "Yanılmıyorsam, geçen hafta çok güzel bir şiirinizi okudum."

Böylesine bir mutluluğu bugüne değin duymamıştım, duyabileceğimi kafamın köşesinden bile geçirmemiştım. Bıkan benden bir şeyler okumuş. Benden! Bakan! Okumuş, kendi söyledi işte! Herkes de işitti! Olamaz dediklerimiz oluyor demek! Bir bakan benden bir şey okumuş! Bugüne değin tek şiir yazmamıştım, ama ne çıkar? Torunlarım bile bu olayı anlatacak. Dede, diyecekler bana, anlat n'olur, bakan yanına gelip ne demişti? Hani söze "Yanılmıyorsam" diye başlayıp...?

Yirminci yüzyılımızın en ünlü ozanı da benim kadar mutluluk içinde yüzüyordu, ona da şöyle demişti bakan: "Son taşlama kitabınızı çok ilginç buldum." Bu tümceyi durmadan mırıldandı ünlü ozan! Sevinçle, "Ne bulunmaz bir adam şu bakan, ne akıllı, ne cin gibi bir adam! Bienenfeld boşuna vermemiş kızını bu adama. Yargılarında âdil, beğenisi seçme! Ne dersiniz dostum," dedi, sonra hemen arkasında: "Bir dakika," deyip ok gibi fırladı yanından. Bakanın sigarasını yakmağa koştu, ama yetişemedi. Dünyaya ün salmış olan keman üstadımız, ozandan önce davranmıştı. Uluslararası üne ermiş iki estetimiz de yanan kibritleriyle seğirtmişlerdi, ama ne yazık ki, yolda çarpıştılar, yere yuvarlandılar. Hiçbir şey olmamış gibi gülümseyerek kalktılar hemen, umutla sigara tabakasına baktılar: daha çok sigara vardı bakanın tabakasında!

Birden konuşmalar kesildi. Mıknatısla çekilir gibi, herkes bakanın yanına sokuldu. Bütün yaşamları boyunca tek özlemleri, hiç değilse bakanın giysisine dokunmaktı, sandım. Peki ama ne vardı, ne olmuştu? Bir kargaşalık ki, sormayın: birbirlerinin ayaklarına mı basmadılar, birbirlerini itip kakmadılar mı, neler neler. Ünlü yontucu bile tanınmış opera primadonna'sıyla bakanın arkasına geçmiş bir şeyler işmar ediyorlardı birbirlerine.

Sonunda anladım, çünkü: "çat" diye bir ses işittim. Fotoğrafçının makinesi ve gözleri kamaştıran bir ışık yanıp sönmüştü. İsrail'in sanat ve kültür üyeleri dağıldı fotoğraf çekildikten sonra, salonun dört bir bucağına gittiler gene. Ama bizim ozan tek başına kalmıştı orta yerde.

Ben yetişememiştim bu fotoğraf dalgasına, belki şı gazete fotoğrafçısı bir daha çeker diye, onu gözden kaçırmamağa bakıyordum. Tamam, işte! Günümüz tiyatrosunun devlerinden sayılan biri yaklaştı fotoğrafçıya, bir şeyler fısıldadı, sonra bakanın yanına gelip birkaç söz etti. Bakan döndü ona, oyuncu koluna girdi bakanın: aman kaçırılmaz bu fırsat dedim, seğirttim. "Çat" etti, gene göz kamaştıran o ışık yanıp söndü, ama tam o sırada Nobel armağanının bekçilerinden biri, benimle makinenin arasına girmişti, yalnız benim değil elbet, fotoğrafçıyla bakanın çevresine de. Dev oyuncumuz, Nobelcinin gırtlığına sarılacak sandım bir an. Korktuğum olmadı, Nobelcinin bacağına - kimse görmeden - bir tekme atmakla yetindi o kadar.

Herkes bakanla resim çektirmiş, bir ben baramamıştım bu işi. Hep geç kalıyordum, istediğim kadar seğirteyim, bakanın yanındaki iki yer kapışılmış oluyordu. Anladım: yanyana fotoğrafımız çıkmayacaktı bakanla.

Bu da nesi? Bakan el ediyor, bana mı? Olamaz. Arkamda kim var diye dönüp bakıyorum, yok kimse. Gene el ediyor bakan, çağırıyor işte. Hey Büyük Tanrı! Garip kuşun yuvasını sen yaparsın. Bundan böyle yükseleceğim demektir. Bütün kent, bütün ülke benim sözümü edecek, fotoğrafımı görecekteler. Bakan benimle resim çektirmek istiyor, var mı bir diyeceğiniz?

Koşuyorum yanına, koşarken de yalvaran gözlerle fotoğrafçıya bakıyorum, salıverince de çekse resmimizi.



ADANMIŞ TOPRAKLAR ÜSTÜNDE

“Çekoslovakya’dan mısınız?” diyor bakan. Yandım. Yüreğim sıkışıyor; kör şeytan, neden ordan değilim san-ki? Ama bu fırsatı kaçırmam artık, vakit kazanmak ge-rekiliyor şimdi, bütün iş vakit kazanmakta. Fotoğrafçı resmi çekinceye dek bir şeyler yapmalı, bir şeyler söyle-meli. Çekse ya, ne bekler bu herif de.

“Şey, ekselâns,” diyorum... Sözcükleri yaya yaya söy-lüyorum, tek fotoğrafçı geçinen şu herif vakit bulsun da makinesini işletsin. Ne ağır aksak iş görüyor bu züppe? Hangi gazete, nerden bulmuş işe yaramayan bu piçi?

“Çekoslovakya hakkında size istediğiniz bilgiyi ve-rebilirim ekselâns,” diyorum.

“Savaştan önce Prag’da Zsrrvzmgyvynkvcyupq-nix-compfwpyyiz var mı diye konuşuyorduk da...”

Benim gibi, sizler de anlamadınız, ama hiç bozmuyo-rum: “Prag’da mı?” diye soruyorum. Neyse makineyi kaldırıyor herif, haydi, haydi çek işte, ötekiler geçti bile hücumla, çok sürmez kapanır önüm.

“Hayır ekselâns, Prag’da yoktu o dediğiniz.”

“Hm... hm... aklımda kaldığına göre...” Ulan çek çe-keceksen be.

“Yani ekselâns, diyeceğim..” Çat.. oh, hele şükür! Durun ama, gözleri kamaştıran o ışık yanıp sönmedi ya? Tuh, flaş yanmadı. Flaş yapan bütün fabrikaları kapat-malı! Bu utanmaz, beceriksiz fotoğrafçıyı da hapse at-malı.

Bakan, sağa sola en tatlı gülümsemeleriyle selâm ve-riyor ve çıkıyor salondan. Özel kalem müdürü, toplantı-nın sona erdiğini bildiriyor.

Yazık oldu bana.

MİDE LÂF ANLAR MI?

Midelerimiz de kooperatifler, sendikalar gibi: lâf anlamıyor; kendi başına bir yol tutturmuş gidiyor, bir sürü iş açıyor başımıza.

İsrail'e yeni göç eden biri, dedelerimizden kalma topraklara kapanır hemen, önce yeri öper, sonra resmî dairelerden birkaçının camını kırar ve Negewe taşınır, böylelikle de İsrail vatandaşı olma hakkını kazanır. Ama geleneklere bağlı, önyargılarla yüklü midesi Macar kalır, ya da Hollanda, ya da Türk, diyeceğim nereye alışmışsa.

Bir örnek olarak kendimi gösterebilirim: İsrail'e en erken göç edenlerden biriyim, o kadar ki, ibranicem neredeyse belli belirsiz Rus ağzına bile kaçmaktadır, gene de kaz ciğerini yıllarca yemediğim aklıma gelince, elimde olmadan midem seslenir, kafa tutar. Kaz ciğeri derken, sahici kaz ciğeri diyorum, sahici kazın, sahici ciğerinden yapılmış Kaz Ciğeri!

Önceleri kulak asmadım midemin kozmopolit ayaklanmasına, onu yatıştırmaya çabaladım: "Bana bak," dedim, "kaz ciğeri mi? öf, pis şey o, kaz ciğeri bizim nemize? Bize zeytin gerekir. Güzel, olmuş kara zeytin yiyeceğiz oğlum ve hasat zamanındaki köy öküzleri gibi güçleneceğiz, değil mi yavrum?" Kandıramadım midemi. Damak tadını son kertesine çıkarmış bir ulusun yiyeceklerine alışmış benim mide, ama bu ulus çökmeğe yüz tutmuşmuş, anlar mı? Alışmış kudurmuştan beterdir, derler. Zaten midemin Macar yemeklerine olan düşkünlüğü başıma çok işler açmıştı. Amerika'da az da olsa linç edi-

lecektim midemin bu direnmesi yüzünden. Hani herkesin işini kendi gördüğü, bir tabağa olmadık yiyecekleri doldurduğu o kocaman kafeteryalardan birinde, ben de tabağımı doldurmuş, soğuk bir de çay almak istemiştim.

— Lütfen bir bardak soğuk çay, ama buzlu olmasın! demiştim.

Güzel garson kız gülümseyerek, “Şimdi,” deyip bardağımın içine bir avuç buz atınca: “Özür dilerim, buz istemiyorum,” demiştim.

— Ama soğuk çay istediniz?

— Evet, ama buzsuz.

Kızcağız, buğular içinde kalmış bir semaver sıcaklığı ile gözlerini kırpıştıra kırpıştıra ve şaşkın, yüzüme bakarak birkaç buz parçası daha attıydı çayıma.

— Hayır yavrum, buz istemiyorum.

— Ben de buzsuz veremem, lütfen çekilin sırada başkaları var.

— Neden veremiyorsunuz buzsuz?

— Para almıyoruz ki buzdan.

— Önemli değil o kızım; bir bardak soğuk çay, içine buz atmadan soğuk bir bardak çay istiyorum, midem kaldırmıyor buzu..

— Ama nasıl olur? Neden? Nasıl buzsuz vereyim, o zaman soğuk çay olmaz ki..

Bekleyenler homurdanmağa başlamıştı. “Şı yabancılar ne sanır kendilerini?” Ama ben yabancılar için edilen bu dostça sözleri işitmezlikten geldim; Doğulu onurum başkaldırmıştı. “Soğuk bir çay istiyorum, içinde buz parçaları bulunmayan soğuk bir çay!” Kız omuzlarını silktili, “benim elimden bu kadar gelir” demek istiyordu anlaşılan; sigarasını çiğneyerek müşteriye gözdağı veren patrona seslendi: “Bu adam buzlu çayı buzsuz isti-

Birden yükselmemi yutamayan Kirşner arkamdan dedikodulara başlamış, ama boşuna. Feintuch beni sevinçle karşıladı, Stern beni istetmiş, bir iş görüşecekmiş benimle! Çok gizli kaydıyla Stern'e düşündüklerimi söyledim, çalışma hızımızın pek ağır aksak olduğunu da ekledim sözlerime. "İşi elime alabilmem için bana yetki vermelisiniz Stern," dedim, "yoksa sorumluluğu yüklenemem." Hak verdi, hemen yönetim kurulunu topladı, beni, kendine ikinci müdür yaptığını açıkladı! Mayer, benim daha yeni geldiğimi, bu kısa süre içinde böyle birdenbire yükselmemin doğru olmayacağını söylemek istediye de, aldırmadı Stern, elimi sıktı, herkesin işitebileceği bir sesle, "Güveniyorum size!" dedi.

Odama döndüğümde, Çeşvan, yani odanın asıl sahibi gelmişti. Mayer tanıştırdı bizi. Ben Çeşvan'ı önemli başka bir işe yerleştiriverdim. Ona bir öğütte de bulundum: "Anlayışsız değilim, ama iş iştir Çeşvan. İş zamanında memurların yerlerinde bulunmasını isterim. Toplantı filân tanımam. Memurlar masalarının başında oturmazlarsa, akla gelmedik gülünç durumlar yaratırlar. Unutmayın bu dediklerimi!"

Ramat Gan Yapı Kooperatifi'nde kayın babama güzel bir kat ayırttım hemen, aylığımdan biraz avans çektim, akşam olunca da işten doğru eve gittim. İşte o gün bugündür Amidar Şirketinin merkezinde çalışıyorum: 314 No. lu odadayım. Saat 11 ile 1 arası odamda bulabilirsiniz beni, yoksam bir toplantıya gitmiş olacağım, siz lütfen oturun, bekleyin biraz!

PROF. HONIG'IN DURUMU DÜZELİYOR...

İsrail'le yeni gelenlere doktor olmaları salık verilir ama, öğretim üyesi olmaları salık verilmez pek. Kurulduğundan beri dünyanın özlemini çektiği kardeşlik, eşitlik gibi nitelikler, yalnız İsrail'de gerçekleşebilecektir belki!.. Herkesin bildiği uğraşta çalışması ve herkesin çocuk sayısına göre para alması ilkesi esas tulmuştur yurdumuzda. Böyle olunca, bir öğretmenle yerleri silen okul "hademesi" eş parayı alır! Kurama aykırı gelmeyebilir bu, ne var ki, "hademe"nin öğretmenden daha çok çocuğu olduğundan, sallantıya uğrar eşitlik; kardeşlikten söz açmıyorum artık.

Dr. Emmanuel Walter Honig, aşağı yukarı altmış yıl önce Almanya'nın Frankfurt kentinde dünyaya gelmiş; ortaokulu Prag'da okumuş, Anvers Üniversitesinde matematik yapmış, sonunda bütün hızını doğa bilimlerine yöneltmiş; oysa anası babası oğullarını "arsa-alım-satımı" işleri için yetiştirmek isterlermiş. Sorbonne ve Bâl üniversitelerinden de iki doktorası var, ama otuz beş yaşında iki doktor "ünvanı"yla ciğerlerinden hastalanınca bırakmış okumayı!

İyileştikten sonra Dr. Dr. Dr. E. W. Honig, iktisat ve siyasal ilimleri de yaparak Oxford Üniversitesinde doçent olmuş; yaş kırk. Beş yıl sıkı çalışmadan sonra Devlet Öğretimi Müdürü olarak Roma'ya çağırılmış. Bütün bu verimli yıllarında Prof. Honig on üç ciltlik çok önemli bir yapıt yayınlamış: "Ekonomi istatistiklerindeki fihrist yanlışlıklarının orta sınıfın sosyal yapısı üstündeki etkileri." - Elli yaşına gelince, özlemini gerçekleştirmiş ve

göç etmiş İsrail'e! Tel-Aviv'deki kooperatif yapılarından birine yerleşmiş ailesiyle. Karısı Emma, iki çocuğu, kendi babası ve kayınbabası, bütün aile bu kadar. Orta okullardan birine öğretmen olmuş ve bir süre hiç yakınmadan sürdürmüş işini. Aralarında böylesine ünlü, böylesine değerli bir öğretim üyesi bulunduğundan, bütün öğretmenler kendisine karşı çok saygılıydılar. Prof. Honig, boş zamanlarında yeni bir teoriyle uğraşıyordu: "Hayat sigorta sisteminde katsayısı hesapları".

1951 yazında profesörün durumu bozulmaya yüz tutmuştu. Günden güne artan pahalılık karşısında ailesini geçindiremez olmuştu, araştırmaları için kitap alacak parası yoktu artık. 1953'de okuluna yürüyerek gidip gelmeğe başladı, haftada bir gün de oruç tutmak zorunda kaldı.

Prof. Dr. Dr. Dr. E. W. Honig'in durumunu daha iyi anlayabilmeniz için aşağıdaki dökümü veriyorum:

Aylık gelir

1951 yılında 253,70 brüt, 201,45 net (1)

1952 yılında 292,65 brüt, 196,50 net (2)

(karısı işe girmiştir)

1953 yılında 325,49 brüt, 196,87 net (3)

(açlık grevinden sonra maaşına zam)

(1) Bu hesapları anlayabilmeniz için vergi sistemimizdeki özellikleri bilmeniz gerekir. İki bin yıldır baskı altında ezilen Yahudiler güçlkle kazandıkları parayı vergi adı altında yabancılara ödemeye alışmışlardı, şimdi kendi hükümetlerinin gene vergi adı altında aldığı parayı, *gene* eski alışkanlıklarından vazgeçmeyip kaçırmaya bakarlar. Onun için kazançlarının yarısını gösterirler gene. Vergi daireleri bilir bunun böyle olduğunu, artırır vergileri ki, başabaş gelsin. Ama bu arada zarar gören, gelirini saklamayıp olduğu gibi gösteren Prof. Honig gibi zavallılardır.

(2) Vergi dairelerinin kurnazca bir buluşu da şudur: ka-

Giderek, para eder nesi varsa sattı Prof. Honig; bir gün geldi ki, yakınlarından başka satacak şeyi kalmamış! Karısı Emma, ister istemez tiksindiği amcasına bir mektup yazıp New-York'a yolladı. Bu mektup amcanın Amerikan yüreğine dokundu ve çok geçmeden içinde yirmi tane çikolatayla beklenen paket geldi. Prof. Honig çikolataları okulun kantincisine sattı. Kantincinin Prof. Honig'den toptan beş liraya aldığı çikolataları yirmi liraya sattığını işitince bizim profesör çok kızdı. "Haksızlık bu" dedi ve hemen karısına bir mektup daha yazmasını söyledi. Bu kez gelen çikolataları kantinciye vermedi, kendi sattı okulda, hem de tanesini bir buçuk liradan! Utanılacak yanı yok bu işin; eskiden bir memur maaşıyla gül gibi geçinirdi, şimdi vergiler, gümrük, borç faizleri, kesintiler, zamlarla daha çok çalışmak ve kendilerine yeni gelir kaynakları bulmak zorunda kalıyor insanlar. Özel Piyasalama Kurumu istatistikleri şu ilginç tabloyu verir; ilgilenirsiniz diye yazıyorum:

Adı: R. L. İşi: Bayındırlıkta mühendis. Boş vakitlerinde piyango satar. Karısı çorap örür ama kazancını gizler. Öğle paydoslarında "İsrail'in Sesi" radyosunda korda söyler.

Adı: K. N. İşi: Veznedarlık. Otuz yedi yıldır aynı firmada çalışmaktadır. - Geceleri cambazlık yapar, sonra sabahın sekizine kadar gece bekçiliği. Arada bir mide

rı koca ikisi de çalışırsa daha çok vergi ödemek zorundadırlar. Doğu'nun: kadın çalışmasın, evinde otursun, istegindendir belki bu.

(3) Kafa işçileri maaşları artsın diye, çocuk yapacakları yerde, zaman zaman açlık grevine girerler. Gerçekten de bu davranışın etkisi olur, ama artan maaşla daha yüksek vergiye sokulduklarından, sonunda bir de bakarlar ki, iki-iki daha bir etmiştir! Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

hastalığını öne sürerek işe gitmez, evde gömlek diker. Kimi zaman kasa açığı verdiği görülmüştür.

Adı: A. P. İşi: Kutsal kitap eksperliği. - Öğleden sonraları test pilotluğu yapar! Onuncu çocuğu için bir seferlik yüz lira almıştır. İki oğlu ve bir kızını misyonerlere satmış. Düğünlerde dans eder, bir yandan da kasa hırsızlığı dersleri almaktadır.

Adı: T. A. Baremin dördüncü derecesindedir, Hazine'de çalışır. Akşamları asansörcülük yapar. Pazarları ve tatillerde Hula-Hula öğretir. Dairedeki ampulleri söklüp satar. Yıllık izninde - sözde - yabancı bir devlete yardımda bulunur.

Adı: S. P. Dünyaca tanınmış tiyatro oyuncusudur. Öğleye kadar bir rıhtım içki yerinde ahçılık yapar. Oyundan sonra eleştirmenlerden para sızdırır, köpek yakalar, tasmalarını çıkarıp, tasmaları satar.

Prof. Honig de öğretmenliğinin yanı sıra bu çikolata satışını buldu ve aylık bütçesini tam değilse bile bir yoluna soktu. Bir süre sonra: "Neden yalnızca Amerikan çikolatası!" dedi, yerli ürünlere de ilgi göstermeğe başladı.

Gösteriştten uzak, sessizce yapıyordu satışlarını. Kimseyi de zorlamıyordu. Dersten sonra masasının gözünü açıyor; içinden çikolata, drops, nane şekeri, karamela gibi nesneleri satışa çıkarıyordu.

Öğrencilerin tatlı nesnelere olan düşkünlükleri, profesörün gelirini gözle görülecek kadar artırmıştı. 1955 başlarında bir günlük orucundan vazgeçmişti artık, okula da otobüsle gidip gelmeğe başlamıştı. 1956'da arada bir sinemaya bile gitti; 1957'de iki üç kilo aldı "ruh sıkıntılarından" kurtuldu, ilmi çalışmalarına da hız verdi. Kendisini "küçük görme" duygusundan kurtulup denge-sini buldu. Prof. Dr. Dr. Dr. Honig'in tophymdaki durumu

bir otobüs şoförü ya da bir yapı işçisiyle eş duruma gelmiştir bugün:

1956 yılında, brüt: 342,30 - net: 342,30

1957 yılında, brüt: 351,— - net: 351,—

(dondurma satışı başladı)

1958 yılında, brüt: 607,89 - net: 607,78

(çiklet satışı başladı)

Yalnız bir süre önce okul idaresi, profesörün yükselmesini engellemeye kalkıştı: Ders sonlarında boynuna astığı işportayla koridorlarda dolaşıp öteberi satması, çocukların üstünde iyi etkiler yaratmadığından, bu işten vazgeçmesi istendi. Prof. Honig yapabileceği tek şey yaptı: öğretmenlikten vazgeçti. O gün bugün yalnız tatlı nesneler satarak işini yoluna koydu. Ha sahi, okulun kantincisiyle de anlaştı - o da eskiden İngiliz edebiyatı okuturdu zaten - kantini birlikte işletiyorlar şimdi.

GEREKSİZ BİRKAÇ ÖGÜT...

Uğraşları en çok kıskanılan kişiler "Şlimşin"lerdir, yani gizli işlerin üyeleri. Pazartesi ve perşembe günleri sabahın erken saatlerinde, bilinmeyen, masalımsı yerlere gitmek üzer yola çıkarlar. Yoksul yurdumuz için para toplamaktır amaçları; ya da gittikleri yerlerdeki Yahudilere, yurdumuzun yeryüzü cenneti olduğunu anlatarak göç etmelerini sağlamak. Bu gizli işlerin üyeleri değişik arsiulusal toplantılara da katılırlar, yurdumuzu ellerinden geldiğince, ama fazla ileri gitmeden, temsil etme çabalarlar.

Yolculuğa çıkmadan önce bir sürü büyük soruların kar-

şılığını vermek için kafa patlatırlar, örneğin: "Hangi partidensiniz?"; "Son seçimlerde oyunuzu kullandınız mı?" filân gibi! Atlatılırsa bu sınavı, dünyanın her yerinde geçerli protokolun pek de kolay olmayan yanları anlatılır bu üyelere ve nasıl davranmaları gerektiği öğütlenir. Şöyle ki:

"Yarın falanca yerdeki toplantıya katılacaksınız, partımız ve hükümetimiz adına sizi candan kutlarım, yurdu-muzu bu önemli toplantıda temsil edeceğinizden kıvanç duymaktayız, sizi seçmekle çok iyi bir şey yaptığımıza inanıyoruz. Güç bir iş başarmak için çıkıyorsunuz bu yolculuğa, işinize yarayabilecek önemsiz bilgileri anımsatmak işi bana verilmiş bulunuyor. Bu konuda bir yardımda bulunabilirsem ne mutlu bana. Biliyorum, sizlere böyle önemsiz bilgileri vermek gereksiz, gene de can kulağıyla beni dinlemenizi dilerim.

Çok küçük, önemsiz bulduğumuz davranışlar, çoğunlukla karşımızdaki insanlar hakkında bızleri yanlış kararlara sürüklemiştir. Önce şunu salık vermek isterim: tanışacağınız delegasyon üyeleriyle hemen senli benli olmamaya dikkat edin. Sonra, bayat Yahudi hikâyeleri anlatmayın yabancılara, soğuk kaçabilir, çünkü hikâyelerimiz yabancı dillere çevrilirken püf noktasını yitirir de ondan. İsrail sigaraları dağıtmaktan da vazgeçin, yerli ürünlerimizin doğal olarak elde edilmesine şaşan yok artık. Özür dileyerek, yersiz bulduğum bir şeyi daha anımsatmak istiyorum: gördüğünüz, ya da pek yakınınızda bulunan nesnelere el sürmeyin ve ellerinizi, elinizden geldiği kadar az kullanmaya bakın, sözün gelişi: yemek tabağınızın yakınlarındaki çatal bıçağı kullanın lütfen. Çatal bıçak deyince aklıma geldi, sayın üyelerimiz - emimim, ama o kargaşalıkta unutursunuz belki diye söylüyorum: masada duran yemek dolu tabaklara - tadına

bakmak için - çatal atmaktan kaçının ve pastaların yalnız üzümlemlerini ayıklayıp yemeyin sakın. Şimdi söyleyeceklerimi şaka diye alın, çorba verirseler, çorbanızı mümkünse orkestranın bir marş çaldığı sırada için ve yemek bittikten sonra - elinizde olmadan yapacağınız - sesli dış emme temizlemesine lütfen başvurmayın.

Büyük kentler göreceksiniz, müzeleri gezerek, tiyatrolara gideceksiniz. Buraları gezerken kasılmayın, doğal davranın, ama çokca doğal da olmayın, diyeceğim şu: yediğiniz çikolatanın kâğıdını yerlere, hele tiyatrodan balkondan aşağı sakın atmayın, iyi etki yapmaz. Müzede gezdiriciyi sınırlandırmadan dinleyin, yurdumuzda da, Askalon'da örneğin, böyle eski püskü nesnelerin bulunduğunu söyleyip bozmayın adamcağını. Otellerde yalnız garsonlara bahşiş verin, otel sahibine bahşiş vermeğe kalkışmayın. Yabancı delegasyon üyeleri yurdumuzu iyi tanımayabilirler, bu üzmesin sizleri. Sonra, kendinizin bağlı olduğu partiyi övmeyin yalnızca, ve karşıt olduğunuz partiyle de eğlenmeyin, çünkü yabancılar bunun nedenini anlayamazlar. Bir de şu var: yabancı üyelere Kutsal Kitabımızın iyiliklerini anlatmaya çabalamayın, bir şey elde edemezsiniz. Kültürel tartışmalara da katılmayın, diplomatik bir sessizliğe bürünün, susun, daha iyi edersiniz. Otuz beş yıldır İsrail'de yaşadığınızı övünerek anlatmayın, etkisiz kalır, tanınacağınız öteki üyelerin hepsi temsil ettikleri memlekette dünyaya gelmiştir de ondan.

Yerli Yahudilerin çağrılarına katılın, ama sakın siyonist toplantılara gelmiyorlar diye çıkışmayın onlara, gelenlere çıkışamazsınız sonra! Konuştuğunuz kişileri hemen İsrail'e gelmeğe zorlamayın, bavullarını hazırlayacak kadar vakit bırakın hiç değilse! Sözüme son vermeden şunu da anımsatmak isterim yabancı bir üye bir ko-

nuyu anlatırken okuduğunuz gazeteyi pek hışırdatmayın, ve dinlerken uyumamaya dikkat edin. Bu alışkanlığımızı anlayamaz Batılılar, oralarda pek geçerli değildir bu. Evet bunun dışında diyeceğim şu ki, ama rica ederim, uyumayın, hey kardeşim, uyan uyan. Tanrı hakkı için uyan bo kardeşim!"

BAKANLA FOTOĞRAF ÇEKTİREMEDİM...

Politika alanında, çok olasılıklar sağlanır İsrail'e yeni güç edenlere. Zamanı iyi seçip, gerekli bir partinin merdivenine ayağınızı atabildiniz mi, bakanlığa dek yükselebilirsiniz. Yirmi üç yıl önce bir lokantanın mutfağında birlikte tabak yıkadığımız Moşe'yle karşılaşmak işten değildir. Onu bakan olarak karşınızda bulmanın sevinciyle, sırtına vurur: "Merhaba Moische, ne âlemdesin?" der, heyecandan bayılır kalırsınız belki.

Hoş böyle başarılı yükselişler İsrail politikasının tekelinde değildir. Bir olay vardır bilirsiniz, zamanın İngiliz valisi günün birinde bir Arap şeyhini yanına çağırmış: "Bana bak Abdullah," demiş, "seni bir daha afyon kaçakçılığı yaparken yakalarsam Ürdün'e sürerim." Abdullah sözde yerlere dek eğilmiş, bitik bir sesle: "Acıyın bana ekselâns," demiş, "benim gibi zavallı bir adama acıyın." Vali gülmüsemiş: "Talih kuşu başına kondu Abdullah, şimdi Londra'dan aldığım bir buyruk gereğince seni bu ülkeye Emîr yapıyorum."

"Emîr mi dediniz? Ekselânsları eğleniyorlar benimle."

"Yo, çok ciddi söylüyorum. Bugünden tezi yok, buraların kralı sensin."

Abdullah hemen doğrulmuş, kurtulmuş iki büklüm durumdan ve elini öpmesi için uzatmış valiye: "Sağ ol dostum," demiş, sonra çok onurlu bir sesle, "biraderim İngiliz kralına selâmlarını ilet!" demeyi de unutmamış!

Vali şaşkınlıktan Abdullah'ın önünde diz çökmüş, elini öpmüş ve Emîrliğe yükselen Abdullah'ın hemen oracıkta, cebinden çıkardığı "Yeşil Deve Nişanı"nı büyük bir saygıyla takmış göğsüne!

Bu olay çok çok eskiden geçmiş bir olaydır. Şimdilerde İngilizler, Orta Doğu'da çok az krallıklar kuruyor. Buna karşılık, durmadan birtakım Moische'ler bakanlıklara geçiyor. Kimbilir, bu iki gerçek arasında bilinmeyen bir ilinti vardır belki.

Bu Moische'lerden biriyle başımdan geçen bir olayı anlatayım sizlere: Öğleden sonra tam beş kırkbeşte protokol müdürünün isteğince büyük toplantı salonunda hazırдық. Aşağı yukarı İsrail sanat ve kültür hayatının belli başlı on beş üyesi çağrılmıştı bu toplantıya. Koyu renk giysi şart koşulmuştu. Çayda vekil de bulunacaktı. Günün ünlü ressamları, yontucuları; dünyaca tanınmış operacılarıyla tiyatro oyuncular ve birkaç başarısız yazarla yüzyılımızın en büyük ozanı, ha, bir de uluslararası üne ermiş iki estet'inin de bu çağrıya canla başla katıldıklarını bilmenizi isterim.

Saat tam beş ellide özel kalem müdürü, vekili almak için ayrıldı salondan. Bu arada ikinci kâtip - uzun boylu, yakışıklı, etkileyici kır düşmüş saçları ve yüzünün soylu yan görünüşüyle - bir konuktan ötekine gidiyor, bakanın nerdeyse geleceğini fısıldıyor, mümkünse daha alçak sesle konuşmamızı diliyordu.

"Peki, peki Jankel, üzülme," dedi yüzyılımızın en büyük ozanı. Yanımdaydı, sonra bana döndü: "Şu Jankel hoş heriftir, onu sigortacılık yaptığı günlerden tanırım,"

dedi, "herkesin sinirine dokunurdu. Ben bile iki kez onu koğmuştum evimden. Bakanı da iyi tanırım. Eskiden posta memuruydu bakanımız. Pul satardı. Bienenfeld'lerin küçük kızıyla evlendikten sonra talih yüzüne güldü, bakan bile oldu."

"Gene de yetenekliymiş ki, bir şeyler yapabildi," dedim.

"Yetenek? Yani kabiliyet? Onda mı? Güleyim bari, akıllı bile değildir." Çok bilgiççe konuşuyordu yüzyılımızın en ünlü ozanı. "Verilen pulları bile doğru dürüst sayamazdı. Kaynatası olmasaydı, zor bakan olurdu. Daha geçenlerde bir büyük toplantıda öyle alıkça sözler etti ki, onun yerine ben utandım. Rus sefirine ne sordu biliyor musunuz? Hahahaha... düşünün, hahahaha... Diplomatik bir posta torbasına ne kadar pul yapıştırırsınız? demez mi? Bayılacaktım, hahahaha..." Birden dondu gülmesi, sustu, soldu yüzü, yerlere eğildi. Bakan salona girmişti!

"Saygıdeğer bakanımız!" Özel kalem müdürünün sesi çın çın öttü. Ordaki bütün sanatçılar yerlere eğildi, kadınlar diz kırdı. Hepsinin yüreği boğazında atıyordu sanki, insan azıcık kulak kabartsa işitebilirdi bu çarpıntıları. Ben mi? Beni hiç sormayın; tabanlarımdan başlayan bir uyuşukluk, arkamdan tırmanarak kafamı buldu. Bu yaşıma geldim, ilk kez bir bakanı yakından görecektim. Tatlı bir gülümseme vardı yüzünde bakanın; herkesin teker teker elini sıktı, herkese söylenecek birkaç sözcük buldu, gönlünü aldı. Karşımda durduğunda bütün kanımın çekildiğini biliyordum, düşmemek için duvara dayadım sırtımı belli etmeden. Yüzyılımızın en ünlü ozanı da tir tir titriyordu yanımda. "Sizi tanıdığımı memnun oldum," dedi bakan bana. "Yanılmıyorsam, geçen hafta çok güzel bir sürümiz çıktım."

Böylesine bir mutluluğu bugüne değin duymamıştım, duyabileceğimi kafamın köşesinden bile geçirmemiştim. Bakan benden bir şeyler okumuş. Benden! Bakan! Okumuş, kendi söyledi işte! Herkes de işitti! Olamaz dediklerimiz oluyor demek! Bir bakan benden bir şey okumuş! Bugüne değin tek şiir yazmamıştım, ama ne çıkar? Torunlarım bile bu olayı anlatacak. Dede, diyecekler bana, anlat n'olur, bakan yanına gelip ne demişti? Hani söze "Yanılmıyorsam" diye başlayıp...?

Yirminci yüzyılımızın en ünlü ozanı da benim kadar mutluluk içinde yüzüyordu, ona da şöyle demişti bakan: "Son taşlama kitabınızı çok ilginç buldum." Bu tümceyi durmadan mırıldandı ünlü ozan! Sevinçle, "Ne bulunmaz bir adam şu bakan, ne akıllı, ne cın gibi bir adam! Bienenfeld boşuna vermemiş kızını bu adama. Yargılarında âdil, beğenisi seçme! Ne dersiniz dostum," dedi, sonra hemen arkasında: "Bir dakika," deyip ok gibi fırladı yanından. Bakaçın sigarasını yakmağa koştı, ama yetişemedi. Dünyaya ün salmış olan keman üstadımız, ozandan önce davranmıştı. Uluslararası üne ermiş iki estetimiz de yanan kibritleriyle seğirtmişlerdi, ama ne yazık ki, yolda çarpıştılar, yere yuvarlandılar. Hiçbir şey olmamış gibi gülümseyerek kalktılar hemen, umutla sigara tabakasına baktılar: daha çok sigara vardı bakanın tabakasında!

Birden konuşmalar kesildi. Mıknatısla çekilir gibi, herkes bakanın yanına sokuldu. Bütün yaşamları boyunca tek özlemleri, hiç değilse bakanın giysisine dokunmaktı, sandım. Peki ama ne vardı, ne olmuştu? Bir kargaşalık ki, sormayın: birbirlerinin ayaklarına mı basmadılar; birbirlerini itip kakmadılar mı, neler neler. Ünlü yontucu bile tanınmış opera primadonna'sıyla bakanın arkasına geçmiş, bir şeyler ismar ediyorlardı birbirlerine.

Sonunda anladım, çünkü: "çat" diye bir ses işittim. Fotoğrafçının makinesi ve gözleri kamaştıran bir ışık yanıp sönmüştü. İsrail'in sanat ve kültür üyeleri dağıldı fotoğraf çekildikten sonra, salonun dört bir bucağına gittiler gene. Ama bizim ozan tek başına kalmıştı orta yerde.

Ben yetişememiştim bu fotoğraf dalgasına, belki şu gazete fotoğrafçısı bir daha çeker diye, onu gözden kaçırmamağa bakıyordum. Tamam, işte! Günümüz tiyatrosunun devlerinden sayılan biri yaklaştı fotoğrafçıya, bir şeyler fısıldadı, sonra bakanın yanına gelip birkaç söz etti. Bakan döndü ona, oyuncu koluna girdi bakanın: aman kaçırılmaz bu fırsat dedim, seğirttim. "Çat" etti, gene göz kamaştıran o ışık yanıp söndü, ama tam o sırada Nobel armağanının bekçilerinden biri, benimle makinenin arasına girmişti, yalnız benim değil elbet, fotoğrafçıyla bakanın çevresine de. Dev oyuncumuz, Nobelcinin gırtlığına sarılacak sandım bir an. Korktuğum olmadı, Nobelcinin bacağına - kimse görmeden - bir tekme atmakla yetindi o kadar.

Herkes bakanla resim çektirmiş, bir ben başaramamıştım bu işi. Hep geç kalıyordum, istediğim kadar seğirteyim, bakanın yanındaki iki yer kapışılmış oluyordu. Anladım: yanyana fotoğrafımız çıkmayacaktı bakanla.

Bu da nesi? Bakan el ediyor, bana mı? Olamaz. Arkamda kim var diye dönüp bakıyorum, yok kimse. Gene el ediyor bakan, çağırıyor işte. Hey Büyük Tanrı! Garip kuşun yuvasını sen yaparsın. Bundan böyle yükseleceğim demektir. Bütün kent, bütün ülke benim sözümü edecek, fotoğrafımı görecek gazetelerde. Bakan benimle resim çektirmek istiyor, var mı bir diyeceğiniz?

Koşuyorum yanına, koşarken de yalvaran gözlerle fotoğrafçıya bakıyorum, salınamas da çekse resmimizi.

“Çekoslovakya’dan mısınız?” diyor bakan. Yandım. Yüreğim sıkışıyor; kör şeytan, neden ordan değilim san-ki? Ama bu fırsatı kaçırmam artık, vakit kazanmak gerekiyor şimdi, bütün iş vakit kazanmakta. Fotoğrafçı resmi çekinceye dek bir şeyler yapmalı, bir şeyler söylemeli. Çekse ya, ne bekler bu herif de.

“Şey, ekselâns,” diyorum... Sözcükleri yaya yaya söylüyorum, tek fotoğrafçı geçinen şu herif vakit bulsun da makinesini işletsin. Ne ağır aksak iş görüyor bu züppe? Hangi gazete, nerden bulmuş işe yaramayan bu piçi?

“Çekoslovakya hakkında size istediğiniz bilgiyi verebilirim ekselâns,” diyorum.

“Savaştan önce Prag’da Zsrvzmgvyvnykvcyupq-nix-compfwpyyiz var mı diye konuşuyorduk da...”

Benim gibi, sizler de anlamadınız, ama hiç bozmuyorum: “Prag’da mı?” diye soruyorum. Neyse makineyi kaldırıyor herif, haydi, haydi çek işte, ötekiler geçti bile hücumla, çok sürmez kapanır önüm.

“Hayır ekselâns, Prag’da yoktu o dediğiniz.”

“Hm... hm... aklımda kaldığına göre...” Ulan çek çekeceksen be.

“Yani ekselâns, diyeceğim..” Çat.. oh, hele şükür! Durun ama, gözleri kamaştıran o ışık yanıp sönmedi ya? Tuh, flaş yanmadı. Flaş yapan bütün fabrikaları kapatmalı! Bu utanmaz, beceriksiz fotoğrafçıyı da hapse atmalı.

Bakan, sağa sola en tatlı gülümsemeleriyle selâm veriyor ve çıkıyor salondan. Özel kalem müdürü, toplantının sona erdiğini bildiriyor.

Yazık oldu bana.

MİDE LÂF ANLAR MI?

Midelerimiz de kooperatifler, sendikalar gibi: lâf anlamıyor; kendi başına bir yol tutturmuş gidiyor, bir sürü iş açıyor başımıza.

İsrail'e yeni göç eden biri, dedelerimizden kalma topraklara kapanır hemen, önce yeri öper, sonra resmi dairelerden birkaçının camını kırar ve Negewe taşınır, böylelikle de İsrail vatandaşı olma hakkını kazanır. Ama geleneklere bağlı, önyargılarla yüklü midesi Macar kahr, ya da Hollandalı, ya da Türk, diyeceğim nereye alışmışsa.

Bir örnek olarak kendimi gösterebilirim: İsrail'e en erken göç edenlerden biriyim, o kadar ki, ibranicem neredeyse belli belirsiz Rus ağzına bile kaçmaktadır, gene de kaz ciğerini yıllarca yemediğim aklıma gelince, elimde olmadan midem seslenir, kafa tutar. Kaz ciğeri derken, sahici kaz ciğeri diyorum, sahici kazın, sahici ciğerinden yapılmış Kaz Ciğeri!

Önceleri kulak asmadım midemin kozmopolit ayaklanmasına, onu yatıştırmağa çabaladım: "Bana bak," dedim, "kaz ciğeri mi? öf, piş şey o, kaz ciğeri bizim nemize? Bize zeytin gerekir. Güzel, olmuş kara zeytin yiyeceğiz oğlum ve hasat zamanındaki köy öküzleri gibi güçleneceğiz, değil mi yavrum?" Kandıramadım midemi. Damak tadını son kertesine çıkarmış bir ulusun yiyeceklerine alışmış benim mide, ama bu ulus çökmeğe yüz tutmuşmuş, anlar mı? Alışmış kudurmuştan beterdir, derler. Zaten midemin Macar yemeklerine olan düşkünlüğü başıma çok işler açmıştı. Amerika'da az dağ

lecektim midemin bu direnmesi yüzünden. Hani herkesin işini kendi gördüğü, bir tabağa olmadık yiyecekleri doldurduğu o kocaman kafeteryalardan birinde, ben de tabağımı doldurmuş, soğuk bir de çay almak istemiştim.

— Lütfen bir bardak soğuk çay, ama buzlu olmasın! demiştim.

Güzel garson kız gülümseyerek, “Şimdi,” deyip bardağımın içine bir avuç buz atınca: “Özür dilerim, buz istemiyorum,” demiştim.

— Ama soğuk çay istediniz?

— Evet, ama buzsuz.

Kızcağız, buğular içinde kalmış bir semaver sıcaklığı ile gözlerini kırpıştıra kırpıştıra ve şaşkın, yüzüme bakarak birkaç buz parçası daha attıydı çayıma.

— Hayır yavrum, buz istemiyorum.

— Ben de buzsuz veremem, lütfen çekilin sırada başkaları var.

— Neden veremiyorsunuz buzsuz?

— Para almıyoruz ki buzdan.

— Önemli değil o kızım; bir bardak soğuk çay, içine buz atmadan soğuk bir bardak çay istiyorum, midem kaldırmıyor bunu..

— Ama nasıl olur? Neden? Nasıl buzsuz vereyim, o zaman soğuk çay olmaz ki...

Bekleyenler homurdanmağa başlamıştı. “Şı: yabancılar ne sanır kendilerini?” Ama ben yabancılar için edilen bu dostça sözleri işitmezlikten geldim; Doğulu onurum başkaldırmıştı. “Soğuk bir çay istiyorum, içinde buz parçaları bulunmayan soğuk bir çay!” Kız omuzlarını silkti, “benim elimden bu kadar gelir” demek istiyordu anlaşılan; sigarasını çiğneyerek müşteriye gözdağı veren patrona seslendi: “Bu adam buzlu çayı buzsuz isti-



yor!" Adam yaklaştı: "Bayım," dedi, "ayda 1.930.275 kişi bizde buzlu çay içer, daha kimse de yakınmadı bizden."

"Olabilir," dedim, "ama ben çok soğuk içkileri içmiyorum, onun için buzsuz istiyorum."

"Bütün müşterilerimiz buzlu içerler!"

"Ben içemem."

Patron tepeden tırnağa süzdü beni: "Ne demek ben içemem? Yüz altmış milyon Amerikalının beğendiğini siz beğenmiyeceksiniz, öyle mi?"

"Buz mideme dokunuyor, ağrı yapıyor."

Adamın alını kırdı: "Oğlum, bu kafeterya tam kırk üç yıldır müşterinin dileklerini yerine getirmekle ün salmıştır, anlaşıldı mı?" dedi.

"Benim de isteğim, çayıma buz konmaması."

Bu süre içinde kuyrukta bekleyenler çevremi sarmış, linç mahkemesi hazırlıklarına kollarını sıvamakla başlamışlardı. Partonun da sabrı tükenmişti, sesinin yettiğince: "Amerika'da soğuk çay buzla içilir," dedi.

"Ama ben," demeğe vakit kalmadan sözü ağızma tıkadı: "Biliriz sizin gibileri," dedi, "bir şey beğenmezsiniz. Nerden geliyorsunuz?"

"Mısır'dan."

"Tamam. Anlamalıydım." dedi, daha bir sürü şey söyledi, ama ben canımı kurtarmak için şeytan kovalıyormuşçasına kaçtım ordan. Bu başlangıçmış! Nereye gittiysem, Amerikalıların Mısırlılara olan hınçlarını elle tutulacak denli yalın görmüştüm. Nasır'a yardım mı etmeli ne?

Gelelim şimdi biz kaz ciğerine. Yurdunda yıllarca yiyemediğim, midemin bir türlü unutamadığı kaz ciğerine. Bir ara şu Macar midemi, batmakta olan Batılı lo-

kantarlarda susturabilmişim, ama uzun sürmediydi, taşındığım çevrede küçücük bir lokanta vardı yalnızca, burasını da Irak'tan göç eden Naftali adlı bir Yahudi işletiyordu. (Irak, iki yüz bin Yahudiyi, hayat standardını kendilerinininkine kadar düşürmek için kovmuştu İsrail'e, başarmamıştı bu iş. Iraklı Yahudiler, İsrail'deki yaşama hemen ayak uydurdular; gelgelelim mutfak işi tutmadı. Oradan göç edenlerin yemeklerini yemek zorunda kalırsanız, İtfaiyeyi çağırarak gerekir.)

Naftali denen bu Iraklı Yahudinin lokantasına ilk gittiğimde yemeklerini daha tatmadan, sadece görmekle altüst olmuştu midem. Toprağı bol olsun Jokond'un giz dolu gülümsemesi hiç kahr, tezgâhın arkasında beni süzen Naftali'nin gülümsemesi yanında! Tezgâhın üstüne hiç görmediğim, bilmediğim çiğ nesneler sıralanmıştı, hepsi teknicolor! Arkadaki raflara da bir sürü "baharat" sevinçle dizilmişti. Tamam dedim, yüzde yüz Arap bir lokanta, zehir doludur bütün yemekler. Kaçacaktım, ama midem başkaldırdı. "Hemen bir şeyler yemek zorundayım" diye seslendi. Hiç bozuntuya vermeden: "Ne var bugün listede?" dedim. Naftali, başımın yanında boşluğa, aşağı yukarı beş santim öteye bakıyordu (sonradan anladım: şaşıymış herif) bir solukta sıraladı: "Humuz var," dedi, "bulgurlu meçsi, bir de kuskus." Hepsi bana yabancı yemekler; humuz sözcüğü belleğimden bir latince atalar sözü gibi çınladı o kadar. Kuskusu merak ettim: "Kuskus getir bakalım" dedim. Yumurtalı bir hamurdan yapıp sonra ufalanmış, işine kuşbaşı et konmuş ve nane kokan felâket bir şeydi. İlk kez yediğimi anlayıp benimle eğlenmiş istemiyordum. Hoşlanmış gibi davrandım: "Daha başka ne yemekler var?" diye sordum. "Baharatlı kebab, elmalı şiş kebabı, bir de smir smir var," dedi. "İyi," dedim, "karışık bir tabak yapın bana."

Saydığım yemeklerin hiçbirini bilmiyordum, ama adları hoşuma gitmişti. Çok biberli bir un tatlısı, yapışkan bir komposto ya da ekşi bir omlet olabilirdi bu saydıkları. Yanılmışım. Naftali, lâboratuvar masası gibi bir masanın önüne geçti, çiğ koyun etini tuzlu balıkla karıştırdı bir süre, sonra dağlar kadar nane doğradı içine, zeytinyağı, çamsakızı biraz da kükürt döküp iyice karıştırdı, sürdü tabağı önüne.

Aşağı yukarı iki hafta sonra çıkabilmişim hastaneden. İşe başladığımda, daha geçmemişti başdönmelerim, ama onun dışında iyiydim, giderek de unutmuştum Naftali'nin berbat yemeklerini. Alinyazım bana bir oyun daha oynadı ve beni Naftali'nin batakhanesine bir kez daha sürükledi. Yolum oralara düşmüştü, Naftali'yi kapının önünde gördüm, o pis gülümsemesini görmezlikten gelip geçebildim, ama yediremedim kendime, girdim içeri, herifin şaşı gözlerinin ta içine bakarak: "Çok biberli, sert bir şeyler yemek istiyorum." dedim. Naftali sevindi: "Başüstüne," dedi "size haşı-haşı yapayım." Çift porsiyon ısmarladım. Anlaşılan bu yemek, kazılardan çıkan eski Pers yemek listelerinden yararlanılarak yapılmıştı: Barutu bol alçıdan bir sos, içinde ne olduklarını bir türlü anıyamadığım nesneler, nasıl yuttum, nasıl yiyebildim şaşarım daha. Üstüne tatlı bir şey yiyeyim dedim. "Mişmişli suarsi mi istersiniz, yoksa sumsumlu baklava mı?" dedi ve ben ikisinden de yedim. İki gün sonra iç organlarımı duymaz olmuştum, uyurgezer gibi dolaşıyordum çevrede. O durumda olmasaydım hiç gider miydim gene Naftali'nin lokantasına?

"Ya Habib, bugün ne yiyeceksiniz?" diye sorunca, uydurma gücüne güvenerek bir sürü yemek adı uydurup sıraladım: "Önce bir kimsu," dedim, "ama sabagi'li olsun, üstüne de kupkupon dök." Sorarım size; ne yaptı



ADANMIŞ TOPRAKLAR ÜSTÜNDE

dersiniz? Söyleyin! Hiç istifini bozmadan, “Şimdi!” dedi, geçti tezgâhın arkasına ve bir süre sonra, havuca benzer bir şeylerin çevrelediği bir koyun kellesini koydu önüne! Ben de istifimi bozmadan: “E,” dedim, “kupkupon hani?” Koştı bir kutu getirdi, önümde açtı. “İyi,” dedim, “şimdi de, soğuk bir bardak vago giora istiyorum.” (Vago Giora, çok yakından tanıdığım, bana kredi açan bir banka müdürünün adıydı; adamcağınızı ölümsüz kılmak için vermiştim adını.)

Ben vago giora'mı yudumlarken anladım ki, bütün bu Uzak-Doğu adlı yemekler uydurmadır. Meşi'iler, Peşi'iler, vusvus mu, kus-kus mu ne bizim gibi alık Aşkenazim'lerle eğlenmek içindir. (Aşkenazim - Batılı olmayan Yahudilerin, Batılı Yahudilere verdikleri ad.)

O gün bugündür korkmuyorum doğu yemeklerinden. Onlar benden yıldı desem yeridir. Daha dün, ısmarladığım bir mao mao yemeğini beğenmediğimden geri çevirmiştim. “Bu ne rezalet,” demiştim, “ne zamandan beri Kafka'sız mao mao veriyorsunuz? Görülmemiş şey!” (Kafka'yı sevmiyebilirsiniz, ilgilendirmez beni, ama yemek konusunda kimse boy ölçüşemez onunla, özellikle “Gury” salçası konusunda!) Kafka dolu tabak gelene değin mao mao'ma el sürmedim. Okurlarıma da salık veririm bu yemeği, Kafka bulamazsanız, Saroyan da koyabilirsiniz, yalnız dikkat edin fazlaca kaçırmayın Saroyan'ı! Çok tatsız olur!

KUÇUK YİĞAL VE ENGİZİSYON

Eskiler için değil, ama yeni göçmenler için kimi sorunlar güçlükler doğurur. İsrail'de doğanlara “Sabra” denir, bunlar dert açabilir başımıza kimi zaman.

Amerika'da eski kuşakla yenisi arasındaki ayırım, yalnızca dört tekerleğin vitesindedir, ha, bir de "Fruid Drive"da belki, ama bizde babalarla oğulların arasında uçurum öylesine büyüktür ki, anlatılamaz, örneklerle gösterilebilir ancak.

Prag'da üniversiteliler toplantısı vardı; bizim Sabra'lardan da bir grup üniversiteli katılmıştı bu toplantıya. O zamanlar Çekoslovakya'da Yahudilere karşı bir tutum başlamıştı. Birkaç heyecanlı Çek öğrenci, öğle yemeğinde bizimkilere "Yahudi" diye seslenmeğe başlamışlar. Birbirlerine girecek çocuklar diye telâş edilmişse de birşeycikler olmamış. Bizim Sabra'lar yemiş yemeklerini, hiç tınmadan kalkıp gitmişler.

Biri sormuş: "İşitmediniz mi sizlere nasıl seslendiklerini?" "İşittik," demişler, "Yahudi dediler, ne var bunda? Yahudi değil miyiz?"

Aşağılatmak için böyle seslendiklerini nerden bilsin bu çocuklar? Yahudi sözcüğünün bir vakitler kötü anlama geldiğini bilmez bizim Sabra'lar.

İsrail'de doğmuş olan bu genç kuşak, aşağı yukarı nasyonal sosyalist ırkını andırır, tam onların aradıkları gibidirler. Belki biraz daha uzun boyludurlar ve saçları daha sarıdır. Kısa boyluca olan bir önceki kuşak, bu uzun çocuklara onurla, biraz da korkuyla bakarlar. Hele büyük babalar! Torunlarını hiç anlamazlar; Araplarla nasıl başa çıktıklarını, nasıl başa çıkacaklarını kavrayamıyorlar bir türlü.

Bir gün parkta oturmuş güneşleniyordum. Yanımda iki yabancı vardı, aynı sırada oturuyorduk. Biri yaşlıca bir adamdı, yahudice bir gazeteye dalmış, dudakları sessizce kıpırdıyor ve ikide bir burnuna kayan gözlüğünü düzeltiyordu. Torunu olacaktı yanındaki, o da kanlı bir polis romanı okuyordu anlaşılan; on bir yaşlarında

filân bir oğlan. "Büyükbaba," dedi birden, "engizisyon ne demek?" Büyükbaba gazetesini katladı, gözlüğünü yerine itti, arkasına dayandı, derin bir soluk aldıktan sonra: "Yüzlerce yıl önce benim küçük Yigal'im," dedi, "o karanlık ortaçağda, dedelerimizin dedeleri çok güç bir yaşam sürerlermiş. Yüksek duvarlarla çevrili getto'lar da yaşamak zorundaymışlar, Hristiyan olan herkesin onlara tekme atmağa, suratlarına tükürmeğe hakkı varmış. Ya, ya, öyle imiş o zamanlar. Kırallarla papazlar vergi diye son meteliklerine dek almış ellerinden bizimkilerin, komşuları da ötekiler gibi davranırmış ya, neyse. Bilginlerimizi diri diri ateşe atmışlar, erkeklerimizi en pis işlerde kullanmışlar, kadınlarımızı..." Küçük Yigal, "Peki, peki," deyip kesti büyükbabanın sözünü "ben sana engizisyon ne diye sordum, sen..."

"Patlama, anlatacağım. Engizisyon korkunç, tüyler ürpertici bir şeydi. Kilisenin inançlarına karşı çıkan herkesi yok ederdi. Başta Yahudiler geliyordu elbet."

"Neden 'elbet' diyorsun, niçin?"

"Kesmesene sözümü dinle! Kırmızı kukuletalı papazların eline düşen Yahudilere neler neler yaptılar. Kızgın maşalarla dilleri mi koparılmadı, cırlıçıplak edilip tepesi aşağı mı asmadılar."

"Yeter büyükbaba, devrime dek olan yeri atlayabilirsin."

"Hangi devrim?"

"Canım ne saçma soruyorsun? Yahudilerin papazlara karşı olan başkaldırmalarını diyorum işte."

"Yigal, asıl sen saçmalıyorsun. Atalarımız, Tanrıya inanan Yahudilerdi, başka dinlere de saygıları vardı onların. Hristiyanlığa başkaldıracak değillerdi yavrum."

"Ne yani? Tanrı mı istedi bu engizisyonu? Onu mu demek istiyorsun?"

"Utan küçük Yigal, utan! Tanrı ister mi hiç? Atalarımız yürekli kişilerdi, inanmış Yahudilerdi onlar, yarken bile dönmediler inançlarından, hiç sarsılmadılar."

"İyi ama, sonunda gene de saldırdılar papazlara!"

"Yigal! Anlamıyor musun yavrum? Dedelerimizin dedeleri o korkunç acılar içinde kıvrılırken bile son soluklarında Tanrıya şükrediyorlardı, yenilmediklerinden ötürü. 'Ölüm vâdisindeyim şimdi, ama kılıma dokunulmayacak, acı duymayacağım, çünkü Efendim, Ulu Tazım yanımda...' " (Büyükbaba iki yana sallanarak Tevratı okuyordu)

"Anlamıyorum," dedi küçük Yigal, "nasıl kılıma dokunulmayacak derler: Yanıp kül olacaklar az sonra be? Ha, bu sözleri papazlar söyledilerdi anlardım."

"Sus, sus, günaha giriyorsun. Tek özrün çocuk oluğun, bu işleri bilmeyişin. Onlar Tanrının adaletine öylesine inanmışlardı ki, papazların ödleri patladı korkudan, ne yaptıklarını bilmeden bir sürü suçsuzu daha attılar ateşe!"

"Büyükbaba! Yalvarırım, n'olursun şu başkaldırmayı anlat şimdi, nerde o başkaldırma dediğin olay, hani?"

"Patlama, küçük Şegez! (Yaşlı dinsel Yahudiler Şegez derler bilisiz ve yalnız dünya işlerine kafa yoran gençlere. Eskiden bu sözcük küfür sayılırdı, günümüz Sabralarına vız geliyor böyle dendi miydi.) Onlar kendini ateşe atmasaydı, böylesine karşıkomasaldı, bugün sen Yahudi olur muydun, ha, söylesene?"

"Ben İsrail'de doğdum, nasıl olsa Yahudi olacaktım." Kızmıştı küçük Yigal. "Sen gâvursun," dedi büyükbabası, "sen Yahudi değilsin. Atalarımızın o davranışlarını anlamıyor, saygı göstermiyorsun da ondan." Yigal ayağa fırladı, "Beni neye inandırmak istiyorsun dede?" dedi, "Tanrı'nın dileği imiş, bak sen, yakılmamı Tanrı isteye-

cek ha? İnanamam bu saçmalığa; senin dedelerinde iş yokmuş." Bastı gitti küçük Yigal. Yaşlı adam bana döndü, "İş yok," dedi, "işittiniz mi? Bu piçler için de bir ülke kurduk ha? Taş taşıdık bu değer bilmez çocuklar için. Korkunç bu gençlik." Başını salladı, sonra içini çekerek usulca: "Tanrı korusun onları," dedi.

AHİMİAAZ VE AYAKKABILAR

İsrail ana-babaları çocuklarının kendilerine benzemediklerine pek sevinirler; çok şımartırlar çocukları bizim ülkede. - Tıkabasa dolmuş bir otobüse binen bir kadın, kucağında beş kiloyu geçmeyen çocuğu ile hemen yer bulur, oturur. Ama sırtında elli kiloluk çuvalla gir otobüse, kimse kımıldamaz yerinden. Bu çocukların hepsi "dâhi" değildir, yalnız yüzde seksen beş, doksanı dâhidir! Kalan yüzde on, on beşi geri zekâlıdır ve okul görmemiştir. Bunlara doğa yardım eder. (İsrail'de okul devletleştirilmiş değildir.)

İşte şimdi sözünü edeceğim Ahimaaz bu sonuncular dandı.

Lâstik tabanlarından ötürü "Rubber-Soles" denen yeni tip bir Amerikan ayakkabıları çıkmıştı piyasaya; pek hoşuma gidiyordu bu ayakkabılar, bakın ne işler açtı başıma. Bunlardan bir çift almak için bay Leicht'in Mograbi Square'deki dükkânına girdim. (Dünya olaylarının geçtiği iki önemli yer vardır yeryüzünde: biri New-York'taki Times Square, öteki Tel-Aviv'deki Mograbi Square! Bütün dünya tiyatro ve sinemalarının % 43'ü bu iki yerde toplanmıştır. Sözün gelişi: Habesistan'a nerden gidilir diye birine soracak olsanız, şu karşılığı alırsınız: Mogra-

bi Square'in güney doğusundan üç bin kilometre uzağında'dır, yönelin güney doğuya...)

"Bir çift Rubber-Soles istiyorum, güderi ve Amerikan burunlu." dedim. "Bir dakika," dedi bay Leicht, raf-lardaki bütün kutuları açtı baktı, ama anlaşılan yoktu benim aradığım gibisi. Üzüldüğümü görünce, Merkez Postanesinin karşısındaki şubesine çırağını göndereceğini söyledi: "Birkaç dakika bekleyin, ne kadarcık yer, hemen getirir, üzülmeyin." dedi ve on dört yaşlarında olan Yemenli çırağına işmar etti. Oğlanın yüzünü görür görmez, hemen anlamıştım: dâhi çocuklarımızda değildi bu çırak.

"Dinle Ahimaaz," dedi bay Leicht, ağır ve teker teker söylüyordu: "Merkez Postanesinin karşısında şubemize gideceksin, bir çift Rubber-Soles ayakkabı isteyeceksin onlardan, güderi karışımı, Amerikan, 7 numara, alıp buraya getireceksin, anladın mı?"

"Neden?" dedi Ahimaaz.

"Şey canım." Bay Leicht özür diler gibi bana döndü: "Bu koyun kafalıya sizin ayağınızdakileri verelim de yanlış bir numara getirmesin," dedi. Çıkardım ayakkabılarımı. Bay Leicht boş bir kutuya koydu benim eskileri, verdi Ahimaaz'a. "Göreyim seni Ahimaaz: Rubber-Soles güderi karışık, Amerikan, 7 numara. Unutmazsın değil mi? Haydi koş bakalım."

"Nereye koşayım, bilmiyorum ki.." dedi Ahimaaz.

"Merkez Postanesini, şey yani, büyük postaneyi biliyorsun, değil mi?"

"Biliyorum, biliyorum."

"İyi ya. Ne duruyorsun öyleyse, acelemiz var, haydi koş!"

İki saat yirmi dakika sonra, bay Leicht'le konuşacak konumuz kalmamıştı artık. Çoraplarımla oturuyordum;

İkimiz de sinirlendiğimizi belli etmemeğe çalışıyorduk. Tel-Aviv'in gelişmesinden, Çin'in UNO'ya alınmasına dek bütün konuları tüketmiştik. Birden kapı açıldı, soluk soluğa görüldü Ahimaaz, ama boştu elleri!

Bay Leicht fırladı yerinden: "Nerde ayakkabılar?" dedi.

"Uçakla gönderdim," dedi Ahimaaz, geniş bir soluk aldı.

Hemen işe koyulduk, sorduk soruşturduk ve şunları öğrendik: Bay Leicht'in verdiği bilgiye dayanarak hemen Merkez Postanesine giden Ahimaaz, en uzun kuyruğu 4. No. lu gişede gördüğünden, gitmiş o da sıraya girmiş! P.T.T. Bakanlığının bir memuru 1200 mektupla uzun süre gişenin önünden ayırlamamış, neyse sonunda sıra gelmiş Ahimaaz'a, ama benim eski kunduralarımın bulunduğu kutuyu adamın önüne koyup, "Rubber-Soles - Güderi, Amerika 7 No." deyince, memur: 8 No. lu gişeye göndermiş Ahimaaz'ı. Ahimaaz, mektupların tartıldığı gişeye varmış gene, "Rubber-Soles - Güderi, Amerika 7 No." deyince, bu mektup değil paket, demişler oğlana. Olsun, bay Leicht öyle istedi, demiş Ahimaaz. Memur omuzlarını silkmiş, kutuyu tartmış, sonra: "Çok para ödeyeceksin, nereye gidiyor bu paket?" deyince Ahimaaz bülbül gibi, "Rubber-Soles, Güderi Amerika No. 7" demiş. Memur fiyat cetvelini açmış, Amerika'yı bulmuş, uçağı hesaplamış: "Üç lira on kuruş, acele mi?" diye sormuş. "Ne demek acele?" "Çabuk mu gitmesi gerekiyor oğlum?" "Çok çabuk hem de." "Öyleyse elli sekiz kuruş daha ekliyeceğiz. Var mı paran?" "Var galiba." Memur bakmış ki, paketin üstünde adres yazılı değil, "Neden adres yazmadın?" demiş. "Pek yoktur yazmam, sekiz kardeşlik, ağabeyim Kibuz da..." Sözüünü kesmiş memur, "Peki, peki!" demiş. - Yahudi yüreği sızlamıştır memurun, almış kale-

mi kendi yazmağa koyulmuş: "Söyle bakalım adresi?" Ahimaaz'ın yüzü pancar gibi kışarmış, fısıldayan bir sesle, "Rubber-Soles, Güderi Amerika No. 7". Memur yazmış adresi: "Rabbi Sol, Goderi USA!" Nedense durmadan da söylenirmiş: "Ah şu Amerikan Yahudileri, Salomon adını kısaltacak pezevenk!" Birden parlamış memur: "Hangi kente gidecek, sokağın adı nedir oğlum?" "Bay Leicht Merkez Postanesinin karşısı demişti." "Yetmez bu adres." "Rubber Soles, Güderi, Amerika No. 7, bütün adres bu, başka bilmiyorum." Memur başını sallamış, "Bu kadarı da görülmemiş, neyse, anlaşıldı: Posta Kutusu 7 olarak, Brooklyn N. Y. - USA'dır besbelli. Gönderen kim?" (1). "Bay Leicht." "Onun adresi?" "Bilmiyorum, dükkânı Mograbi Square'de."

Anlayabildiğimiz kadar olay böyle gelişmiş!

Birkaç gün önce dükkânın önünden geçerken, çağırdı bay Leicht beni ve Connecticut-Hartford kentinde oturan Rabbi Güderi'den bir mektup gösterdi. (Amerikan postacıları Brooklyn adresinin yanlış olduğunu anlamıştır elbet.)

Rabbi Güderi gönderilen pakete çok teşekkür ediyor, ama kullanılmamış ayakkabı gönderseydiniz daha sevinirdim, yeni kunduralar daha dayanıklı olur da, diyor. Gene de hatırlanmış olmaktan sevinç duyduğunu, siyonist kalkınmayla öteden beri ilgilendiğini yazan Rabbi hazretleri, kendini alamamış, bay Leicht'in bir çift eski ayakkabı göndermesinden ötürü şaşırıldığını da eklemişti satırlarına.

(1) Nedense bütün Amerikalı yahudilerin Brooklyn'de yaşadıklarına inanmıştır bizim posta memurları. Tanrı da onları yanıltmasın diye gerçekten de hepsi Brooklyn'de yaşar.

KUŞKU İYİ ŞEY DEĞİLDİR

İsrail gibi yetmiş iki buçuk milletin kaynaştığı bir yerde, ırk sorunu da çıkar ortaya arada bir. İlkel ve ahlâk bakımından düşük olan biz beyaz Yahudiler, esmer Yahudilerin ilkel ve ahlâkça düşük olduklarına inanmışızdır. Bir kez ben bile düştüm bu dalgaya, aklıma geldikçe yüzüm kızarır, utanırım.

Ev işlerini tek başına yapamıyacağını söylemişti karım. Bir oğlumuz vardı, bir de kanarya alınca, karımın işi başından aştı, bir yardımcı gerekiyordu ona. (1)

Çok aradık, sonunda Mazal'ı bulduk. Çevrede iyi, temiz bir kadın diye tanınmıştı. Orta yaşlıydı, teni çok esmerdi, Doğulu Yahudilerdendi, ama okumuş bir görünüşü vardı; çerçevesiz, tel saplı gözlüklerinden ötürüydü bilgili görünüşü.

Görür görmez sevdik kadıncağızı ve anladık ki, Mazal evi dilediğimiz gibi evirip çevirecektir. Çok yorgun olan karım da (!) rahat bir soluk alacak. Her şey tıkırında gidiyordu - tâ ki... günün birinde komşumuz bn. Şavuah Tov gelip de içimize bir kurt sokuncaya değin. Bn. Şavuah Tov sabah kahvesine gelmişti. Mazal da ortalığı süpürüyordu. "Mazal gibi bir yardımcının sizin evde çalışmayı göze alması şaşılacak şey," dedi, "verdiğiniz para için gelmiyordur size, eminim."

(1) İsrail kadınları kendi ev işlerini yapmaktan tiksiniyorlar. Çocuklu kadınlar bile, dışarda az paraya bir iş bulur, çalışmaya gider ve hizmetçi tutarlar. Kendi ev işlerini yapmasınlar da ne olursa olsun. Komşular aralarında anlaşır, birbirlerinin ev işlerini yaptıkları gün, İsrail kadınların yakınmaktan kurtulacak; bu kolaylığı bulamadılar daha.

“Niçin gelsin?” dedik.

“Bir şeyler aşırsın diyedir besbelli!”

Bu kara sürmeğe, karım da ben de çok kızdık. Mazal yapmazdı böyle şey. Gelgelelim bir kurt düşmüştü karımın içine, sözde Mazal ortalığı süpürürken gözümü-zün içine bakamıyormuş! Giderek “Suç ve Ceza”daki Raskolnikov’un davranışına benzetmeğe başladık Mazal’ı. Önlüğünün cepleri de pek büyüktü canım, koca koca cep-ler! Neden? Kimbilir?

Kendime özgü kurnazlıkla, hiç çaktırmadan, gazete okuyor gibi yaparak dikizlemeğe başladım Mazal’ı ve gördüm ki, özellikle gümüşlerle ilgileniyor Mazal, çatal-lar, bıçaklar, kaşıklar durmadan parlatılıyor; buna ben-zer birkaç olay daha gözüme çarpınca, polise haber ver-meli demiştim karıma. Ama polis romanları meraklısı karım, “delil yetersizliği” buldu, bundan ötürü başvuru-lamazmış polise, komşumuza başvursak daha yerinde o-lurmuş! “Suç üstünde yakalamahsınız” öğüdünde bulu-nan bn. Şavuah Tov, “Bir yere para saklayın, Mazal pa-rayı bulur da size vermezse, o zaman doğru polise, olur biter!”

Ertesi günü kurduk kapını: Banyo halısının altına beş lira sakladık, başladık beklemeğe. Sabahtan beri öy-lesine heyecanlıydım ki, çalışamadım, tek satır yazama-dım, bekliyordum. Karım da çarpıntılıydı, durmadan ba-şının ağrısından yakınıyordu. Mazal beş lirayı bulur da ses çıkarmazsa iş tamamdı; karım oyalayacaktı Mazal’ı, ben de hemen polisi çağırıp hakkindan gelecektik!

Mazal “Şalom” diye selâm verdi girdi odaya ve, “Banyodaki halının altında on lira buldum, buyurun” dedi. Fena bozulmuştuk, ama renk vermedik, anlaşılmaz bir şeyler mırıldandık, sonra sustuk. Mazal işinin başına döndü, biz ikimiz dut yemiş bülbül sanki, birbirimizin yü-

züne bile bakamıyorduk. Karım dayanamadı: "Ben bir dakika bile kuşkulanamamıştım ondan," dedi, "altın gibi bir yüreği var, sen nasıl kuşkulandın, anlamıyorum. Ekmek yediği yere hiyanetlik eder mi Mazal?" Sinirlenmiştim: "Ben mi kuşkulandım? Ben ha? Kaç gündür az mı çırpındım? Kuşkularını dağıtmak için az mı uğraştım? Mazal namusun ta kendisi, ilk gününden biliyordum, ama sen? Sen başından beri..." Karım kesti sözümü: "Gülerim bu sözüne," dedi ve uzun bir kahkaha attı. "Çok tuhafısın doğrusu." "Ya? Ben tuhafım demek? Peki hani beş lira koyacaktık halının altına, on lirayı nerden çıkardın, söyler misin? Ben koymadım, sen koydun elbet. Mazal hırsız olsaydı, şimdi beş lira yerine on liramız gitmiş olacaktı, yalan mı?"

Akşama dek tek sözcük etmedik karımla. Mazal işini bitirip evine gideceği sırada, karım çok içten bir sesle: "Güle güle Mazalcığım," dedi, "yarın sabaha görüşürüz gene, geç kalmayın kuzum."

"Kalmam," dedi Mazal, "ama bayan bir şey vermiyecek mi bana bu akşam?"

"Ne vereceğim Mazal, anlamadım?" der demez karım, bir gürültüdür koptu; iki bin yıldır kimse işitmemiştir böylesine bir gürültüyü. (İsrail'de her şey iki bin yıl hesabıyla yapılır, iki bin yıllık bir aradan sonra yeniden kurulmuştur yurdumuz da ondan.)

"Demek bayan bana bir şey vermiyecekler?" diyen Mazal'ın gözleri hırstan çakmak çakmak bakıyordu. "Bayan, bayan," dedi, "çalayım diye beş lira saklamıştınız halının altına, aklınız sıra beni denediniz ha?" Karımın yüzü renkten renge giriyordu, benim de aklımdan: "Yer yarılrsa da içine girsek" dileği geçti, yer yarılmadı elbet. "Ne bekliyorsunuz daha," dedi Mazal, "paramın üstüne mi oturacaksınız yoksa?" Toparlandım, "Özür dileriz Ma-

zal, sevgili Mazal, buyurun beş liranızı." Elimden çekti aldı parayı, kocaman ceplerinden birine soktu: "Bundan böyle çalışmam yanınızda, hırsızlık yapılan bir evde oturamam. Tam zamanında anladım ne mal olduğunuzu." dedi, çıktı gitti. Bayan Şavuah Tov, bütün mahalleye anlattı bu olayı, zavallı, namuslu bir işçi kadının parasını çalmağa yeltenmişiz!

UĞURSUZLUK GETİRİR

Adam bulma derdi biter gibi değildi. Hele küçük oğlumuz iki buçuk yaşına basınca, karım büsbütün zıvanadan çıkar gibi oldu. Bir sürü Sara'lar, Meryem'ler, geçit resmi yaptı evimizden. Bizim yumurcak Rafi, kimseleri beğenmiyor - dedelerinden kalma bir sezisle - gelenlerin yüzüne baka baka öyle bir savaş türküsüne başlıyordu ki, "Hizmetçi kovma makinesi" sanki kerata. Gelenler Rafi'nin bağırıp çağırmasını işitince, ezile büzüle, "Eviniz de pek uzakmış, bilmiyorduk"la karışık fertiği çekiyorlardı.

Ama Tanrı kulunu bırakmaz! Güneşli, armağanlı bir gün bize Lâtifa'yı gönderdi! Lâtifa'nın elinde ablası Etroga'nın bir mektubu vardı. Etroga üç dört yıl önce bizde çalışmıştı, şimdi kızkardeşini salık veriyordu; anlayacağınız bizden hıncını almak istiyordu. Tuhaftır ama, biz Lâtifa ile konuşurken, oğlum proleter sezgisini duyurmadı, pazarlığımızın sürdüğü yarım saat içinde ne ağladı, ne bağırды, ne de çağırды. Lâtifa beğendi işi, kahrım dedi.

Bu kız ineğe benzeyen geniş yüzlü bir yaratıktı. Kaynanamın Viyana ağzına, Lâtifa'nın arapça vurguları! Anlatılır gibi değildi; pek hoşumuza gidiyordu ama Lâti-

fa'yla birlikte evimize bir büyük, bir kara sihir, bir uğursuzluk kavramı çöktü. Önceleri pek sevmiştik Lâtifa'yı, eli çok ağırdı, bütün işleri uykulu uykulu yapardı, diyeceğim iş görmekten çok, güneşte yatıp pinekleme ister, ya da bırakın sinemaya gideyim der gibiydi, gene de yarıyordu işimize neme gerek.

Elle tutulur ilk çatışmamız, Venedik işi bir aynadan olmuştu. Eşyaların yerlerini değiştirmek istemiştik, şunu şuraya, bunu buraya derken, karım, sözü geçen aynayı köşe bir yere asmak istedi. (Bu aynayı, kaynanam Viyana'dan gelirken satın almış, kandırmışlar kadıncağız: İsrail'de Venedik aynası sattın mı, yerine bir koyun sürüsü alabilirsiniz, demişler!)

"Köşeye mi dediniz?" Lâtifa derin bir soluk aldı, sonra: "Olmaz hanımcığım," dedi, "kime isterseniz sorun: köşeye ayna astınız mı, uğursuzluk demektir." İnandır-sın diye de bir masal uydurdu: sözde tanıdıklarından biri, hem de kendi eliyle aynayı odanın köşesine asmış, piyangodan büyük ikramiyeyi kazanmış, ama bir hafta sonra da yürek durmasından göçmüş adamcağız!

Etkilenmiştik. Düşündük taşındık, aynayı yirmi kuruşa eskiciye sattık. Eskicinin gözü aynada değildi, üç çift kayakla gerekli kunduraları da cabadan verince, aldı aynayı. (Yahudilerin ilk ve onurlu işlerinden biri alım satımdır. Genellikle ev eşyası satışlarıdır; pılı pırtı, işe yaramayan ne varsa satılır, çekişmeli pazarlıklara bayılır ev kadınlarımız. Hem işe yaramayan nesnelerden kurtulurlar, hem de pazarlığın tadını çıkarırlar. Yüz liradan başlayan bir satış, kan emici alıcının elinde yirmi beş kuruşa dek düşer, beş aşağı beş yukarı, gene eskicinin istediği fiyata verilir.)

Üç gün sonra Lâtifa'yla bir çatışma daha oldu: Tavanın tozunu almasını söyledik, yüzümüze inanmamış gi-

bi baktı, sonra: “Şaka ediyorsunuz besbelli,” dedi, “oğlunuz evde olduğu sürece merdivene çıkmamı isteyemezsiniz benden, bir altından geçti mi, ömrü boyunca cüce kalır yavrucağ. Ondan sonra bir cambaza satarsınız oğlunuz, başka işe yaramaz.”

“Haydi, haydi,” dedi karım. Ben de karıma uydum, “Haydi, haydi,” dedim.

“Ne haydi haydisi?” dedi Lâtifa. “Bizim evdeki marangozun oğlu on beşine geldi, daha parmak kadar, hep merdivenin altından geçermiş küçükken, oğlunuzun ille de cüce kalmasını istiyorsanız, iyi ya, bana ne? Ama ben önayak olmak istemem...”

Bir anlaşmazlık da cam silme işinden çıkmıştı. Cuma günü cam silinmezmiş, uğursuzluklar yağarmış başımıza; hemen yangın çıkarmış evde. Ne söyledikse para etmedi, cuma günü cam silinmez dedi, diretti. “Çevrede akli başında tek ev gösterin bana, cuma günü cam silsin,” dedi, “üç aylığımdan vazgeçerim.” Lâtifa’ya karşı apartımandaki kızı gösterdik, kollarını sıvamış camları siliyordu. Lâtifa güldü: “Bak şu eczacıya, tuh be,” dedi, “daha dün yangına karşı sigorta ettirdi evini, ne düzenbazmış, vay vay vay.”

Bir perşembe öğleden sonra, perdeleri indirmesini söyleyince Lâtifa’ya, düşecek gibi oldu: “Ne?” dedi. “Kislev ayında perdeleri mi indireceğim? Oğlan hastalansın, değil mi?” (Kislev ibrance bir ayın adıdır, ekim mi aralık mı pek iyi bilmiyorum. Öğrenmek isteyenler en yakın hahama sorabilirler.)

“Yo, bu kez boyun eğmiyecektik. “Bu boş inançlara inanmıyoruz,” dedik, “hem köşe başında bir doktor vardı, oğlan hastalanırsa hastalansın, çağırırız doktoru.” Lâ-

tifa gene de çekindi, "Günahı bizim boynumuza" dedik. Çaresiz kalmıştı: "Peki," dedi, "ama yazılı olarak verin elime." Yazı makinemin başına geçtim, "perdeleri indirme işinde bn. Lâtifa Kuduri'nin hiçbir suçu yoktur. Çocuğumuz hastalanırsa bütün suç bizimdir, onu bu işe biz zorladık." Lâtifa indirdi perdeleri. Akşama doğru oğlum Rafi mızızlanmağa başladı, gece de ateşi çıktı! Ertesi sabah oğlumun ateşi kırktı. "Nasılmış," der gibi yüzümüze bakıyordu Lâtifa. Karım doktoru çağırdı, Rafi gribe yakalanmış meğer.

"Nasıl olur doktor, o kadar dikkat ediyoruz, nasıl tutulur gribe?" diyen karıma, Lâtifa karşılık verdi: "Nasılı var mı? Perdeleri indirdik, unuttunuz mu?" Doktor anlamamıştı, "Ne perdeleri?" diye sordu.

"Perdeleri işte," dedi Lâtifa, Kislev ayında perde indirilir mi? İşıtilmiş mi? Evde hele çocuk varken..."

"Kızın hakkı var," dedi doktor, "bu rutubetli havalarda perdeler indirilir mi? Çocuk soğuk almış. Nasıl düğünemediniz, şaştım." Lâtifa doktora yazılı kâğıdı gösterdi, sonra mutfağı boyladı, hiç ses çıkarmadan.

O gün bugün, evde Lâtifa'nın dediği yapıldı. Lâtifa'ya göre pazar günleri çamaşır yıkanmaz, su baskını olmuş. 21 marttan önce kapı tokmakları parlatılırsa, yılanlar üşüşürmüş eve. Rafi'nin iyileşmesini istiyorsaymışız, yirmi yedi gün ev derlenip toparlanmamalıymış. Ve ertesi sabah oturma odasına geldi, koltuğa kuruldu, gazetele-ri istedi.

Ev dandini, nasıl altından kalkacağız bilmiyorum, ama öksürüğü geçti oğlanın.



HAMSİN YELİ VE GÜMÜŞ SARHOŞLUĞU...

“Z o r e s” sözcüğü, Yahudilerin önemli sözcüklerinden biridir. Keder, üzüntü, dert, belâ, mutsuzluk anlamalarına gelir. Cennetten kovulduklarından bu yana “zores” sözcüğüne bulanmıştır Yahudiler! “Güzide Kavim” olmak kolay mı?! İki türlü zores, yani belâ vardır: Tanrının, daha doğrusu doğanın insanların başına sardığı zores’le, insanların kendi başlarına sardıkları zores. İngiltere’yi ele alalım sözün gelişi: İngiltere’de her gün, sabah-tan akşama, dört mevsim yaşanır; İngilizlerin zores’i budur işte, bu belâyı Tanrı sarmıştır başlarına! Gelgelelim Kudüs’ü kendi başlarına kendileri sardı, çekip duruyorlar daha. Oysa biz İsraililer hem havalardan, hem de Kudüs’ten çekiyoruz. Ama yakınmamalıyız havalarımızdan gene de; kışımız, aşağı yukarı Kaliforniya’yı andırır: hiç hava almayan bir telefon kulübesinin içi gibidir kışımız! Kış mevsimi böyle olursa yazımız nicedir, varın hesap edin artık. Örneğin “hamsin” yelimiz vardır, sahra-dan doğru eser, lodosun katmerlisinin katmerlisidir. Hani test tankları vardır; Amerikan erlerini içine sokup ateşe dayanma güçlerini ölçerler. İşte bizim hamsin yeli, bu test tanklarıyla boy ölçüşebilir. Hamsin, elli sayısı anlamına gelirmiş arapçada; elli gün sürermiş de ondan. İnanmıyorum, hiç değilse yüz gün sürüyor. Hamsin başladığını, yandınız demektir, soluğunuz kesilir, elinizi kolunuzu kıpırdatamazsınız; üstelik sinirleriniz de hapyutar. Hamsinlerde bedevî erkeği, karılarından birini öldürürse suç sayılmaz; hoş hamsin esmediği zaman da suç sayılmaz karısını öldürmesi! Biz beyazlar karılarımızı

öldürüp elimizi kana boyamayız pek; kadın-erkek ilişkilerimiz daha iyi dengelenmiş anlaşılan! Gelgelelim "Beyaz Adam" da çok tuhaf işler görüyor kimi zaman! Kendi tuhaf işlerimden birini anlatacağım sizlere şimdi.

Hamsin yelinin estiği günlerden bir gündü; hava, sanki sımsıcak kumdan bir kalıp olmuş bizi içine almıştı. Karım ahlıyor ofluyor, durmadan sıcaktan yakınıyordu, sonra, "Bana bak," dedi, "aklıma bir şey geldi, gaz sobamız paslanmış, yerin dibine geçiyorum birileri gelince; n'olur sanki boyasan şu sobayı?" Sustum, karşılık vermedim, bu durumda konuşan bir erkek, yangını söndürmek isteyen susuz bir musluk gibi sinire dokunur çünkü; başımı salladım, gümüş boyası almağa kente indim. Gümüş boyasını kendim de yapabilirdim elbet, son zamanlarda moda oldu, herkes her şeyi kendi yapıyor artık! (Do-it yourself modası uygarlığın tiksindiğim yanlarından biridir - bizde de başladı bu moda). "Ateşe dayanır gümüş alüminyum boyası: Tushia Kibbuzz malı". Bu boyadan büyük bir kutu, bir de orta boy fırça aldım. (Kibbuzz'ların tarım işleri düşünülmüş olarak kurulmuştu önceleri, ama giderek ekonominin öteki kollarına da el attı! Kibbuzz'lardan birkaçı kendi traktörlerini kendileri yapmağa başladı, iyi gelir sağlandığını görünce, köprü kurma işine de giriştiler, başka Kibbuzz'lar "güzellik malzemesi"ne başladı. Hiç unutmam, geçen yılların birinde toprak ürünleri verimli olmamıştı da güneydeki Kibbuzz'larımızdan biri psykoanalizle düş yorumlarına başladı ve durumu kurtaydıydı!)

Gelelim şimdi benim boya işine. Ertesi sabah, hamsini öne sürerek uyur numarası yaptım, karım işe gitmeden kalkmadım yataktan. (İkimizden biri günlük gelir vergisini sağlamak için çalışmak zorundadır, ne yapalım!) Kutuyu, üstünde yazılı olduğu gibi açtım ve için-

deki pırl pırl gümüş boyayı sürdüm bizim sobaya. Pek fiyakalı oldu sobamız, ne pas lekesi kaldı ne bir şey. Yaptığım işle böbürlenmediğim için, hemen şunu söylüyeyim ki, bir ortaokul öğrencisi de benim kadar güzel yapabildi bu işi, çünkü Tushia Kibbutz'unun hazırladığı boyayı istesenez bile kötü boyayamazsınız! Kutunun üstünde şöyle yazıyordu: "Adamakıllı kuruduktan sonra ikinci katı sürün." Önem vermedim; bu türlü salık vermeler bürokratik alışkanlıklardır, bilirim. Kurumayı beklemeden hemen sürdüm ikinci katı, oldu olacak üçüncü katı da vurdum. Pek hoşuma gitmişti bu boya işi. Hazır ellerim kirlenmişken başka şeyler de boyayayım, dedim. Kutu dolu sayılırdı daha. Bir göz attım çevreme, iki kapı tokmağı ilaştı gözüme, gelsin gümüş boya, şıp şıp damlamasını bir türlü kesemediğimiz musluğu ve iki tencereyi de geçirdim boyadan! Yeni gibi oldular, pırl pırl. Kaktüs saksısını boyarken, kaktüsün de hatırı kalmasın dedim, onu da boyadım. Mutfaktaki masayı, iki küçük yerden yapma iskemleyle bir küllüğü, ayakkabı çekeceğini ve daha bir sürü ufak tefek nesneyi pırl pırl yaptım. İleri gittin oğlum, yeter, dedim kendi kendime, ama tam o sırada gözüme motosikletim ilaştı: zavallının durumu bitikti, birkaç fırça vurunca o canım çizgiler sütlün gibi pırl pırl çıktı ortaya. İş işten geçmişti, artık beni kimse tutamazdı! Hep şu hamsin'in etkisi; kendimden geçmiş olmalıydım anlaşılan, çünkü yer döşemesinin düzenli dörtgenlerini - sinirime dokunuyordu zaten - düzensiz ama sevinçli değişik biçimlere boyadım! Yalnız iki kapı tokmağını boyamıştım, ötekilerin yanında sırtınca, bütün kapı pencere tokmaklarını okşadı gümüş fırçam! Soluk soluğa kalmıştım, derken resim çerçevelerini gördüm: gelsin gümüş boyası. "Jokond"un o renksiz giysisini bir güzel lame yaptım ki, görmeliydiniz, hem inanın bana o

alık, bön gülüşüne daha da yakıştı, bir anlam kazandı! Radyoyu gümüşe bularken, kunduralarım çarptı gözüme: boya sıçratmışım, nokta nokta güzel durmuyordu, onları da lame yaptım, daha doğrusu alüminyum gibi oldu. Niçin alüminyum kundura yapmazlar şaşarım; koyu renk kostüme yakışırdı gümüş rengine ayakkabı.

On sekiz cilt Britannica Ansiklopedisini de gümüşledikten sonra, soluğum kesildi. Gelgelelim uzun ayaklı lâmbaların boynu bükülmüştü, son gayretle onların da gönlünü aldım. Ne var ki, bu lâmbalarımız bizim gerçekten çok uzundur, boyum yetişmedi, merdivene çıkıp boyadım, sonra merdivenden inerken pek şaştım: merdivenin tahta olduğuna yemin edebilirdim, oysa inerken bir gümüş merdivenden indim, üstelik yukarda çalışırken yerdeki acem halılarına da damlatmışım boyayı. (Acem hahsı, Batı ülkelerindeki gibi önemli değildir İsrail'de - İngiltere'de viskinin önemli olmadığı gibi - acem halılarımız köşebaşındaki dükkânda yapılır.) Halıların emme gücü korkunçmuş meğer. Kibbuz'larımızdaki nesnelerin iyiliğini gösterir, fena mı?

Gaz sobamızı boyama hevesim çığrından çıkmıştı, dedim ya kendimi tutamıyordum artık: mutfaktaki rafları da, karımın el çantasını da gümüşledim, sıra kravatlarıma geldi, onları da geçirdim boyadan, sonra kaynanamın tavşan kürkünü şipşak gümüş tilkiye çevirdim boyamla. Evde boyanacak nesne kalmayınca bahçeye attım kendimi, körpe küçük ağaçların yapraklarını boyadım, hepsi gümüş kavaklara döndü, ve ilk gümüş karanfiller benim elimden çıktı. Pencere çerçevelerini dıştan da gümüşletirken postacı geldi, sevinçle döndüm, kara saçlarına birkaç gümüş tel konduracaktım ki, anlamadı alık, kaçtı, kaçarken de bir sürü taahhütlü mektubu gümüşlediğim çimlere saçtı.

Duvarlar evin stiline uymuyordu, onları gümüşletirken bahçe kapısı açıldı, karım geldi. "Özür dilerim," dedi, "kapıyı şaşırmış olacağım." Zor tuttum karımı, sevin sin diye böyle bir şaşırtma yaptığımı zor inandırdım kadıncağız. Sevinmemiştii karım, hahamın vereceği kararı bekleyecekmiş, ama o süre içinde de otele taşınacakmış. Hemen söyleyeyim: İsrail yurttaşının yaşamını hahamlar yönetir: doğum, evlilik, boşanma, gömülme ve buna benzer işler hahamın başının altından çıkar. Karım toplayamadı eşyalarını, çünkü boyadığım bavulu açmak ne mümkün? Yığıldı olduğu yere, başladı ağlamaya, fırsat bu fırsat dedim, kutunun içindeki son damla gümüşle tırnaklarını boyadım karımın...

MAL BİRİKTİRME HASTALIĞI

Haftalardan beridir ağızmda bir tatsızlık, bir acılık... Kalktım bir ruh doktoruna gittim. Çocukluğumu, düşlerimi, evlilik durumumu sordu doktor, ve şu sonuca vardı: Travma'nın yanlış süblimasyonundan! diyeceğim, sabah kahvaltıda çayımı şekersiz içmemden geliyormuş!

Meğer karım, kadınların bu en mükemmeli olan karım, haftalardan beridir beni bir şeker perhizine sokmuş da haberim yok. "Ne demek," dedim, "ben şeker istiyorum."

"Bağırma," dedi, "yok şeker, hiçbir yerde de bulamazsın."

"Şeker hakkımız ne oldu?"

"Payımıza düşeni sakladım, ne olur ne olmaz, bir gün şeker kalkarsa ortadan.."

"İyi ya," dedim kestim sözünü, "madem hiçbir yerde yokmuş şeker, çıkar sakladıklarını."

"Oh, küçük bey, tam şimdi şeker yok, sen şekerlere bulan ha? Yağma yok, her an bir atom savaşı başlayabiliyor, o zaman ne yaparsınız? Ha? Sana soruyorum: o zaman ne yaparsınız şekersiz?"

(Atomdan pek korktuğumuz yoktur, çünkü ülkemiz öylesine küçük ki, bize atılacak atom bombası Kahire'yle Şam'ı da yerle bir eder, bu bakımdan bize atmazlar bu bombayı.)

"Saçma," dedim, "şimdi aşağı iner, istediğim kadar alırım bakkaldan."

"Dene bakalım," dedi karım.

Soluğu köşedeki büyük bakkalda aldım. Tanışırız da sahibiyile, benim kısa öykülerimi okur ve beğenir sağ olsun. Göz kırptım, kulağına biraz şeker istediğimi fısıldadım.

"Çok üzgünüm bay Kışon," dedi, "size vermiyeceğim de kime vereceğim? Ama yok şekerimiz."

"Daha pahalıya da alırım."

"Yük seksen kuruş da verseniz veremem."

"Yazık, peki ne yapacağım şimdi ben?"

"Durun bakayım," dedi bizim sevimli bakkal, "kilo-sunu iki liradan verebilirim size bir kilo."

Tam o sırada, başında kürk kalpaklı biri karıştı söz: "Sakın," dedi, "böylesine korkunç fiyatlar vermeyin bayım. Bu enflasyona götürür. Rica ederim desteklemeyin karaborsayı, panik yaratmayın, millî ödevimizi boşlamayın."

Fena bozulmuştum, haklısınız der gibi başımı salladım, elim boş, ama başım dimdik çıktım dükkândan. Kalpaklı adam da arkamdan. Aşağı yukarı bir saat konuşarak yürüdük onunla. Çok şey öğrendim kalpaklıdan: meğer o yezit Amerikalıların işiymiş bu, ekonomik gözdağlarını boşlamışsınız, onlar da kızıp bize vermeleri gereken

şeker rasyonunu kesmişler; bu barbarca davranışlarıyla bizi yola getireceklermiş sözde. Ama başaramıyacaklar, dedi kalpaklı, başaramıyacaklar dedim ben de!

Millî duygularım kamçılanmış, döndüm eve; onurlu bir sesle kadınların en mükemmeli olan karıma, altın dana oyununa niçin katılmadığımı anlattım. Karım, her zamanki hayal gücünden yoksun bir eda ile; iyi hoş ama, dedi, o kalpaklı adam çevrede herkesçe tanınır, şeker hastasıdır o, bir damla şeker öldürebilirmiş onu, onun şekerle savaşı doğal, ama Toscanini'lerde (orkestra yöneticisiyle yakınlığı yoktur) iş başka imiş, daha bugün bir kamyon gelmiş dayanmış, çuval çuval şeker boşaltmış kapıya, evcek ayaklarının ucuna basarak taşımışlar çuvalları içeri. Kimbilir nereye saklamışlarmış...

Aklım başıma gelsin diye olacak, duruma uygun bir çay getirdi karım, limonlu, şeker yerine de bal koymuş! Çok duygulu damağımı bu berbat şey aşağılattı, yerimden fırladığım gibi soluğu gene bakkalda aldım. "Bana iki liradan bir kilo şeker," dedim, herif gülümsedi pis pis, "İki yüz yirmiye fırladı kilosu," dedi. "Peki," dedim. Herif gene gülümsedi: "Yarın gelin," dedi, "ama karışmam belki yarına fiyatı iki buçuk olur, belki de size verecek şekerim bulunmaz, bilemem."

Sokağa çıktığımda tepem atmıştı, klüfrediyordum, yaşlı bir kadın acımış olacak, şu bilgiyi verdi: "Hemen Rişon'a gidin, Bialik sokağına, ordaki bakkalın haberi yok daha, ordan alabilirsiniz şeker." Atladığım gibi motosikletime ver elini Rişon. Biri haber vermiş olacak, girdiğimde "yok şekerimiz" dediler.

Görmüşsünüzdür, yenilik meraklısı kahvelerde bir şekerlikler çıktı, camdan yapılmış, boru gibi hortumu var, çevirip dökmeğe kalkıyorsunuz, pek dökülmüyor şeker, bildiniz değil mi? Onlardan bir tane almıştı karım, ge-

ce el ayak çekildikten sonra onu aramağa koyuldum, mutfak dolaplarını karıştırırken, kapıda belirdi karım: "Boşuna arama, bulamazsın," dedi.

Ertesi gün yarım çuval alçıyla döndüm eve, duvardaki delikleri onaracaktım. Çuvalı yere koymamla ortadan yok olması bir oldu. Giz dolu bir kadın sesi: "Hiç merak etme, çok iyi sakladım," dedi. Sevindim, çünkü alçı her zaman bulunması gereken önemli nesnelerdendir. Seyincim daha da arttı, uzun zamandır özlemine çektiğim şekerli kahveye kavuştum o gün. "Artık stokumuz olduğuna göre, şeker kullanabiliriz," dedi karım. Şimşek gibi çaktı kafamda, ertesi gün en iyi cinsten mermer kirecini - hem de dört kilo - getirdim eve. Kadınların en mükemmeli olan karım boynuma sarıldı, gözleri parlıyordu, bu hazineyi nereden bulduğumu soruyordu. "Nalburdan aldım," dedim, yalan söyleyemezdim. Karım beyaz tozdan biraz yaladı, sonra: "Öf, bu ne?" dedi.

"Alçı."

"Bırak şakayı, alçı yenir mi?"

"Ye diyen var mı karıcığım? Yemeğe kalkınca açlığı çıkar ortaya, ama stok yaptığımıza göre şeker kadar değerlidir. Kilere bunu koy, ört üstünü, ordaki şekerleri de yukarı getir."

"Alçıyı ne diye koyayım kilere? Ne işe yarar bu?"

"Anlıyamıyorsun karıcığım, dört kilo şeker saklamı-sız sanki, sırtımız yere gelmez artık," dedim.

Anlayışlı kadındır karım: "Sahi," dedi, "ama şunu bil ki, ne olursa olsun buna elimizi sürmiyeceğiz, çok güç durumda kahrsak kullanırsın bunu."

"Yaşa," dedim, "bir işe kelleyi koma buna derler işte."

"Ama, alçı olduğunu anlarsak yiyemeyiz ki."

"Durum çok, ama çok kötüleşince ne çıkar? Ha dört

kilo şekerimiz varmış ha yokmuş, yalan mı?" Buna aklı iyice yattı. O günden sonra, Waldorf-Astoria otelinde keyfine bakan Suudi Arabistan kralı gibi yaşamağa başladık. Kahve ya da çay fincanlarımızın dibinde bir parmak şeker artığı! Dün, kadınların en mükemmeli olan karım:

"Sen birkaç kilo daha alçı al, ne olur ne olmaz." deyince, ister istemez yerine getirdim dileğini. Hem alçı fiyatları yükselmedikçe, bir sakıncası yok bu işin.

SÜPERMARKET

Mal yüklü bir geminin İsrail'e gelip gelmiyeceği belli değildir, yolda karaya oturur belki, ya da basarlar gemiyi; hiç değilse rıhtıma yanaşır yanaşmaz yağma edilir. Batıyla olan kültür bağlarımızın görüntülerinden biri de, yeni türeyen şu süpermarket'ler. Satın alma çılgınlığımızı hoş gösteren yukardaki nedenlerden ötürü, Tel-Aviv'de bu dükkânlardan birine gidişimizi anlatayım.

Üç gün zor tuttuk kendimizi, gitmedik yeni açılan bu büyük, bu iğneden ipliğe her şeyi içinde bulunduran dükkâna, sonra gevşedik, hiç değilse yanımıza para almayacak, gidip görecektik yalnızca. Para cüzdanı yerine oğlumuz Rafi'yi -tanıyorsunuz onu artık - aldık yanımıza.

Daha kapının önünde ölümle burun buruna geldik. Kutudaki sardalya bahkları gibi üst üste yığılyorduk ki, karım seslendi: "Sardalya!" Sonra kaplan gibi atladı ve ev kadınlarının üşüştüğü masanın önünde buldu kendini. Sardalya kutularının nerden geldiklerini gözden geçirerek bir dünya yolculuğu yapabilirdi insan: Fransa, İspanya, Portekiz, İtalya, Yugoslavya, Arnavutluk, Kıbrıs

ve kendi sardalyalarımız. Yağda, domateslisi, şaraplısı ve lebenija'lısı. (Lebenija, pek övündüğümüz ve İsrail'de yapılan süt tozudur.)

Karım Norveç'ten gelen sardalyaları seçti, iki kutu da nere malı olduğunu anlıyamadığımız başka bir cinsten aldı. Sonra bana dönerek: "Ne iyi, burda her şey daha ucuz!" dedi. "Yanımıza para almadık," dedim. Güldü: "Benim yanımda biraz bozukluk var." dedi. Tekerekli arabalardan birini çekti, içine on bir kutu sardalyayı yerleştirdi. Üstünde "Altın Şurup" yazılı bir kutuyu merak ettiği için - aldı, onu da attı el arabasına. Birden aklı başına gelmiş gibi, "Rafi," dedi, "Rafi nerde?"

Manda sürüsüyle dolup taşan bir yer düşünün sevgili okurlarım, ve on sekiz aylık çocuklarını yitiren bir ana babanın durumunu.. İkimiz bir ağızdan, "Rafi!" diye seslendik.. "Rafi, yavrum, neredesin?" "Oyuncaklar ikinci katta," dedi anlayışlı satıcılardan biri. Ama o anda kulaklarımızın zarını patlatan bir gürültüyle sıçradık. Koca dükkân sallandı sallandı, sola yattı sanki. Oh! Derin bir soluk aldık: Piramit gibi beş yüze yakın komposto kutusunun yığıldığı büyük masanın orda, Rafi, çocuklara özgü bilinç altı güdüsüyle merkezdeki kutuyu çekmiş ve olanlar olmuştu. Yavrumuzun patlayan ödünü pekleştirmek için bal, İsviçre çikolatası, Hollanda kakaosu, biraz toz kahve, bir torba pipo tütünü aldık hemen. Bunları yerleştirirken el arabasına bir şişe Fransız kokusu ile on iki not defteri, on kilo da havuç ilişti gözüme. "Bu bizim araba değil," dedim, "Değil mi?" dedi karım, "Aman, ne çıkar canım," dedi sonra. Öyle ya ne çıkar? Bu arabada daha önemli nesneler vardı; saydıklarımın başka bir sürü sürü yuvarlak peynirler, kompostolar, hem de renk renk, havlular, bir de süpürge.. "Hepsi işimize yarar ama, nasıl öderiz?" dedi karım. "Üzülme," dedim, "hani geçen-

lerde arayıp da bulamadığım yüzlükler vardı ya? Meğer bu pantolonun cebindeymiş!"

Önüne geçilemeyen bir tutkuyla ilerliyorduk. Üç bayanın arabası çarpıştı burnumuzun dibinde, içindekiler yerlere serildi; derken gene oğlumuzu gözden kaçırdık, gene bulduk, bu kez de yumurta satılan yerdeydi. "Kimin bu piç kurusu?" diye söyleniyordu yumurtacıbaşı! Sinirden tir tir titriyordu adamcağız: "Kim sorumlu bu haylaz yaratıktan?" Bu sorunun karşılığını oğlanı alıp kaçırmakla verdik. Gerekli bir sürü ilâç da alıp arabamızın yanına geldik ki, ne görelim? Arabada birkaç şişe Yunan şarabı, bir kutu şekerle zeytinyağı tenekeleri! Rafi'yi eğlendirmek için arabanın üstüne oturttuk onu, bir de Japon malı sallantılı bir at aldık ona, karı koca ikimize birer çift terliği de sokuşturduk arabaya. Karımın gözleri baygın baygın bakıyordu: "Daha," diyordu, "daha bir şeyler alalım." Arabamız dolmuştu, bir ikinci araba edindik; kanatlı hayvanlar ve et kısmına daldık: bir sürü tavuk, ördek, kuzuyla değişik sucuk cinsleri, füme dil, füme kaz budu, füme et, dana ciğeri, kaz ciğeri, karides, yılan balığı, istakoz, rabenu camisi (bu bank bizim sularda çıkar ve tadı balık gibidir!), bir büyük İskender, ve biraz da balıkyağı! Daha sonra, yumurtalı pasta, kırmızı biber, soğan, Kapri'ye gidiş geliş bir bilet, tarçın, vanilya, vazelin, fasulya, odol, kuşkonmaz, soda, elma, ceviz, hurma, incir, üzüm, uzun devreli plaklar, şarap, ıspanak, kavun, karabinieri tüfeği, çilek ve yerden çıkan çilek cinsinden her yemişi, hindistancevizi, mandarina, mandalin, zeytin, armut, altmış kilovatlık elektrik ampülü, bir balık akvaryumu, ekmek, maydanoz, plaster, bir pire sirki, dudak boyası, sütyen, otomobil lâstiği, kola, kaloriler, vitaminler, proteinler, bir sputnik ve daha bir takım ufak tefek nesneler..

Altı araba eşyayı "vezneye" götürmek pek kolay olmadı, çünkü son arabaya bağladığım küçük dana, hep anasına gitmek için çırpınıyordu. Veznedeki adam kanter içinde koyuldu hesaba. İsrail ticaretinin açığını biz kapatacağız, öyle görünüyordu, ama yanılmışım, dört bin lira tuttu bütün bu aldıklarımız. En hoşumuza giden de, paketleme işi oldu, büyük kahverengi kâğıtlara bir sarış-ları vardı aldıklarımızı, görülecek şeydi doğrusu. Kısa süre içinde hazırды paketlerimiz, yalnız oğlumuz yoktu gene ortalıkta. "Küçük bir çocuk ilişti mi gözünüze?" başladık soruşturmaya. Paketleri yapanlardan biri başını kaşdı: "Bir dakika," dedi, "sarışın bir oğlan mıydı?" "Ta kendisi," dedim, "dikkat edin ısırrı!" "İşte burda," dedi adam, büyük paket torbalardan birini açtı, Rafi bir tüp diş macununu yemek üzereyken, yakaladık ensesinden çektik aldık. "Özür dilerim," dedi adam, "satın aldığınızı sanmıştım da." Oğlumuzu çıkarınca, hesaptan 2700 lira düştüler, dışarda iki kamyon tuttuk, yükledik eşyaları!

OYUNCAK AT

İzin verirsiniz, şimdi Tanrıdan gelen değil de, insanların kendi başlarına açtıkları zores'den (1) söz edelim. Yahudiler oldum bittim yaşamlarını güçleştirmede bire-birdirler! Burda, İsrail'de de bu konuda önemli başarılar sağladık. Tanrı bürokrasiden razı olsun. Resmî dairelerden birine bir işinizi düşüp de onu "ömrünüz vefa edip" bitirebilerseniz, unutamazsınız bu mutluluğu! Başarınıza şaşarsınız: "beni birine benzettiler besbelli" dersiniz. Ama

(1) Zores ıbranicedir. Aşağı yukarı şu anlamlara gelirmiş: "Belâ, üzüntü, dert, keder, sıkıntı."

kural bu değildir, kural memurlarca ordan oraya gönderilmektir. Evet, ordan oraya, şurdan buraya, burdan öteye, çoğunlukla da belli olmayan yönlerle gönderilirsiniz.

Sevgili arkadaşım Jossele'nin bir oğlu olmuştı. Küçüğe bir şeyler vermek istedim, parası önemli değildi, çünkü Amerika'daki Egon amcaya bir mektup yazıp durumu anlattım. (Amerikalı yakınları yardıma çağırmak millî bir sporumuzdur. Oyunun kuralı şudur: o güne değin adını sanını bilmediğiniz, hiç ilgilenmediğiniz yakınlarınızdan birini bulur, titrekle bir elyazısıyla aşağı yukarı şöyle bir mektup donatırsınız: "Sevgili, biricik amcacığım. Bunca zamandır benden hiçbir haber alamadığına şaşmışsındır, biliyorum. Ama burdaki yaşam çok zor, benim de öylesine işim var ki, yazamadım sana. Sevgili amcacığım, bir şeyler ister misin burdan? İstersen hemen yaz da göndereyim. Kocaman bir yardım paketine ne dersin? Yalnız elini çabuk tut isteğini bildirmekte, çünkü ben açlıktan ölmek üzereyim." Amcanız, ya da teyzeniz her kimse, dalgaya düşüp karşılık verdi mi, yandı demektir. Anlaşmanın ilk temel taşı atılmıştır da ondan.) On gün geçmeden, merkez postanesine gitmem gereken bir çağrı aldım.

Başvurduğum memur pek nazikti, sabırla büyük bir paketin kâğıtlarını çözdü, çözdü, çözdü, sonunda beni şaşırtan tabii büyüklükte, kocaman oyuncak bir at çıkardı ortaya. Sallantılı bir attı bu. Egon amcaya kızdım, ne yalan söyliyeyim, çocuk on beş günlüktü, ne yapsındı bu koca oyuncak atı? Elden ne gelir? göndermiş bir kez. Şöyle bir binip sallanayım, dedim, olmaz dedi memur, 871,30 lira tutan gümrüğünü vermeden elimi bile süremezmişim. "871 lira otuz kuruş mu dediniz? Çok değil mi?" dedim. Memur bir liste uzattı: "Kendiniz görün iş-

te," dedi. Has kan ve at sporları yapmağa yarayan atlar sınıfına giriyor."

"Has kan mı? Eğleniyor musunuz benimle?"

"Yeminli bilirkşi bu aygırı üç yaşında, iyi yetiştirilmiş bir Norman yarış atı olarak sınıflandırdı. Rica ederim, atın tahtadan yapılmış olduğunu savunmaya kalkışmayın, çünkü 117/82 sayılı çizelgede, atların hangi maddeden yapıldığı gösterilmiş değildir. At At'tır.

Bu adam memurluğunun yanı sıra insandı da. "Çok gizli" olarak bir akıl verdi bana, hemen Gümrük Müdürlüğüne bir dilekçe yazacak, bu atın "oyuncak" sınıfına alınmasını istiyecektim. Yardımına teşekkür ettim, Jossele'nin oğlunun hangi hastanede dünyaya geldiğini gösteren noterlikten tasdikli bir belgeyle başladım işe. Ayrıca, 1928'den beri ticaret işleri yapmadığımı gösteren bir garanti kâğıdını da ekleyerek bu atı satıp bir kazanç sağlamıyacağımı bildirdim.

Dilekçem gerekli yollardan geçti ve birkaç hafta sonra gümrükten beylik bir karşılık aldım: Olamaz, deniyordu kısaca. Hemen bir avukat buldum. Avukat durumu inceledikten sonra, "At sporları için" sözüne takıldı, ordan tutturabilir mişiz sözde. Nedeni de ortadaymış: iş gören atların gümrüğü daha azmış. Tarım Bakanlığına bir dilekçe yazarak, oyuncak atın "iş gören at" sınıfına alınmasını istedik.

Bir süre bekledikten sonra bir gün Tarım Bakanlığından yüksek bir memur geldi evime, atın adını yazmayı unutmuşuz! Atın adı mı? Bir dostumun adını anımsayarak "Muhtar" dedim. Memur not etti bir kâğıda, bir örneğini de bana bırakarak gitti. Gene bir süre bekledikten sonra Bakanlıktan bir mektup aldım: "Muhtar"ı iş hayvanı olarak sokabilir mişim, ama haramın yerini bildirmeliymişim! Artık işin gizliliği kalmadığından, solu-

ğ u avukatımda aldım gene, bütün yasaları gözden geçiren avukatım sonunda ş unları söyledi: tek kısırağı olan biri bile aygır ithal edebilirmiş yurda. Tarım Bakanlığına bir mektup yazarak, Naharia'da Brunhilde adında bir kısırağ ımın bulunduğunu açıkladık. Naharia'da bir cokey vardı ki, yazılarımı okur, tanır dı beni; kabul etti adamcağız (elli lira karş ılığ ında ama) ve Brunhilde'nin kızmış olduğunu, hemen bir aygır gerektiğ ini, bu çiftleşmenin İsrail at yetiştirmesinde kaçınılmaz gerekçelerini sayıp döken bir bildiri yolladı.

Tam bir hafta sonra kapım ç ahındı, iki polis hafiyesi, ellerinde "evi arama kararıyla" girdiler içeri. İsrail hükümeti beni yalancılıktan suçlamış bulunuyordu. "Oyuncak atı çiftleştireceksiniz demek? Bizi alık mı sandınız?" Hiç istifimi bozmadan: "Öyle sandım," dedim, eşyalarımı topladım, karımla vedalaştım. Ama son dakikada aklıma bir şey geldi: "Bakın baylar," dedim, "Naharia'daki Brunhilde de oyuncak bir attır!" Birbirleriyle fışıldastılar, sonra iş in çok değ iştiğ ini, bambaş ka bir anlam kazandığ ını söylediler, gittiler. İki saat sonra 117 liralık bir makbuz geldi: "Muhtar'ın ahır giderleri..." (Akıllı adammış Egon amca, ileriye gören ya da yeni kurulan yurdumuzu çok iyi tanıyan biri. Küçük oğ lanın ata kavuşması için, daha çok beklemesi gerektiğ ini de biliyor olmalıydı.)

Derken veterinerle başımız derde girdi. Tarım Bakanlığ ının buyruğ u üzerine gümrüğ e gelen veteriner, "Esenliğ e aykırı, bulaşıcılığ ı olabilir" diye bir not yazmaz mı? Neyse, bayan Toscanini'nin uzaktan bir yakınıymış da doktor, bir de ek yazdı "aygırın çiftleşmede yavru yapacağından kuş kuluyum..."

Durun daha bitmedi, oyuncak Brunhilde'yi ne zaman, nerde aldığımı, lüks vergisi verip vermediğimi de öğrenmek istiyordu Bakanlık. (Maliye Bakanlığımıza göre, parayla alınan her şey lüks sayılır da!) İş bu kerteye gelmişken, avukatım izin istedi, ayrıldı. Çoluk çocuğu varmış, para kazanması gerekiyormuş! Koca devlet mekanizmasının karşısında tek başıma kalmıştım. Zıvanadan çıkmıştım artık, akıl almıyacak bir iş yaptım: Brunhilde imzasıyla, motosiklet arka tekerleği için bir zincir giriş lisansı formüleri gönderdim Bakanlığa.

Ertesi akşam tevkif edildim. Doldurduğum belgeye eksik pul yapıştırmış olacaktım besbelli. Bu korkunç bir suçtu, Osmanlılardan kalma, atom sırrını ele verme kadar büyük bir suçtu bu. Sorgum uzun sürmedi, daha önce suç işlemediğimden, yalnız iki yıl yedim, resmî dairelerde üç ay sürünmem göz önünde tutularak, üç ayı indirdiler iki yıldan.

18 No. lu hücreye soktular beni. Yaffa'daki eski hapishaneye. Önceleri bu haksızlığa pek üzüldüm, sonra da uzun süre yalnızlığa alışmadım, ama günün birinde kapım açıldı, içeri bitik durumda bir araba atı girdi! O da yalancılıktan hüküm giymiş; kendini Oyuncak At diye göstermeğe kalkışmış!

GÜVENİLİR KAYNAKTAN...

İnsanların kendi yarattıkları "zores"lerden biri de dedikodudur. Bu dert Yahudilerce bulunmuş olabilir, geçmişimizde bunu doğrulayan belirtiler yok değil de ondan.

Ağızdan ağıza yayılan bir söylentinin neler doğurabileceği, gerçekten de tüyler ürperticidir. Kendi uydur-

duğunuz bir şey dönüp dolaşıp öyle sonuçlar yaratır ki, şaşar kalır, ve korkarsınız. Gördüklerinden çok işittiklerine inanırmış insanlar; bilginlerimiz de buna inanmış. Hele dostlar için uydurulan kötü salkılara, insanlar daha çabuk inanır.

Alın size küçük bir örnek: Gönüldeşim Jossele gelmişti bir gün, telefon çaldı; Talaş Anonim Şirketini arıyorlardı. Yanlış, dedim, kapadım. Gene çaldı telefon, gene Talaş Anonim Şirketini aradılar. Üçüncü kez çaldığında Jossele aldı telefonu hiç çekinmeden: Talaş Anonim Şirketi! dedi.

"Hele şükür, tutturabildik. Salzberger'le görüşebilir miyim?"

"Bizim şirkette çalışmıyor artık."

"Yok canım, bir şey mi oldu?"

"Hırsızlığını yakaladık da."

"Vay canına..."

"Şaşırdınız demek? Eh, günün birinde çıkacaktı ortaya, hangi dalavere gizli kalmış ki."

"Kime söylüyorsunuz bayım, bilmez miyim? Kaç aydır bekliyordum. Salzberger'in foyasının ortaya çıkacağını, demek sonunda çaktınız?"

Bitti telefon konuşması. Kimse o tanımadığımız adam, hemen yollara düşmüş, bu sevinçli salkıyı eşe dosta yaymıştır. Ama bizim Jossele, Salzberger adındaki adamı Talaş Şirketi genel müdürlüğüne atasaydı, tek sözcük söylemezdi o herifçioğlu kimseye.

Kunstetter'le başımdan geçen bir olayı da anlatayım. Yurdumun insanları üretim dâvamızın ardına düşmüşlerken ben sabahın bu erken saatlerinde kalkmam yataktan - övünülecek bir davranış değil benimkisi biliyorum - onlar isteyken bir yandan öbür yana döner, horul horul uyurum. Gene böyle bir sabah, saat yedi sularında ka-

pım çalındı, hem de ne türlü, çarpıntılar içinde kalktım, açtım kapıyı, karşımda bizim Manfred Toscanini, o da pijamalıydı.

"Ne oldu biliyor musun?" dedi soluk soluğa. Gözlerimden uyku akıyordu, "Bilmiyorum," dedim, "bırak şimdi, uyuyacağım." Döndüm odama gideceğim, tuttu beni kolumdan: "Ulan," dedi, tıkanacak gibiydi, "ulan Arsolo sokağındaki sendika binası havaya uçtu. Felâket, görülmemiş bir felâket." (Bu binaya halk ağzında Kremlin denir; gösterişli, büyük bir yapıdır ve bürokrasiye tutkun birinin düşlerini gerçekleştirecek her şey vardır içinde.)

"Ne güzel uyuyormuşum ki, patlamayı işitmedim," dedim, esnedim.

"Ben de işitmedim patlamayı, ama Kunstetter söyledi, o işitmiş, kulağının zarı patlayacakmış nerdeyse. Sabahın beşinde geldi bana sonra 1, 2 ve 3 No. lu bloklara koştu; ben de 4, 5 ve 6 No. lu bloklara vereceğim bu salkıyı, panik olsun istenmiyor. Kunstetter'e göre "Terroristler" uçurmuş binayı havaya. Alevler görülüyormuş daha.

Koskoca yapının yanıp kül olması sarstı beni, çok üzüldüm ne yalan söylüyeyim. Ama dostum Manfred bu salkıyı verirken, sanki bir sevinç vardı sesinde. Sızırlendim. Bu sendikayı yönetenler, hele Rusya'dan göç etmiş olanlar, tıpkı Sovyetler'deki iş arkadaşları gibi, anadan geveze doğmuş olduklarından, bir arada lâf ederler de iş görmezler. Buna karşı gelirsenez, işten atılmazsınız Rusya'daki gibi, ama aylığınızı artırmazlar. Diyeceğim, bu koca yapının yanıp kül olmasını böyle sevinçli bir salkı verircesine vermek için bir neden olamaz bütün bu saydıklarım.

"De bana Toscanini, niçin böylesine mutlusun bu salkıyı verirken? Neye yarıyacak yapının kül olması?" İyi-

ce sinirlenmiştim ha. Toscanini kuşkuyla baktı yüzüme, sonra: "Öteki bloklarda kimse böyle alıkça bir soru sormadı," dedi, "mutlu değilim, ama senin kadar da bön değilim. Bir sendika üyesi olarak şunu biliyorum: bu ülkede başka güçler de var, bunu anlarsak fena olmaz diyorum. Yapının yanıp kül olmasına ben de üzuldüm. Felâket dedim ya." (İşte tam toplumcu bir davranış: sosyalist olarak iyi örgütlenmiş sendikalara bayılırız, ama insan olarak çekemeyiz, nedeni: düzene girmeye zorlar bizi.)

Bu arada uykum uçup gitmişti elbet; camları açtım dışarı baktım. Gün pırlıl pırlıl doğuyordu. Akdeniz'den serince bir esinti esiyor; komşumuz Kalaniot'ların çamaşırları bahçemizdeki çimenlerin üstünde kuruyordu. İki encik koşuşuyor ve Arlosor sokağındaki gökdelen sendika binası bütün gücüyle duruyordu. Tam o sırada gazeteleri dağıtan delikanlı bisikletiyle geldi, her zamanki gibi geç kalmıştı piçkurusu.

"Bana bak," dedim Toscanini'ye, "havaya uçtu dediğin sendika duruyor." Manfred Toscanini karşılık vermedi, ayağındaki terliklerle halının üstüne birtakım çizgiler çizdi.

"Havaya filân uçmamış, duruyor, işitmiyor musun Manfred?" dedim.

"Sağır değilim, işittim," dedi.

"Ee? gel de bak, gör, nah işte."

"Ne bakayım," dedi, "bu gece havaya uçurdular orasını, felâket. Uçurdular, biliyorum."

"Manfred, gel bak, gör be, duruyor işte."

"Ne inatçısın," dedi, "katır inadı var sende. Ben bu salkıyı güvenilir bir kaynaktan işittim, unutma oğlum." Sinirliydi, hırsla baktı yüzüme, sonra yumuşadı: "Aldırma kardeşim," dedi, "umutsuzluğa da kapılma. Kaderin

cilvelerine göğüs germeli. Tanrı bilir, kimin işine yaradı bu patlama? Düşün, kara kara dumanlar, koca koca yalmlar, felâket, felâket.”

Olanca gücümle bağırdım: “Durmuş bana masal anlatacağına, iki adım at gel bak şu pencereden, kendin gör be. Gördüğüne inan.”

“Görmem önemli değil.. Kunstetter'in sözü yeter bana,” dedi. Çıldıracaktım: “Yahu, Kunstetter istediği kadar yandı desin, gel bak bir kez, kendin..” dememe kalmadı, kesti sözümü: “Dur bakayım,” dedi, “ne yani? Kunstetter yalan mı söyledi demeye getiriyorsun? Ya?! Güzel! İzin verirsen, Kunstetter'e söyleyeyim bu direnmeni, bu söylediklerini ha? Görürsün gününü yavrum.”

“Kim... ne? Anlamadım. Hem kim oluyor bu Kunstetter,” dedim.

“Buyurun bakalım.. Kim olduğunu bile bilmiyorsun, belli dostum belli... Bir de utanmadan yalancı diyorsun adama, ileri gidiyorsun.”

Yığıldım bir koltuğa, dokunsalar ağlıyacağım. Geldi saçlarımı okşadı.

“Önem veriyorsan,” dedi, “sana tanık getireyim. Kunstetter sendika yapısının yanıp kül olduğunu söylediğinde bir sürü insan vardı yanımda.”

“Ama Manfred, bir baksan şu pencereden...”

“Haberı radyo da verdi...”

“Hangi radyo?”

“Kunstetter'in radyosu. Gıcır gıcır bir Phillips, dokuz lambalı.”

Nerdeyse ben de inanacaktım sendikanın yandığına. Olur a, insan gözü aldanabilir belki, ama sonra yakaladım Manfred Toscanini'yi, çektim pencerenin önüne: “Bak ulan,” dedim, “bak diyorum sana, dışarı bak, bak da gör.”

“Niçin bakayım,” dedi, kapadı gözlerini. “İstersem

kendi pencereinden de bakarım, ama Kunstetter söyledi diyorum sana, yetmez mi?"

Kafasını tutmuş, durmadan pencerenin pervazına vuruyordum: "Bak, bak, bak, yoksa karışmam," diyordum.

"Evet şimdi duruyor orda," demez mi?

"Ne demek ş i m d i ?" dedim.

"Gece havaya uçurdular, sabah oluncaya değin yenden yapmışlar."

Kollarım iki yana düştü, bu kadarına yürek mi dayanır? Gene yığıldım koltuğa. Bu arada koşarak çıktı dostum, öteki evlere ulaştıracaktı bu önemli salkıyı. Kalktım, gittim yattım, uyumam gerekiyordu. Karabasanlar içinde bocaladım: bütün büyük devletlerin atom stokları bir yanlışlıkla patlamış, bütün kentler tuzla buz olmuş, yalnız bizim sendika yapısı dimdik ayakta duruyor!

Böyle bir şey olabilir mi? Bilmiyorum, Kunstetter'e sormalı.

SOKAK ADLARI

Aradığınız nesnelerin çoğunu hemen bulabilirsiniz İsrail'de, ama aradığınız sokağı bulamazsınız. Adsız bir sürü sokak vardır, adları olanların da, adlarını gösteren tabelaları yoktur.

Gönüldeşim Jossele evini aşağı yukarı şöyle tarif eder: "Mograbi köprüsünden geçip kumluğa yönelin, motosikletini onaran, durmadan hükümete küfreden deri ceketli bir adamla karşılaşınca dek yürüyün, sonra sola sapın, tam 22 tane zeytin ağacını geçer geçmez pis bir koku gelecektir burnunuza, ordan hemen sağa sapın, duvar boyunca yürüyün, kedi leşini görünce, sağa sapın ve

sinemanın karşısındaki Yugoslav kitaplığına dek gidin, ben sizi orda beklerim. Ordan sonra yolu anlatmak biraz güçleşir de..."

Benim de başıma bu konuda bir şey geldi. Yeni belediye başkanının -Tevratı gözönünde tutarak- sokak adlarını değiştirmeye kalkıştığı günlerde, ben de Kudüs'e gitmeye kalkıştım. Çok sevdiğim, Elusivi adında bir arkadaş, beni Kudüs'e çağırıyordu; yeni evine taşındığından ötürü bir şölen verecekti. Elli beş yıldır burda yaşar Elusivi, ama daha geçenlerde bir banka kredisıyla, ahşap kulübesinden çıkabildi ve güzel, bir buçuk odalı modern bir yer buldu. Taşındığı mahalle, Kudüs'ün Türkler zamanından kalma şirin bir mahallesiydi. (Ev, İsrail'de gerçekten derttir. Hiçbir ev kiralanmaz, satın alınmalıdır. Parayla her şeyi elde edebilirsiniz, demişti amcalarımdan biri, ama ev söz konusu oldu mu iş değişir, para sökmez bu konuda, çok pahalıdır da ondan!) Arkadaşım Elusivi'nin adresi şuydu: 'Sevgili Kadın' sokağı 5 a. Eski Julius Finkelstein sokağı 113 No. Kutsal şarap meyvası bulvarındaki dinsel hamamın çaprazlama karşısına düşen ve eski adı "İnsan eti dayanıksızdır" olan sokak.

Kırmak istemedim bu dostumu, çantamı hazırladım koyuldum yola. Kudüs'e varınca, otobüs durağında bekleyen insan kuyruğuna sokuldum, "Sevgili kadın" sokağını sordum. Bütün kuyruk bir ağızdan: "Hangi sokak?" diye sordu. "Sevgili kadın sokağı" dedim.

Gene hep bir ağızdan: "böyle bir sokak bilmediklerini, ama son zamanlarda sokak adlarının hepsinin değiştirildiğini" anlattılar. 'Olsun,' dedim kuyruğa, "eski adı Julius Finkelstein'miş!'

Hemen şuracıkta sizlere anlatmadan geçemeyeceğim: adres sormak millî eğlencelerimizden biridir! Bu oyunun değişik, güzel, meraklı yanları vardır; hem son-

ra aranan sokağı kimin bildiği de belli değildir: soran mı biliyor, yoksa sorulan mı?! Günlük olaylardan bir örnek vereyim sizlere:

"Goldstein sokağı nerde?"

"Goldstein sokağı mı? Hangi numara?"

"67, üçüncü kat."

"Goldstein sokağı, Goldstein sokağı, şu ilerdeki caddeyi görüyor musunuz? Goldstein sokağı soldaki ilk sokaktır işte."

"Olamaz, ikinci sokak değil mi?"

"Neden?"

"İkinci sokak sanıyordum ben."

"İkinci sokak olsaydı, ikinci sokak derdim; caddenin üstündeki ilk sokaktır."

"Ne biliyorsunuz?"

"Ne demek, ne biliyorsunuz?"

"Diyeceğim, o sokakta mı oturuyorsunuz?"

"Hayır, ama çok iyi bir dostum oturuyor orda."

"Bobby Grosmann mı yoksa?"

"Hayır, bir mühendis benim dostum."

"Bobby Grosmann'ın mühendis olmadığını nasıl bilirsiniz?"

"Ben tanımam Grosmann'ı canım."

"Elbet tanımazsınız. Ama soldaki ilk sokağın adı "Armut Ağacı" bulvarıdır, Goldstein sokağı değildir bayım."

"Sahi, haklısınız. Peki, Goldstein sokağı hangisi öyleyse?"

"Goldstein sokağı, Goldstein sokağı... (Soruyu size sormuş olan yabancı bulayım diye patlatır kafasını.) Doğru gidin, sağdaki ilk sokağa sapın, üçüncü çapraz sokaktan sola dönün," der sonra.

"Sağ olun," dersiniz, "sizi yordum özür dilerim."

Goldstein sokağının nerde olduğunu sizden öğrenmek isteyen adamcağız, derin bir soluk alır, "N'olacak, rica ederim," der gider. Oysa siz, verilen adresi bulmak için yola koyulur, soluk soluğa üçüncü kata çıkar, tam kapıyı çaldığınızda, "Benim ne işim var burda? Ben değil o adam gelecekti buraya," der tersyüz dönersiniz.

Yok canım, benim başıma böylesi gelmemiştii daha. Hiç değilse "Sevgili Kadın" sokağının eski Julius Finkelstein sokağı olduğunu biliyordum ben.

Otobüs kuyruğunda, elinde bavulla duran bir adam: "Eski Finkelstein sokağı mı dediniz, tamam, "Boğmaca Öksürüğü" sokağından geçerdii, ama şimdi o sokağın adı değişti, ne koydular bilmiyorum," dedi.

"Hangi otobüse binmek gerekiyor?" dedim.

"37 No. lu otobüse," dediler.

Bindim, yarım saat gittikten sonra şoföre: "İnebilir miyim?" dedim. Şoför bağırdı: "Duralım da öyle, nedir bu acele be, hep bu acele!" İndikten sonra aklım başıma geldi, niçin inmiştim? Nerde ineceğimi ne biliyordum? İndiğim sokakta da in-cin top oynuyor. Aman bir çöpçü, ona sordum, "Boğmaca Öksürüğü" sokağının yeni adı "Yalnız Kalmış Dullar" olmuş, hemen köşeyi dönünce soldaki sokakmış benim aradığım sokak, ama sola saptıktan sonra iki kez sağa sapmam gerekiyormuş, sonra gene sağa, ondan sonra üçüncü sokakmış benim sokak!

Yolda karşılaştıklarım da sordum; birkaç dakika içinde kırk beş sol, bir o kadar sağ, yirmiye yakın "dosdoğru gidin" öğüdünü topladım! Karanlık basmak üzereydi. Bir sürü sokağa girip çıktıktan sonra, geometrik ölçülere uyan ve salık verilen sokağa benzer bir sokağa daldım. Ama sokağın adını gösteren tabelâyı ara da bul! Akşam olmuş, herkes evine koşuyordu, kimseyi durdu-

rup soramıyordum, ne olursa olsun, dedim, gelişi güzel bir kapının zilini çaldım. Kapıyı açan adama sokağın adını sordum. Adam ingilizceden başka dil bilmezmiş. Sokağın adı ibranice olduğundan okuyamamış, bilmiyor-muş! Küçük kızına biri bu sokağın adını yazıp vermiş, ama kızı evde yokmuş.

Boynum bükük ayrıldım. Tam o sırada bir itfaiye arabası hızla geldi, beni görünce yavaşladı, şoför seslendi: "Kardeşimin koruyucusu" sokağı mı burası? Hani şu eski "Tilki İgnaz" sokağı olan?" "Soldaki," diye seslendim! Derken bir postacı göründü, o da "İğne İplik" sokağını arıyormuş. Eski "Samson Filistinlileri Yeniyor" sokağını. Bir iyilik ettim postacıya, uzun uzadıya aradığı sokağın nerde olduğunu anlattım; ben de ona: "Sevgili Kadın" sokağını sordum. Sevindi postacı: "Talihiniz varmış," dedi, "gerçekten bu sokağın biliyorum nerde olduğunu, şu sağdaki ikinci sokak, ama şimdiki adı "Özlediğim Düş" oldu.

"Özlediğim Düş" sokağını bulduğum zamanki sevincimi anlatamam. Gelgelelim 5 a No. lu evi bulamadım, aslında hiç numara yoktu bu sokağın evlerinde. - Çok yaşlı bir adamcağız - o da bilmiyordu 5 a'nın nerde olduğunu - 5 a değil, yalnızca 5 olması gerektiğini söyledi, meğer harfler sonradan yazılmış. (İsrail'deki partiler simge olarak harfleri kullanıyorlar. Giderek öylesine çoğaldı ki partiler, alfabenin harfleri tükendi, yeni harf ekliyecekler anlaşılan.)

Vakit gece yarısına yaklaşıyordu artık, ben arıyordum daha. Ta tepeye asılmış bir numara gördüm, boyum yetişmediğinden okuyamadım; yanımdan hızla geçen itfaiyecilerden merdiveni aldım, çıktım okudum: "182-351, 561 K.G." hiç işime yaramayan sayılar.

Evine geç dönen biri acıdı halime, onun evi de bu

sokaktaymış, 198 numarada otururmuş: “Çok kolay,” dedi, “benim evimden başlayarak aradığınız 5 numaraya kadar inin, bulursunuz, utanacak bir şey yok bunda, ben bile kendi evimi çoğunlukla böyle yaparak bulurum.”

Yaptım dediğini, 198'den geri sayarak umutla bir kapının ziline bastım. Yaşlı bir kadın açtı: “Hayır,” dedi, “burası 202 No., hem bu sokakta tek sayılar yoktur!” Şehir planlamacılığı bilerek, isteyerek çift sayılar koymuş evlere, bu yüzden de sayılar - 32 ile 66'dan başkası - hep iki kez yazılmış, 32 ile 66 numara da Julius Finkelshtein, şimdiki “Boğmaca Öksürüğü” sokağında imiş. “Aman,” dedim, “benim aradığım sokak o işte. “Boğmaca Öksürüğü” sokağı, ben burası sanmıştım.” “Hayır,” dedi kadın, “bu sokağın adı yarın “Şamdan Kovanı” sokağı olarak değişecek, bugünkü adı “Seçim Güçlüğü”.

“Tuhaf,” dedim, “niçin herkes bana bu sokağın “Düş Özlemi” sokağı olduğunu söyledi, anlamıyorum.”

“Ne yapsınlardı? Kavga mı etsinlerdi sizinle?” Tepeden tırnağa süzdü beni, çat dedi kapadı kapıyı suratıma! Cadaloğlu karı!

Gene yanımdan sirenlerini öttürerek yangın arabası geçti ve sokağın sonundaki bir eve hortum tutup su sıkmaya başladılar. Merakla yaklaştım, yangın filân yoktu. Adamlardan biri sordu: “Burası “Kardeşimin Koruyucusu” sokağı 107 No. mu?” diye sordu, yangın ordaymış meğer. “Hayır,” dedim, “söndürmeğe çalıştığınız bu evin numarası 102'dir, “Seçim Güçlüğü” sokağı burası.”

Küfürler ederek, merdivenleri, hortumları topladılar basıp gittiler. Kimbilir nereye?

Yorulmuştum. Gözlerim kapanıyordu yorgunluktan. Dostum Elusivi'nin beni bekleyen yüzünü görür gibiydim. Kaç saattir beni bekliyordu çocukçağız. Bütün sinirlerim tepeme çıktı. Tuhaf biri belirdi karşımda, yapıştım

yakasına, sarstım: "Sevgili Kadın" sokağının nerde olduğunu söyle, yoksa karışmam," dedim.

"Allahu ekber" deyince adam, aklım başıma geldi. Arapların semtine düşmüşüm, gördünüz mü başıma geleni?

(Kudüs kentinin yarısı bizde yarısı araplardadır, biliyorsunuz. New-York'taki Fifth Avenue - hani sözün gelişi - Sovyetlerde olsa ne olurdu? Onun gibi işte. Ama bu benzetme pek yerinde olmadı. New-York daha kurbağaların bağıştıkları bir bataklıkken, Kudüs kenti Yahudilerin başkentiydi çünkü.)

"ZİYARET GÜNLERİ : PAZARTESİ - PERŞEMBE"

Ulusal özelliklerimizin başında "disiplin" gelir. Gene de o totaliter ülkelerdeki körükörüne boyun eğme, o "demir pençe" düzeni değildir. Bizim sıkı düzenimiz, daha çok bireysel bir renge bürünmüştür, geniş anlamda bir düzendir. Diyelim ki, bir telefon kulübesinden telefon edeceğiz, telefon kulübesinin üstüne "bozuktur" diye bir kâğıt yapıştırılmış olsa bile, içimizden bir şey iteler bizi, bu kulübeden telefon etmek isteriz! Genellikle para verilen yerlerde şunlar yazılıdır: "Aldığınız parayı hemen sayın, sonradan yapılacak yakınmalar boşa gider." Ama biz tam tersini yaparız, parayı ahr almaz hemen ayrılır ordan, eksik çıktı diye gelir sonra kafa tutarız. Ama bir kapının üstünde "Girmek yasaktır" tümcesini görünce girmeyiz oraya. Ola ki, girmek zorunda kalalım! Ya da içerde ne olduğunu merak edelim, ya da, işte canım bir nedeni vardır, buluruz.

İlka teyzenin başına gelenlere değineceğim bu say-

dıklarım. Pek sevimli yaşlı bir bayandır bu teyzemiz. Birkaç yıl önce temizlik yaparken evinde, ayağı mı kaymıştı ne, yığılıp kalmıştı olduğu yere. Yanılmıyorsa, bel kemiği kaymıştı, ya da ona benzer bir şey. İlka teyzeyi hastaneye götürdüler ve 14. koğuşa yatırdılar. Hemen başhemşireyi istemiş, bütün yakınlarını telefonla çağtırmıştı hastaneye. Peynirli sandviçleri pek sever teyzemiz; bu sandviçler yalnızca kalp hastalarına verildiğinden, bizim getirmemizi dilemişti.

Aile kurultayı toplandı, paketi benim götürmem onaylandı. Fırında kızartılmış ekmek arasına konan peynirli büyücek paketle az sonra çift tel örgülü hastane kapısının önündeydim. (Bu tel örgüler "mandalık" zamanımızdan kalma bir gelenektir: İngiliz idaresi bütün resmî yapıları, Yahudilerin başkaldırmalarında korumak için, büyük tel örgüler içine aldırılmıştı. İngilizler yok artık, ama kaldıramadık daha tel örgüleri, tembelliğimizden.) Hastanenin demir kapısı kapalıydı. Uzun süre kibarca yumrukladıktan sonra, şişman, güçlü bir kapıcı görüldü: "Ziyaret günleri pazartesiyle perşembeleri, öğleden sonra 2.45'den 3.30'a kadardır," dedi.

"Sağ olun," dedim, "ama hazır gelmişken..."

"Bayım, hastaların iyiliği bakımından gerekiyor bu düzen. Heyecanlanıyorlar, her gün öyle zırt-fırt ziyaretçi gelir mi?"

"Haklısınız, ama şimdi bırakın da gireyim."

"Olmaz, sıkı buyruk aldım. Öldürürseniz beni, girebilirsiniz içeri, başka türlü bırakmam."

"Canım ben teyzemi görmek istiyorum, sizi öldürmek değil."

"Benim elimden bir şey gelmez. Ama nöbetim ikide bitiyor, öteki kapıcı daha yumuşak davranır belki," dedi.

Bu herif buyruklara körükörüne boyun eğmekle kalmıyor, böyle olduğundan ötürü onur da duyuyordu. Ağzıma geleni söyledim, ama içimden: "Bütün bu hastane-deki hastalıklar seni bulsun pis, manyak herif! Çatlasan da patlasan da gireceğim teyzemin yanına."

Az sonra gittiğimde daha akıllıca davrandım. Kapıcı değişmişti; nöbeti yeni alan kapıcıya, Kudüs Postası gazetesinden geliyorum, dedim, hastane üstüne bir röportaj yapacağım.

"Bir dakika," dedi, "Dr. Gebennehmer'e haber iletayım."

Adı geçen doktor, güler yüzlü hoş bir adamdı. Gazeteden geldiğimi öğrenince çok sevindi, kendim gezdireyim sizi, dedi.

"Rahatsız olmayın," dedim, "yalnız gezmem daha iyi, yeni röportaj tekniği bunu gerektiriyor. Hiç beklenmedik olaylardan etkilenmek filân gibi. Siz rahatsız olmayın, işinize bakın doktor."

Koluma girdi, gülerek: "Gelin, gelin," dedi, "teknik bilgileri vermek bana düşer, hem sizi gezdirmek bir şereftir." 11, 12 ve 13 No. lu koğuşları gezdirdi; bu arada ilâçlar üstüne okuyucuları uyarmamı ve daha anlayışlı davranmalarını sağlamamı diledi. Durmadan konuştu. Ben arada "evet" der gibi başımı sallıyor, bir kâğıda söylediklerini not ediyordum sözde. "Eveleme, develeme, deve kuşu kovalama.." türünden. Nedense uyaklı oluyordu tuttuğum notlar!

Neme gerek, bütün koğuşlar tertemiz, pırıl pırıldı; yalnız insanı şaşırtan şey: ziyaretçilerin çokluğu. Hemen her yatağın başında tam kadrosuyla iki aile oturuyordu.

"Tuhaf," dedi doktor Gebennehmer, "bugün ziyaret günü değil, bütün bu insanlar nasıl girmiş içeri?" "N'olur canım," dememe kalmadan çok tanıdık bir kadın sesi cın-

ladı kulağımda: "Hey Fredi! Sandviçleri getirdin mi?" Ezildim, büzüldüm. Doktor da döndü yüzüme bir tuhaf baktı. Ama çaresiz: "Şalom İlka teyze," diye seslendim ben de, "ne güzel raslantı, demek burdasın?"

"Ne raslantısı oğlum? Hastabakıcı telefon etmedi mi sizlere? Nerde peynirli ekmekler, getirmedi mi yoksa?" İster istemez uzattım paketi. Bu arada da doktora: "Yanımda hep bir paket peynirli ekmek taşıyım." dedim. Ama doktor yutmadı, omuzlarını silktiler, ayrıldı yanımdan.

İlka teyze şaşılacak kısa bir süre içinde bitiriverdi sandviçleri; ertesi gün için nane şekeri ısmarladı!

"Bernhard'la Mitzi'yi de getir," dedi, "karını da unutma ha." Yarın ziyaret günü değil, diyecek oldum, güldü ve kalabalığı gösterdi.

Eve döndüğümde hemen işe koyulduk: Mitzi üç tane hastabakıcı başlığı diki, berberinden de üç beyaz ön-lük aldı; iki saplı süpürgeyi sedye yaptık ve ertesi gün bir taksi bizi hastane yakınlarında bir yerde bıraktı. Hemen oracıkta kılık değiştirdik. Karımı yolladık kapıya, meğer o 1 No. lu kapıcıymış kapıda - herifi anlatmıştım karıma daha önce -. Ben sedyeye yattım, Bernhard'la Mitzi beni taşıırken, karım yanımda yürüyor, elimi tutuyor; arada bir dudaklarımı ıslatıyordu mendille. Kapıdaki manyak domuz bizim bu küçük oyunumuzu bal gibi yuttu, geçtik kapıdan. Ne olur ne olmaz diye, hemen 14. No. lu koğuşa gitmedik, dolaştık biraz. Tam 14 No. lu koğuşa yaklaşıyorduk ki, biri üstümdeki örtüyü çekti açtı:

"Siz ha? Çıldırдың mı?" diye bağırdı, bu Dr. Gebenr-hmer'di!

"Şakanın sırası değil doktor," dedim, "ölüyorum."

"Neniz var?"

"Yılan soktu," dedim. Doktor telâşlandı, sarardı,

kendi muayene odasına soktu beni. Ama ben daha önce nane şekerlerini verebilmiştim Bernhard'a. Onlar gitti, ben kaldım doktorun elinde. İlaçlar çıkardı, iğnelere çekti, bana yılan sokmasına karşı en son bulunan ilâcı akıtacakmış damarıma! İster misiniz hiç hesapta yokken, durup dururken zehirlenip öleyim? Hem de İlka teyzenin nane şekerleri yüzünden? Hay kör şeytan, yo olmazdı, yapamazdım. Fırladım kaçtım odadan. Bölme-lerin arasında işleyen arabalardan birine atladım, "çek" dedim, "nereye çekersen çek, ama götür beni." Sonra uzak koğuşların birinde atladım arabadan, karıştım "ziya-retçi"lerin arasına.

Bizimkilerle buluştuk akşam evde. İlka teyze pek gücenmiş onu görmeğe gitmediğime, ve ertesi gün için İsviçre dergileri ısmarlamış! Gene kafa kafaya verdik, girme planları kurduk. Mitzi: Tel örgülerin altından bir tünel açalım, dedi. Ama üç gün sürer böyle bir tüneli açmak, oysa İlka teyzeyi bunca zaman dergisiz bırakmak olmazdı. Hem artık öyle toplu halde de gidemezdik hastaneye. Ben giderim, dedim. Ertesi gün, arkadan düğmelenen berber gömleğini giydim, kalı nçerçeveli bir gözlük taktım gözlerime, başıma da bir ahçı külahı geçirdim. Kapıcı gene o manyak herifti. Hemen mendilimi bağladım yüzüme, sert, Alman adımlarla önünden geçerken bir de "Jawohl" salladım. Herif bir pata çaktı, selâm durdu. (İsrail'e göç eden doktorların hepsi Almandır. Yolda almanca konuşan birini işittiniz mi, hiç çekinmeden "doktorcuğum" diye söze başlayabilirsiniz.) 11, 12 No. lu koğuşları geçtim, tam 13. koğuşa yaklaşırken kolumdan tuttu biri: "Tanrıya şükürler, gelebildiniz profesör, çabuk çabuk, çok önemli bir ameliyat için bekliyoruz sizi." Gene bizim Dr. Gebennehmer'di bu.

"Özür dilerim Dr. Gebennehmer," diye mırıldandım maskemin altından, "izinliyim."

"Nasıl olur profesör, bu ameliyat çok önemli, erteleyemeyiz de," ve kolumdan sürükledi beni. Ne oldu, nasıl oldu bilmiyorum, ellerimi yıkamış, ısıldakların altında buldum kendimi. O sırada da ameliyat olacak hasta, yatağının içinde getirilmişti ameliyat odasına. "Getirdin mi dergleri?" demez mi İlka teyze?

"Sayıklıyor," dedi Dr. Gebennehmer ve hemen bayılttı teyzemi. Ben de bayılmak üzereydim, ne de olsa bugüne değin bir miniskus ameliyatı yapmış değildim, hele öz teyzeme!

"Büyük skalpelli mi istersiniz, yoksa küçüğünü mü?" deyince hemşire, kendime geldim, birden doktora döndüm, "Ameliyatı siz yapın," dedim. Dr. Gebennehmer heyecanlandı, sevinçten yüzü kızardı: bir profesör ona bırakıyordu ameliyatı, kabına sığamıyordu adamcağız. Hemen yardı teyzemin dizini. Benim içim bulandı, evde tavuk butlarını ütülerken de duyardım bu bulantıyı; ama bayılırdım tavuk buduna, hele hıyar salatasıyla olursa!

Sallanarak çıktım; koridorda çekip attım maskeyi yüzümnden.. oh, derin bir soluk aldım. Tam o sırada o manyak kapıcı geçmez mi önümden? Utanmaz herif, omuzuma vurdu: "Hah işte," dedi, "bugün ziyaret edin hasta teyzenizi!" Birden "dank" etti kafama: bugün perşembeydi ve saat ikiyi geçiyordu, ama hastanede tek "ziyaretçi!" yoktu!

TANIKLIK EDİYORUM

Yahudiler geleneklere bağlıdır; bu yanları övülmeğe değer doğrusu. Korkunç alın yazıları, Yahudileri dün-

lanın dört bir bucağına dağıttı; geleneklere sıkı sıkıya bağlı kalmakla karşı koyabilmişlerdir kötü durumlara. Gerçekse bu, benim payım hiç olmadı Yahudiliğin bu tarihsel başarısında!

Böyle olduğunu ispatlayan Jankel adındaki adamı daha önce hiç görmemiştim, ne var ki, geleceğini, geçmişi bir iki dakika içinde yerle bir edecektim. Anlatayım: günün birinde hiç tanımadığım, aşağı yukarı kırkında bir kadın geldi evime, saçma sapan bir sürü söz ettikten sonra, soluk soluğa baklayı çıkardı ağzından: "Özür dilerim bayım, sizinle tanışmıyoruz, ama olsun, artık evleneceğim Jankel'le. Sahi ilk kocamdan boşandığımı da bilmezsiniz; neden boşandığım hiç önemli değil, çok içiyordu, başka kadınlara yediriyordu parasını falan filân, ama Jankel içmiyor, iyi para kazanıyor, politikayla alışverişi yok, epeydir yurdumuzda; bir kumaş fabrikasında çalışıyor. Baba olmak istiyor, hem de bir ayak önce, hiç beklemeye vakti yok. Genç sayılmaz, ama genç görünüyor neme lâzım, sahi başında saçı yok ama evi var, sizi çağırırız bir gün evimize, yo, gelmelisiniz, yoksa darılırım. Sizden küçücük bir yardım istiyorum, esirgemezsiniz, değil mi?"

"Mutluluk dilerim bayan," dedim. "İnsanlığın özlediği barışa kavuşmanızı dilerim. Şalom, şalom..."

"Sağ olun ,ama tuh, unuttum söylemeye, bakın, Jankel'in hiç arkadaşı yok, bir iki yaşlı göçmen tanıyor o kadar, gelgelelim bu göçmenler hahamın önüne çıkıp, Jankel'in daha önce başka bir yerde evli olmadığına tanıklık edemezler elbet, ama siz bu işi yapabilirsiniz. Siz bu raya geleli daha çok olmadı, üstelik gazetecisiniz, sizden iyi tanık mı olur. (1)

(1) İsrail'de nikâhı haham kıyar, ama önce inanılır, ta-

"Peki," dedim kadıncağıza, "bir iki satır yazarım olur biter."

"Olmaz," dedi; "Jankel'in bir arkadaşı, hem de bekâr, hem de Metro Goldwyn Mayer kâğıdına yazıp, ta Amerika'dan gönderdi de haham gene olmaz dedi, kendisi gelmeli, dedi; sağ olun bayım, çok yorulacaksınız, bütün yazılarınızı okurum, son öykünüzü hiç sevmedim, neyse, yarın sabah dokuzda pasaj kahvesinin önünde, yo yo, en iyisi hahamhaneye gelin, ben artık gitmeliyim, sahi adım Şulamit Ploni, sizi tanıdığma çok sevindim bayım..."

Sevmem böyle işlere burnumu sokmayı, ama acımıştım kadıncağıza, daha doğrusu iki yarattığın mutluluğu elimdeydi, onlara yardım etmek istiyordum gerçekten, evet bir nedeni daha vardı: biraz gözüm korkmuştu bayan Şulamit Ploni'den. Ertesi sabah tam dokuzda baş hahamlıktaydım, dazlak kafalı bir adam sabırsızlanmağa başlamıştı bile: "Tanık siz misiniz?" "Evet," dedim. "Nerde kaldınız, çağırıldık bile, Şulamit de gelir şimdi, ikinci tanığı arıyor. Ha, beni Podwolzyska'dan beri tanıdığınızı, hiç evli olmadığımı söyleyeceksiniz. Tamam mı? Hepsi bu kadar."

"Tamam, aramızda kalsın kimseye söylemem, sahi-den hiç evlenmediniz mi bugüne dek?" "Evlenmedim, derdim başımdan aşmıştı, nasıl evlenirdim?" "Bir şey daha soracağım, şu adını ettiğiniz yer nerede kuzum? Hiç işitmedim böyle bir yer."

nınmış kişilerin tanıklığı gerekmektedir, diyeceğim, nikâhları kıyılanların evli olmadıklarını kanıtlayacak tanıklar gerekir. Komşuların tanıklığı da yeter, bu komşular: "falanca bay tereyağını bizim buzdolabında saklatırdı" demesi yeter. Göç edenlerin geçmişlerini bilemeyiz, kimi zaman dert açabilir bu türlü tanıklıklar, ama günün birinde siz de böyle bir istekte bulunabilirsiniz, onun için herkes yapar bu işi.

"Şosem," dedi. (Şosem, aşağı yukarı us'lu, bilgin anlamına gelir ama, kendini beğenmiş, kendini bir şey sanan biz okumuşlar için de kullanılır, eğlenmek için.) "Bir de gazeteciymişsin ha? Bırak şimdi, Podwołczyńska üstüne bir röportajım çıkmıştı dersin, ben de sana yıllarca yardımda bulunmuşum sözde..."

"İnanmazlar," dedim.

"Neden?" dedi, "neden inanmasınlar? Röportajın ne olduğunu bilen var mı burada?"

"Peki, peki, ama bak gene unuttum, neydi o kentin adı?"

"Canım o kadar güç geliyorsa, Brody'den tanışıyoruz dersin, o da Polonya'dadır."

Daha kolayıma geldi Brody, Benjamin Brody'yi, hani şu Zoa başkanını anımsamak yeterdi. Jankel söyleyeceklerimi bir kez daha dinledi, tamam, dedi, sonra soyadının K u h m a n olduğunu ekledi, rahatladı. O sırada karısı olacak Şulamit de ikinci bir tanık yakalamış, geliyordu.

Yahudi geleneklerine göre başı açık gezmek günahıdır, hele dinsel törenlerde başı örtülü olmalıydı. Benim şapkam olmadığından, başıma renkli boyun atkımı sarıdım, girdik hahamın yazı odasına.

Haham, sakallı, saygıya değer, gözlüklü, candan bir adamdı; gülerek karşıladı beni, anlaşılan gelin sandı beni, hemen belli ettim gelinin ben olmadığını, gene güldü, sonra güveyin ve gelinin adlarını yazdı kalın bir deftere, bana döndü:

"Ne zamandır tanırırsın damadı oğlum?" dedi.

"Otuz altı yıldır sayın Rabbi," dedim.

"Kısa bir süre için de olsa, çatıştığınız oldu mu onunla?"

"Hayır efendim."

İş umduğumuz gibi yürüyordu. Haham Brody kentini biliyormuş gibi davrandı, röportaj'ın ne olduğunu gerçekten bilmiyordu ama. Deftere bir bir yazdı hepsini, sonra gene bana döndü:

"Evli olmadığına tanıklık edebilirsin, değil mi?" dedi.

"Evet efendim."

"Onu iyi tanıyorsun, değil mi?"

"Hem de ne türlü efendim."

"Öyleyse bu adamın "Kohanit"lerden olup olmadığını da bilirsin?"

"Bilirim efendim, kendisi Kohanit'lerdendir." (Kohanit'ler İsrail'in en ünlü, en soylu din adamlarını yetiştirmiş olan ailedir. Bütün Kohen'ler, Kohn'lar, Kahn'lar - sözde Kishon'lar da - bu aileden gelirmiş. Yahudi yasalarına göre bu aileden olanlar, kendi değerli sınıflarından olmayan ikinci sınıf ailelerden kız alamazlar.)

"Oğlum, teşekkür ederim sana." Haham derin bir soluk aldı, sonra şunları ekledi: "Büyük bir felâketi önledin. Bu adam bu kadınla evlenemez. Hiçbir zaman bir Kohen, boşanmış bir kadınla dinsel nikâh kıyamaz." Ve kapadı defteri.

Kadın saçını başını yolmağa başladı; Jankel'in gözlerinden şimşekler çıkıyordu, yakalasa gebertecekti beni. Ben de şaşkın şaşkın, ne diyeceğimi bilmeden: "Özür dilerim," diye kekeledim, "ben eğitimimi Batıda yaptım, bu Kohen'cilikten pek haberim yok, rica ederim haham hazretleri, söylememiş olayım, lütfen."

"Olmaz," dedi haham, "iş bitti, gidebilirsiniz."

Damat ayağa fırladı: "Bir dakika," dedi, "benim adım Kuhmann, bugüne dek Kohen olma m ne gezer? Ben çok yoksul, önemsiz Yahudilerdenim, hanı nerdeyse "salıverilmiş tutsaklar"danım diyeceğim."

“Tanığınız neden Kohen’lerden dedi öyleyse?”

“Ne tanığı? Onu bugün tanıdım daha, nerden bilecek? Bu saçmalığı niçin yaptı anlayamadım gitti.”

Haham gözlüklerinin üstünden bir bakış baktı bana, yer yarılısın gireyim içine, gözlerimi yere indirdim: “Doğru söylüyor efendim,” dedim, “bugün tanıştık kendisiyle, kim olduğunu, ne iş yaptığını bilmiyorum, yasaları da bilmiyorum. Kohen’lerden olmak ona bir sakınca getirmez sanmıştım, bir yararı olur diye düşünmüştüm, hani belki daha ucuza kıyılır nikâhları demiştim. N’olur sayın Rabbi, bırakın da evlensinler.”

“Olmaz, o l a m a z. Ama damat Kohen’lerden olmadığını ispatlarsa o zaman kıyarım nikâhlarını.”

Jankel çılgına dönmüştü: “Tanrı hakkı için, nasıl ispatlarım onlardan olmadığımı, nasıl söyler misiniz?” dedi.

“Orasını bilmem,” dedi hahamı, “hoş daha kimse de bunu ispatlayamadı ya!”

Dışarı çıktığımızda güçlkle kurtuldum ellerinden, daha doğrusu ölümden! Jankel, önemsiz, yoksul gelmiş geçmiş ataların başına yemin etti, öcünü alacakmış benden. Şulamit’in gözyaşları kaldırımları suladı. “Neden,” diye ağlıyordu, “neden yaptınız bunu bize? Ne kötülüğümüzü gördünüz? Bir tanığın neler bilmesi gerektiğinin farkında olmayan biri ne diye burnunu sokar bu işlere, ha? Yalancı herii, yalancı, üstelik de sersem, alık, avanak bir yalancı.”

Haklıydı kadıncağız!

HAMURSUZ

Bugüne değin iki kez gûç etmişiz Mısır’dan: birinci-

sinde İngiliz baskısından birkaç bin yıl önce ve Tanrı'nın isteğiyle; ikincisinde İngiliz baskısından birkaç yıl sonra ve Birleşmiş Milletler'in zoruyla!

Tuzsuz ekmek, ilk göçün çağdaş buluşu olmuş. "Maz-zoth"dur adı, ama halk ağzında hamursuz denir. Mısır'dan kaçarken hamur tutmağa vakit bulamamış besbelli atalarımız. "Exodüs"ü anmak için bugün bile bu hamursuzu yer ve Mısırlıların boyunduruğundan kurtuluşumuzu böylece kutlarız işte. Tam sekiz gün sürer bu sevincimiz, hamursuz bayramı sekiz gündür de ondan. Sekiz gün durmadan, mukavvaya benzeyen bir nesneyi yerse insan, yılın geri kalan günlerinde tuzlu ekmeğe ne denli önem verdiğimizizi anlamak güç olmaz. Diyeceğim: karımız toktur hamursuza!

Bayram ertesiydi, çarşambaydı yanılmıyorsam, yok yok bir salı günüydü, arkadaşım, gönüldeşim Jossele'yle karşılaşmıştık Disengoff bulvarında. (Bir Sovyet bilgini değildir Disengoff, Tel-Aviv'in ilk belediye başkanının adıdır.) Koltuğunda irice bir paket vardı. Yürüdük, felsefeden, karaborsadan söz ettik; sonra birden durdu Jossele, paketi bana uzattı: "N'olursun," dedi, "bir dakika bekle beni, şu evden bir şey alacağım, hemen dönerim." - Koca paketle bir saate yakın bekledim, ne gelen vardı ne giden. Bir şey oldu oğlana, dedim, çaldım girdiği evin kapısını. İçerdekilerde bir koşuşma, bir telâş. Meğer Jossele öteki sokağa çıkmak için duvarı delip kaçmış evden. Sezinlemiştim başıma gelenleri, hırsıyla yırttım kahverengi kâğıdı, ne göreyim: hiç el değmemiş, daha hahamın mühürü bozulmamış bir kutu hamursuz!

Jossele neden böyle davranmıştı, önce onu çözdüm, sonra kendi hamursuzlarım geldi aklıma, evde açılmamış altı paket vardı, bir de elimdeki eklenmişti onlara şimdi. Burda bırakırım, diye geçti usumdan: "Bir dakika

bu paketi sizde bırakabilir miyim?" diye sordum. Adam paketi kulağına götürdü, hamursuzlar çıtır çıtır etti, anlamamış olacak ki, açtı baktı: "Tamam," dedi, "yanlış kapı çaldınız delikanlı, benim de daha dokuz paketim var, onlardan nasıl kurtulurum derken bir de bu paketi alamam. Çekin arabanızı, bir daha da görünmeyin burarlarda."

Jossele'nin çaresizliğini anlar gibiydim, kendim de onun durumuna düşmüştüm. Ufalanan bu nesneden nasıl kurtulacaktım? Dur bakalım, bir yolunu buluruz elbet, dedim kendi kendime. Yakınlarda bir park vardı, sıralardan birinin üstüne bırakıverdim paketi, çektim fertiği. Birkaç adım attım atmadım, içimden bir ses yükseldi: "Utan, utan," diyordu bu ses. "Mısır'dan bunun için mi göç ettik? Hamursuzları ortarlarda bırakmak için mi? Tanrı bizi Firavun'ların elinden bunun için mi kurtardı?" Boş inançlarım yoktur, ama hizmetçimiz Lâtifa'dan bir sürü şey bana da geçmişti: dayah bir merdivenin altında oturan bir kara kedi gördüm mü, omuz başımdan üç kez tükürmeği Lâtifa'dan öğrenmiştim, gene de boş inançlı biri sayılmazdım. Ne var ki, hamursuzları öyle kendi başlarına bırakmam rahat vermiyecekti bana, döndüm parka, bir de ne göreyim? Bizim paket ikileşmiş! Gelenekleri, inançları boşlayan biri benim paketin yanına bir paket daha koymuş. Vay canına? Bir Yahudi öteki Yahudiye kazık atıyor ha? Aldım iki paketi de.

Ne yapacağımı bilmeden Jakob dayının evine yöneldim. Kapının önü bir sürü kahverengi kâğıtlı paketlerle dolu olduğundan, mutfak penceresinden girdim eve. Biraz hoşbeşten sonra, sanki aklıma bir şey gelmiş gibi, birden kalktım, özür dileyerek, gene pencereden atlayıp çıktım. Sokağa çıktığımda katılacaktım gülmekten.. Hamursuzlar dayıcığımın emîn ellerindeydi artık!

Eve geldim, on dakika sonra kapı çalındı, biri, altı paket hamursuzla bir mektup bırakıp gitti. "Bende unuttuğun altı paket hamursuzu gönderiyorum, bu ne dalgınlık yavrum?" İyi mi!

Ertesi sabah üç tekerlekli bir araba tuttum, en yakın postaneye götürdüm hamursuzları ve uzak bir Kibbuz'da çalışan dostlarımdan Şlomo Haut'a postalamı hepsini. Oh, pek sevinçliydim bu buluşumdan ötürü. Meğer bu buluş bana özgü değilmiş! Üç gün sonra - kimin gönderdiğini bilmediğim - on dört paket hamursuz da bana geldi postadan; dört paket de dış ülkelerle iş gören bir şirketten, iki paket, kapamayı unuttuğum, pencereden içeri atılmıştı. Evin içi tepelemo hamursuz paketleriyle dolmuştu; ertesi sabah paketlerin üstüne basmadan sokağa çıkabilmek değme babayiğidin harcı değildi.

Bizim duvara sırtını dayamış, güneşte pinekleyen yaşlı bir dilenci çarptı gözüme. Hemen yanına vardım:

"Karnınız aç mı? İyi bir şey yemek ister misiniz?" dedim.

Dilenci tepeden tırnağa süzdü beni, sonra:

"Kaç paketin var?" dedi.

"Yirmi altı, ama küçük boy, ince, çok taze." dedim. Biraz düşündü, sonra: "Kutu başına on kuruş alırım, ama malın çok, bir indirim yaparım. İki liraya alırım hepsini."

Geniş bir soluk aldım. Neyse evde dolaşacak yer açıldı. Ama ne yalan söyliyeyim, yokluğunu duymuyor değilim hamursuzların! Keşke bir kutusunu alkoysaydım...

İLK YAZ TEMİZLİĞİ

Ortodoks Yahudiler, Mısır'dan ilk çıkışımızın anısı-

nı andığımız hamursuz bayramından önce, tavan arasından bodruma dek bütün evi temizlerler ve mayalı hiçbir şeyin kalmamasına bakarlar.

Karımla ben, ortodoks Yahudilerden olmadığımız için, kalkışmayız böyle işlere. Biz “küçük bir ilk yaz temizliği” yapacaktık, “Günlük olaylar defteri”nden alatacağım size olup bitenleri.

Pazar : Eşlerin en bulunmazı olan karım, bu sabah kahvaltıda şunları söyledi: “Hamursuz bayramı yaklaşsın yaklaşmasın, ilk yaz temizliği yapmak zorundayız; ama bu yıl bütün evin altını üstüne getirmeyeceğim. Bu büyük temizlikler hem çok paraya bakıyor, hem de çok yoruyor beni, sonra oğlumuz büyüme çağında, ona dokuncası olabilir! Bayramdır diye yılda bir kez temizlik yapmıyoruz ki biz, evimiz temiz nasıl olsa. Kıyı köşeyi alırsız, olur biter. Senden iki kıl süpürgesi almanı istiyorum, üst tarafını bana bırak. Süpürge isteyişimin nedeni de, bizimkiler eskidi artık, işe yaramıyor.”

Hemen yola koyuldum. İki büyük, uzun saplı, güzel kılıklı süpürge aldım. Şu temizlik işinde karımın anlayış göstermesine de pek sevindim. Eve döndüğümde, mırıldanan bir dere sesi geldi kulağıma. Karım akıllıdır, toz almadan, önce yeri biraz ıslatayım demiş. Bir yardımcı kadın tutmuş, yo, iki yardımcı kadın, biri su taşıyordu. Eh, haklı kadıncağız. “Akşama kalmaz biter iş” dedi. Nasıl sevinmezsiniz? Çünkü böyle büyük temizlik günlerinde - teknik bakımdan - yalnız rafadan yumurta yenir, oysa ben lüks standarda alışmış biriyim, çekemem böyle sudan beslenmeği. - Öğleden sonra pancurları indirdiler, büyük esintilerde gıcırdıyormuş da! Pancurları indiren adam, pancurlara yeni mandallar gerektiğini söyledi! Yaffa’daki Demir-Metal mağazasında bulabilirsiniz, dedi.

Adamın işi başından aşmış, sen git al, diyemezdim, kendim ineceğim Yaffa'ya.

Pazartesi : Öğleye doğru döndüm Yaffa'dan. 27 liraya, Belçika malı pancur mandalı almıştım. Mağazanın sahibi bay Fuhrman: yerlisi de var, yüz yirmiye, ama on para etmez, demişti de ondan. İyi kullanırsak beş yıl gidermiş bunlar. (Biz İsraililer yabancı malları iki nedenden ötürü severiz: canımızı kurtarmak için dünyanın dört bucağına dağıldığımız yıllardan kalmadır yabancı nesnelere olan saygımız, ikincisi de: Yurda sokulan mallar daha iyidir de ondan!)

Mırıldayan dere sesi bu arada her şeyi söküp götüren bir ırmağa dönmüştü. Kapıdan giremedim, badanacı bütün evin eşyasını kapının önündeki sahanlığa yığmıştı. Sahanlıktaki eşyalar mutfığa, mutfağinkiler banyoya, banyodakiler balkona çıkarılmıştı! Pencereden gireyim dedim, kendimi badanacının kireç tenekesinde buldum. Eşlerin en bulunmazı olan karım: "Hazır temizliğe başlamışken," dedi, "badana da çıksın aradan, duvarlar pek kirlenmişti kocacığım. Egon amcayı nasıl çağırırız bu pis duvarlı eve?" Karşılığımı beklemeden boyacıyla tanıştırdı beni "pazarlığı sen yap" dedi. Öyle ya evin erkeği benim! Kapıların boyasıyla birlikte 500 liraya anlaştık.

Pancurcu mandalların boyunu kısa buldu, iki değil üç santimlik gerekiyormuş. Tuhaf, nasıl bilmez mişim? Anlaşıldı, Yaffa'ya bir yolculuk daha görünüyor.

Eşlerin en bulunmazı olan karım, oğlumuz Rafi'y-le, Britannica ansiklopedisinin dibinde yatıyordu gecele-ri. Ben oğlumun beşiğinde! Akşam yemeği: yağda yumurta!

Salı : Yaffa'daki mağazanın sahibi bay Fuhrmann mandalların iki değil üç santimlik olduklarını söyledi, başka mandal vermedi. Döndüğümde, bahçede hazırla-

dıkları boya çukuruna bastım, sahanlıkta ayaklarımı temizlerken ne göreyim? Banyo odası buraya taşınmış! Neden mi? Banyonun çinileri değişiyormuş da ondan. Türk mavisi olacaktı çiniler. (350 lira). Hakkı var karımın, böyle küçük işleri kökünden hemencecik yapmalı! Elektrikleri gözden geçirmesi için gelen adam, Bergmann elektrik düğmelerini, Fleischmann kontaktlarını ve Goldfisch sigortalarının değişmesi gerektiğini söyledi. (180 lira). Pancurcu Belçika mandallarını ölçtü, üçsan-tim olduğunu anladı, ama bunlar İngiliz ölçüsüymüş, o Alman santimi istermiş! Yaffa'ya gene gitmem gerekiyor.

Badanacı, tam mutfağın tavanını boyarken, anlaştığımızdan daha çok para istedi. Bayram önceleri fiyatlar artarmış, herkes bayramın kapıya gelip dayanmasını beklemezmiş; bizimki bayram temizliği değilmiş ama yutmazmış bunu badanacı. Özellikle Chadera'da yapılan bir cins kontrplak istedi benden, bir de savaş öncesi belli bir markanın cilâsını, ha iki paket sigarayla bir de İtalyan hasırından bir şapka! Bizim boyacının yardımcıları dört kişiyi bulmuştu, durmadan türkü çağırıyordular hep bir ağızdan.

Uyku işini şöyle çözdüm: dolaptan bütün giysileri çıkardım buzdolabına tıktım, giysi dolabını sırt üstü balkona yatırdım, kendim de içine girip naftalin kokularıyla üerin bir uykuya daldım. Tuhaf bir düş gördüm: ölmüşüm. Gömme törenimi "küçük elişleri zenaatçıları topluluğu" yapıyormuş. Hepsinin elinde koca koca fırçalar.

Eşlerin en bulunmaz olan karım hiç orali değildi, oğlumuzla çamaşır sepetinde yatıyor, mışıl mışıl uyuyor, sabahları taptaze, pembe pembe yanaklarla kalkıyordu. Ve rafadan yumurta!

Çarşamba : Yaffa'daki mağazanın sahibi bay Fuhrmann Almanla İngiliz ölçüsü arasında bir ayrım olmadı-

ğını söyledi, kovdu beni. Pancurcuya söylediğimde, bir düşüncedir aldı adamı, sonra da: pancurlara niçin mandal takılacak? demez mi! Eve giremediğimizden bu sorusuna karşılık veremedik. Gece bir adam geldi, parkelere sistra yaptı. Karım, meğer ne zamandır parkelerin bir ton daha açık olmasını istemiş. (340 lira). "Bir bu, sonra her şey bitti artık," dedi. Bu arada işçi sayısı 17'ye çıkmıştı, ben de çalışıyordum. Bir ara kulakları paralayan bir gümbürtüyle bir duvar yıkıldı. Eşlerin en bulunmazı olan karım, "Evler yönetmeniyle" konuşmuş - aşağı yukarı mimar sayılırmış o adam - benim çalışma odamla oğlumuzun odasının arasındaki duvarı yıktırınca büyük bir oda elde edecekmişiz, konuk odası, oysa konuk odamız vardı, o gerekmiyormuş artık, eski konuk odasını ortadan bir duvarla ayırınca hem benim çalışma odam olurmuş hem de oğlanın ayrı bir odası! Aklim yatmadı, ama ne denir?

Ben de çalışma hırsına kapıldım, ben de bir iş görmeliydim, merdivene tırmandım, elimde bahçe makası bütün tavan lambalarının kordonlarını kestim, battı balık yan gider, eski bir gardrop bavulu geçti elime, tuttum bir direğe bağladım onu, sonra gittim girdim dolaba yattım.

Mimar sayılan Evler yönetmeni (120 lira) dedi ki, (50 lira) en iyisi bütün mutfak (212 lira) tavan arasına çıkarın, tavan arasını da banyoya. Karımla konuşun, dedim, bu küçük değişiklikleri o istemişti, ben değil. Karım gramofona saklandı, kendini biraz yorgun duyuyormuş. Ve iki çiğ yumurta!

Perşembe : Yaffa'dan dönüşte eve gitmedim, geceyi bir parkta geçirdim, oh bir uyku çektim ki, sormayın. Sabah kahvaltısında biraz ot yedim, çeşmeden su içtim, kendime geldim. Yeni doğmuş gibiyim.

Cuma : Eve geldiğimde sevinçli bir olayla karşılaş-

tım bugün. Yeller esiyordu evin yerinde ve iki arkeolog bir şeyler araştırıyordu yıkıntıların arasında. Eşlerin en bulunmazı olan karım, kucağında oğlumuz, yıkıntıların tozlarını alıyor. Bir yanda iki polis, geçmiş günlerin anı düşkünleri bir sürü insanı bahçeye sokmamaya çabalıyordu.

“Şu küçük ilk yaz temizliğinde, bütün evi yıkıp baştan, adam gibi oturulacak bir ev yaptıralım dedim kocacığım, ne dersin?”

“Haklısın karıcığım,” dedim, “ama şu bayram geçsin de öyle başlayalım yapıya, daha ucuza çıkar hiç değilse.”

Mayalı mayasız bir şey kalmadı evde.

PURİM BAYRAMI

En sevinçli Yahudi bayramının adı P u r i m'dir. Kraliçe Esther'in korkunç Haman'ı yendiği gündür o gün. Yahudilere karşı olan hınç ve kovalamaca daha başlamamıştı, o zamanlar tek Yahudi düşmanı Haman'mış, işte onu yenip asmışız, sevincimiz sonsuzdur, hâlâ bayram eder dururuz! Tarihimizdeki bu tek “zafer” genellikle çocuklarımızca korkunç gürültülerle kutlanır. Bu sevinçli gürültüler, ana-babaların kulak zarlarına yönelmiştir aslında.

Purim bayramında, çocuklar istediklerini yapmakta özgürdüler. Büyükler gibi giyinebilirler, isterlerse onlar gibi davranırlar ve olmadık karışıklıklara yol açabilirler! Bu geleneksel çocuk azgınlıklarından birini hiç unutamam: sokakları doldurmuş, bağırıp çağırıyorlardı. Güneşin altında zıplayan, gülen oynayan çocukları görünce içime sıcak bir insan sevgisi dolmuştu. Renkli, değişik

giysilerinin içindeki bu cılız, çelimsiz çocuk kalabalığının katkısız Yahudi çocukları olduğunu bilmek, soluğumu kesecekti nerdeyse! Ciddi bir şerif kılığına girmiş parmak kadar küçük bir çocuğun saçlarını okşamış, bücür bir UNO gözcüsünü onurla selâmlamış, altı karış boyundaki bir pilotun yanağını sıkıyıştım. Gene de beni en çok, parmak boyundaki bir oğlancık etkilemişti: mavi polis giysisinin içinde, Dizengoff bulvarındaki dörtyol ağzında durmuş trafiği idare ediyordu. Giysisinde hiçbir sallapatilik yoktu, tıpkı gerçek bir polis gibi giyinmişti, gözümü alamamış, dakikalarca durup bakmıştım ona! Hiç unutmam, birden bana dönüp: “Yürüyün bayım, yürüyün,” diye seslenmişti. Gülmüştüm, “Neden?” demiştim, “ben memnunum yerimden.”

“Davranın bayım, hem karşılık vermeyin rica ederim.”

“Bak hele, hapse mi attıracaksın beni yoksa?” Küçük hırstan kıpkırmızı kesilmiş, sonra sert bir sesle: “Kimlik kâğıdınızı görebilir miyim?” demişti. Pek hoşuma gitmişti bu davranışı, yanımda iki sinema bileti vardı, onları uzatarak: “Al bakalım şekerim,” demiştim. “Bu ne, çıldırdınız mı?” deyince, dayanamamış, kucağıma almıştım keratayı. Nerde oturduğunu, anasının babasının kim olduğunu sormuştum, biletleri akşam evine götürecektim hiç değilse. Ama küçük dostum hiç yüz vermemişti bana, yanımdan geçen satıcıdan aldığım çikleti bile ittiydi. Pembe yanaklarından bir makas alınca büsbütün sinirlendi, cebinden çıkardığı düdüğünü bir öttürüş öttürdüydü ki, ödüm patladı sandım. Gelin görün ki, çok geçmeden bir polis arabası geldi, beni yakapaça karakola götürdüler. İş başındaki bir polisle eğlenmişim! Meğer benim çocuk sandığım çocuk değil, gerçekten polis görev-

lisiymiş! Yurdumuzda cücelerin de iş gördüklerini nereden bilecektim?

Ondan sonra aklımı başıma toplamış, purim bayramlarında sululuk etmez olmuştum. Kapıma "dikkat, köpek var" ısıtır" diye bir yazı asmış, evden çıkmamıştım.

Bu sefer de öyle yaptım, hattâ yatağa yattım bir güzel uyku çektim. Ama öğleden sonra üçe doğru, korkunç gürültüler içinde bir ekspres treninin demir köprülerden geçtiğini işittim, önce bir düş sandım, değilmiş, kapım tekmedeniyordu. Hiç sesimi çıkarmadım, kımıldamadım da. Nasıl olsa bırakırlar giderler, diyordum. Bir çeyrek dayanabildim, sonra kalkıp açtım kapıyı, ve aşağı yukarı doksan santim boyunda, örümcek bacaklı, Meksikalı posta arabası soyguncusu kılığında bir oğlanın tabancasıyla burun buruna geldim. "Şak sameç" dedi oğlan, sonra da "Şlahmones"i ekledi. (Şak sameç: bayram selâmımızdır. Şlahmones de: Purim bayramlarındaki armağanlara denir. Yani küçüklere vermek zorunda olduğumuz armağanlara!) Meksikalı kılığındaki oğlan durmadan konuşuyordu ama tek sözcüğü bile anlaşılmıyordu, çünkü durmadan tabancasını işletiyordu, kulaklarım felce uğramıştı. Tabancasını yeniden doldurmağa kalkışınca, hemen orada duran bir vazoyu armağan diye uzattım oğlana. Aldı, gözden geçirdi, böylesine değerli bir şey beklemiyor olmalıydı ki, güldü, bastı gitti ve komşunun kapısını tekmelemeğe başladı. Ben geniş bir soluk aldım, girdim içeri. Yeniğim çevrede hemen işitilmiş olmalıydı ki, çok geçmeden kapım yeniden tekmedenmeğe başladı. Bu kez ağır bir şeyle vuruluyordu kapıma anlaşılan, az sonra da bir patlama oldu ki, sormayın, sıvalar döküldü. Fırladım açtım kapıyı, ama kapıyı açmamla evin içi zıpla-

yan, patlayan kurbağalarla doluverdi. Karşımda İsrail hükümetinin en küçük elçisi duruyordu: beş on çocuktular, başları ölüm kılığına girmiş tombalak bir oğlandı. Selâm verdi, sonra "Vazolar" dedi. Özür dileyerek, başka vazom olmadığını söyledim. Çikolata, ya da şeker de olabirmiş! Evdeki bütün çikolataları verdim. "Daha" diye seslendi Brezilyalı kahveci kılığındaki başka bir oğlan, "Daha, daha, unutmayın bugün purim'i kutluyoruz." Çikolata stoku yapmadığımı söyledim, ama dinleyen kim? Tabancalar çekiliyor, atılıyor, patlangaçlar yanımda yöremde zıplayor. Serseme dönmüştüm, mutfaka koştum, bir sürü konserveyle döndüm. Homurdana homurdana aldılar ve gittiler. Daha ben oh diyemeden, ikinci bir patlamayla sokak kapım ardına dek açıldı ve içeri purim bayramının dinamitleri yağmaya başladı. Yer gök sallanırken, "İyi bayramlar, konserve istiyoruz" diye seslendiler. Mutfakta yiyecek ne varsa getirdim döktüm önlerine. Çankay Şek'in generallerinden biri hemen pay etti getirdiklerimi. Birden tek gözlü bir korsan, "para da istiyoruz" deyince, toparlandım, bu sesi tanıyordum. Bizim berberin otuz altı yaşındaki oğluydu bu, vay canına! Cüzdanı da boşalttım. Başka türlü kurtulamazdım eilerinden. Ama onlar gider gitmez ben de işe koyuldum, onlardan yana olmalıydım, yoksa başa çıkamazdım. Uzun bir gömlek giydim, yüzümü damalı bir bezle gözlerimin altından bağladım, elime bir bıçak alıp fırladım sokağa. Komşumuz Rosenberg'lerin penceresinden daldım içeri: "Maselt ov!" dedim. (Her kutlamada söylenebilecek bir dilektir.) Sonra da, "Çıkın elmasları" deyince keyfime diyecek yoktu artık. Akşam saat ona gelirken bütün çevreyi dolaşmış, yükte hafif, pahada ağır bir sürü nesne kaldırmıştım eşten dosttan!

KAZİMİR KANALI

İsrail'e göç etmiş olan bizlerin sakıncalı bir tutkumuz vardır: bayındırlık hastalığı! Yahudiler tembeldir aslında; bir evi üç gün gibi kısa bir süre içinde kurabilmelerinin nedeni, geri kalan günlerde da'şa geçebilmek içindir. Yolunuz İsrail'e düşerse, görürsünüz: bayındırlık hastalığına tutulmuşuz hepimiz; geçmek bilmeyen bir hastalıktır bu. "Çölün ortasına bir kent kuracağım" diyen birine kimse şaşmaz; bu çılgınların sayısı da az değildir, bu yüzden kentlerimiz çöllerin ortasına kuruldu ya!

K a z i m i r kanalı, Kazimir Blaumilch tarafından açıldığı için bu adı aldı. Kazimir, Bath Jam'da 7 No. lu hücrede kalmıştı yıllarca. Bath Jam'da bir akıl hastanesi vardır, ama her hasta giremez buraya. Başka ülkelerde biri tavuk gibi gıt gıtlamaya başlarsa, çıldırdığı anlaşılır, değil mi? İsrail'de anlaşılmaz! Ne bilelim, belki de Güney Mançuri'den yeni göç etmiş biridir? Yüzüne ispanak sürüp dolaşan biri de bizi kuşkulandırmaz: Bolivya'lı biri, geleneklerinden vazgeçememiş daha deriz! İsrail'de birine gerçekten "deli" demek için, o kişinin gerçekten görülmemiş, işitilmemiş bir şey yapması gerekir.

Başımдан geçen küçük bir olayı anlatayım da hak verin bana: Günlerden bir gün, güneşli Akdeniz kıyısında oturmuş serin esintilere bağrımı açmış, düşlere dalmıştım. Traşı uzamış, şaşı gözlü, ama korkunç olmayan birinin seslenişiyle irkildim; adamcağız özür diledi, yanıma oturduktan sonra: "Sizi tedirgin ettiğimden ötürü hoş görün beni," dedi, "bana lütfen on lira verir misiniz?"

Hırslı, sinirli bir sesle nedenini öğrenmek istedim.

"Ruh hastasıyım bayım," dedi, "ne demek olduğunu anlayacak kadar us'lu birine benziyorsunuz. Sizi dilediğim gibi öldürebilirim, ya boğarım, ya da kıyma yaparım. Yurdumuzun yasalarına göre de kılıma dokunamazlar, biliyorsunuz. Çok çok kaçtığım akıl hastanesine sokarlar beni gene. Kaçtım hastaneden, iki gün önce. Noterce tasdikli raporumun fotokopisini görmek ister misiniz? Buyurun." Deliye benzer yanı yoktu, çok rahat konuşuyordu. Ciddî, akıllı başında bir iş adamı gibi konuşuyordu, hiç saçmalamıyordu.

Yeni arkadaşımın kâğıtlarına bir göz attım, tamamdı. Adamcağız sabırsızlanmaya başlamıştı: "Ne bekliyorsunuz daha?" dedi, gözlerinde tuhaf bir pırıltı yanıp söndü, sonra, "Yaşamınız pek mi rahat ki, bir sıkıntı arıyorsunuz kendinize," diye ekledi, "üstelik de on lira için ha? Değmez bayım değmez, düşünmeğe değmez. Hadi gü-rültü patırdı etmeden bitirelim işimizi; ama beni zorlarsanız o başka. Üçe kadar sayacağım şimdi, üç der demez - yalanım yok, inanın - ağzım köpürmeğe başlar, yitirim kendimi. Ondan sonra Tanrı ikimizin yardımcısı olsun. Başlıyorum saymaya: Bir... iki..."

"Bir dakika," dedim, "size bir şey açıklamak zorundayım. Bilemezsiniz elbet, nerden bileceksiniz. Ben de pek normal sayılmam! Söz aramızda - neyse yalnızız kimse işitmez - benim deliliğim de iki ünlü Batı hastanesince tasdik edilmiştir. Amok koşarım, hem de uzun koşarım, çok uzun. Sonra yaşayan hayvanlar üstündeki denemelerimi insanlarda yaparım. Suç benim değil ama, aileden geçmiş bana bu hastalık. Ne olur ne olmaz diye, paslı bıçağım yanımdadır hep, nah şurda gömleğimin altında. Sizinle tanıştığımıza pek sevindim dostum." Elimi şöyle gömleğimin altına götürünce, adamın yüzü soldu, kısık

bir ses çıkardı, fırladı gitti. Ben de kalktım, yavaş yavaş otobüs durağına geldim; duraktaki uzun kuyruğa aldirmeden, "Açılın, yer verin, ben deliyim," dedim. Kimse şaşmadı, ama açıldılar yer verdiler, ben de rahatça bindim otobüse.

Gelelim şimdi Kazimir Blaumilch'e. Kırk beş yaşlarında, işsiz kalmış bir çalgıcıydı Kazimir, daha önce söylediğim gibi 7 No. lu hücrede yatmış, sonra ayakkabı çekeceğiyle yeri kazıp özgürlüğüne kavuşmak istemiş, başaramamış, yakalanmış, bir süre korkunç krizler içinde kıvranmış. Artık iyileşmez deniyordu onun için; "ruh hastasıdır, yurttan çıkamaz" damgasını da yiyince Kazimir büsbütün allak bullak oldu. (Akıl hastalarını yurda sokan ama çıkmalarına izin vermeyen tek ülke İsrail'dir!) Kazimir'in yer-altı kazılarına girişmesi aşağı yukarı yılbaşına raslıyordu, durumu o zaman kötüleşmişti, o zamanlar denize yol açma tutkusuna kapılmıştı. Ayakkabı çekeceğini yitirip, bir süre sonra da krizi geçince, geceyi beklemiş, çaktırmadan kapıyı açıp kaçmış akıl hastanesinden; Tel-Aviv'e kalkan son otobüse yetişmiş, doğruca Solel Boneh birliğinin mağazasına girmiş, geceyi - kimseye görünmeden elbet - orda geçirmiş. Günlerden çarşambaymış.

Dünyanın en büyük kenti New-York'un en sıkışık yerlerinden biri olan Times Square'i andıran Tel-Aviv'deki Allenby sokağı ile Rotçild bulvarı perşembe sabahı erken saatlerde tıkanıvermişti trafiğe. Daha güneş doğmadan, sokağın ortasına bir çadır kurulmuştu, dört paslanmış yağ tenekesi, sokağın onarıldığını gösteriyordu. Saat altıya doğru, orta yaşlarda bir işçi, yepyeni pneumatik bir delgeçi arkasında çekerek geldi, işe başladı. Altı otuzda bu delgeçle genişce bir delik açmıştı asfalta, dört-yol ağzı körlenmişti açılan bu delikle. Saat yedide kah-

valtiya gitti işçi. Saat onda, tıkanan taşıtların korna sesleri ta dış mahallelerden işitiliyordu. Atlı polisler, oradan oraya sürüyor atlarını, bağırıyor, çağırıyor, ama ne yolu açabiliyorlar, ne de en ufak bir yardımda bulunabiliyorlardı. Öğleye doğru içişleri bakanı geldi ve yanındaki yirmi iki polis görevlisine, ne olursa olsun yolun açılmasını buyurdu, sinirli adımlarla vilâyete gitti; yaya gitti elbet, otobüsler çoktan tıkanıp kalmıştı çünkü. Tel-Aviv'de ne kadar cankurtaran, ne kadar yangın arabası varsa trafiği açmaya çabaladı, boşuna! Bu kargaşalığın içinde hiçbir şeye aldırmadan çalışan tek adam vardı, bizim işçi: çevresiyle ilgilenmiyordu bile, elindeki yepyeni delgecin "tatatatata" sesleriyle açıyordu yolu. Kazimir Blaumilch, sıkı sıkı tuttuğu delgecini Allenby sokağına yöneltmiş, denize doğru ilerliyordu.

İçişleri bakanı yerinde bulamadı onarım şefini, muavinin de bir şeyden haberi yoktu, ama söz verdi, hemen telgraf çekecekti şefine ve şef döner dönmez durdurulacaktı dörtyol ağzındaki onarma.

Öte yandan, belediye reisi de muavinini yolladı dörtyol ağzına; polis kordonları, arabalar ve kamyonları güçlkle geçen bay muavin, Kazimir'in yanına vardı ama, Kazimir'in makinesinin çıkardığı seslerden tek sözcük konuşabilene aşkolsun! Neyse bir ara kesilen "tatatatata" lardan yararlanan muavin, işin ne zaman biteceğini sorabildi, ama bir süre karşılık alamadı, Kazimir neden sonra ağız dolusu bir "Hammer" dedi. Genellikle "eşek" anlamına gelen bu sözcük aslında: "Siz gördüğüm kişilerin en alçışınız" demektir.

Polislerin gösterdiği insan üstü bir çaba ve kullandıkları gözyaşartıcı bombalarla ancak akşama doğru, iki kilometre ilerde durdurabilindi trafik; polisler de atlar

da bitik durumdaydı. Bu arada vilâyetle Solel Boneh birliğine bilgi de iletildi elbet.

Onarım şefi Dr. Kwibisşev, iki gün sonra telgrafı alır almaz dönmüştü Kudüs'ten, bir de ne görsün? Allenby-Rotşild onarım planlarını arayan memurlar, müdürün çekmelerini hallaç pamuğuna çevirmişler ve sonunda iki değişik plan bulmuşlardı. Şef Dr. Kwibisşev iki planı da inceledikten sonra ikisinde de olmayacak yanlışlar gördü ve planları kanalizasyon kısmına havale etti! Kanalizasyon kısmının şefi bir işle Hayfa'da bulunduğundan, planlar özel bir 'kurye'yle gönderildi kendisine, ama dönen kurye tuhaf bir haberle dönmüştü: Tel-Aviv kentinde kanalizasyon diye bir sorun yoktur, bu işte bir yanlışlık olacak!

Onarım şefini ceza olarak ticaret bakanlığına aldılar; yerine Chaim Pfeifenshtayn getirildi. Yeni gelen önce iyice gözden geçirdi bütün yazılıp çizilenleri, dosyaya kocaman bir soru işareti koydu, hem de kırmızı kalemle ve dosyayı çalışma bakanlığına gönderdi: Belediyeye daha önceden haber verilmeden nasıl olur da onarıma başlanır, diye soruyordu yeni şef.

Bütün bu arada, Kazimir Blaümilch, hiç istifini bozmadan yapıyordu işini. Tatatatata'larıyla sarsıyordu kenti, Alenby sokağında oturanların canına okunuyordu. Altı üstüne gelmişti sokağın, hiçbir taşıt işlemediği gibi, yayalar da güçlükle yürüyebiliyorlardı toprak yığınlarının üstünde.

Trafik alt-üst olmuştu: Allenby sokağı ile Rotşild bulvarı kapanınca trafiğe, ister istemez yan sokaklara yüklenilmişti. Yan sokaklar geniş değildi, çaresiz bu sokakların açılması gerekiyordu. Hükümet para bulmak için hisse senetleri çıkardı; otobüslerin de bu durum kar-

şısında doğu yönünden gidip gelmeleri gerektiğinden, "Ham Süsü" mahallesinin evleri de yontuldu.

Çalışma bakanlığı, yeni onarım şefinin sorusunu karşılıksız bıraktı, dosyayı geri gönderdi. Bunun üzerine Solel Boneh'ten onarma işinin ne durumda olduğu soruldu. Solel Boneh'in baş meneceri Piotr Amal, durumu ilgiyle izleyeceğine söz verdi. Bu konuda yazılıp çizilenlerin birer örneği "Jewish Agency"ye gönderildi elbet.

Allenby sokağı tanınmaz olmuştu artık: betonlar ortaya çıkmış, pislikler yollarda, derin çukurlar puflla gibi tozlarla örtülmüş ve su borularından fışkıran sular metrelerce yükseliyordu. Giderek bütün evler boşaltılmıştı.

Piotr Amal ileriye gören bir adamdı, onarım şefini bir toplantıya çağırdı, saatlerce sıkı tartışmadan sonra sokak işlerinin - meclisten bir heyet gelip durumu incelemesine değin - durdurulmasına karar verildi. Bakanlar kuruluyla meclise, bu anlaşmanın yazılı bir örneği gönderildi.

Boşunaydı bu çabalar, çünkü birkaç gün önce Kazimir Blaumilch, delme işini görülmemiş bir sola dönüşle kısaltmış, varmıştı denize. Bundan sonrası pek önemli değil artık: eskiden Allenby sokağının bulunduğu yere deniz suları dolmuştu şimdi, güzel bir kanal açılmıştı. Çok geçmeden Rotçild bulvarı da deniz sularına kavuştu ve böylece yeni olasılıklar kazandı kentimiz: yeryüzünün ilk su taksileri bu kanallarda işlemeğe başladı, derken özel deniz motorleri de katıldı onlara ve kentin göbeğinde yeni, heyecanlı bir yaşamdır başladı!

Bu su yollarının rsmen açılması, belediye başkanının bir demeciyle oldu. Başkan, Solel Boneh firmasına çok iyi, çok düzenli çalışmasından ve böylesine güçlü bir projeyi başarmasından ötürü teşekkür etti. Söylevini şu söz-

lerle bitirdi: "Bundan böyle Tel-Aviv, Ortadoğu ülkelerinin Venediği olacaktır!"

ODA NUMARANIZ SİR?

"Venedik" olamayız elbet, çünkü yürünecek sokaklarımız Venedik'ten daha çoktur, bu bakımdan ilginç değiliz; bizim ilginç yanımız başkadır; biz öyle topraklarda oturuyoruz ki, bütün dinlerin ilgisini çektiği gibi, bütün değişik inançta olanların da bu topraklarla ilişkisi vardır: Yahudiler için bu topraklar elbette ilginçtir, bütün geçmişleri burada, tarihleri burada başlamış. Hristiyanlar için ilginçtir, çünkü İsa gözlerini bu topraklarda açmış; Müslümanlar için de ilginçtir, Arap ülkesidir de ondan; Amerikalılar için de ilginçtir: petrolümüz vardır!

Bir ülke ne denli güzel, ne denli ilginç olursa olsun, lüks otellerden yoksunsa on para etmez! Yurduna hizmet etmek isteyen her varlıklı Yahudi hemen otel yaptırır. Otel işletmeciliği iyi kazanç sağladığından, parasını sokağa atmış da sayılmaz. Yolculuğa çıkmış yabancılar - hele turistler - kazıklanmaktan hoşlanırlar, yabancıların bu özlemini yerine getirmekte hiç geri kalmaz İsrail. Ama böyle otellerden birine düşen bizim gibi yerlilerin vay haline!

Bizleri on parasız duruma sokabilecek bu yanlış davranışı ben de yaptım bir kez. Birkaç kuruşumu kaçırabilmiştim verginin demir yumruğundan, haydan gelen huya gider, dedim, "süper lüks" otellerden birine attım kapağı. Hani şu özel plajı, özel golf sahası ve daha - siz de göreceksiniz ya - bir sürü özellikleri olan otellerden birine!

İnsana aşağılık duygusu verecek kadar sık üniformasının içindeki "oğlan" geldiğim taksinin kapısını açtı, bavulumu aldı ve "Oda numaranız Sir?" dedi. "Daha bilmiyorum, yeni geliyorum," dedim. Her yanı mermer kaplı bir yere götürdü oğlan beni. Orada gizli işler gören memurdan oda numaramı öğrendik: 157. Bavulumu taşıyan oğlan not defterine yazdı hemen numarayı. Gizli işler memuru 24 ayar altın, üstü elmaslı oda anahtarını verdi bana. 157 No. lu odaya girdim, boşalttım bavulumu. Ellerimi yıkamak istedim, ama sabun yoktu, zile bastım, gelen kızıdan sabun istedim. Saydam kâğıda sarılı, Holivut malı sabunu getirdi. "Oda numaranız Sir?" dedi, 157 dedim, defterini çıkardı, yeni bir sahife açtı, yazdı numarayı.

Ellerimi yıkadım, indim yemek salonuna. İnsanı çileden çıkaran sorular sormadan, dayadılar bir fincan çayla iki dilim kızarmış ekmeği. Kızarmış ekmekleri pek sevmiştim, bir dilim daha isteyince, emekliye ayrılmak üzere olan bir diplomatı andıran ve o kurulum içindeki garson, "Oda numaranız Sir?" dedi. 157 deftere not edildi. Odama dönerken, operet generallerine benzeyen kapıcıdan saati sordum. "Oda numaram 157," dedim, "saati söyler misiniz lütfen?" "5,32" dedi operet generali, kalın bir deftere yazdı 157'yi. Akşam yemeği için üstümü değiştirdim; 157'ye bir fırça getirin, dedim, sivrisinekler için de DDT istedim. Giderek sinirime dokunmaya başlamıştı bu oda numarası işi. Oteli yöneten ünlü kişiden bir buluşma istedim. Lütfen kabul ettiler beni. "Niçin," dedim, "her seferinde odamın numarasını söylemek zorundayım?" Lord hazretleri beni küçümseyerek tepeden tırnağa süzdüler, sonra mükemmel bir Oxford ingilizcesiyle karşılık verdiler. (Hemen söyleyeyim ki, bütün lüks İsrail otellerinde Oxford ingilizcesi konuşulur! Amerika'dan göç et-

miş yurttaşlarımız anlamaz bu ingilizceyi, aracıyla konuşurlar, daha olmazsa, yani tercüman bulunmazsa İsrail yahudicesine başvurulur ister istemez.) “Bütün yapılan işler ayrı ödenir de ondan Sir,” dedi Lord hazretleri. “Oda numaranızı söyler misiniz Sir?” Söyledim, teşekkür etti ve defterine “157’ye verilen bilgi karşılığı..” bir şeyler yazdı.

Günlerimin “nakarat”ı olmuştu 157 sayısı. Birine güneydın diyecek olsam, arkasından 157’yi bastırıyordum. İsmarladığım portakal suyu gelmeyince: “157’ye portakal suyu gelmedi, not etmiyecek misiniz?” demiştim. Hapishane avlusu gibi gelmeğe başladı otel, biriyle karşılaşınca adımı söyleyecek yerde: 157, diyordum! Otelin yazıcısı prens Weingartner’le de şöyle tanıştık: “Ben 157, tanıştığımıza sevindim Prens!” Prens de sevinmiş, hemen defterine 157’yle tanışma ücreti yazmıştı. Birden her şey değişti, bakın nasıl oldu: Ametis taşlarla süslü büyük terasta oturmuş, ozon dolu akşam havasını dolduruyordum ciğerlerime, garsonlardan biri elinde defteriyle geldi, ben hemen: “157,” dedim, “hava alıyorum.”

“Teşekkür ederim Sir, 57 değil mi?” dedi. İçimden bir ses, yanlışlığı düzeltmekten alıkoydu beni... Neden olmasın? Yapar mı yaparım! Akşam yemeğinde çift porسیون dana ciğeri ısmarladım. Garson: Oda numaranız, deyin, hiç çekinmeden 75, dedim. “75, teşekkür ederim Sir.” Böyle başladı işte. Düşlediğim afyonlu yaşama böylece kavuştum sonunda. İki kez lüks yatla 75 hesabına gezmeğe çıktım, üç kez 75 hesabına göbek dansı seyrettim. Bir seferinde de cüceler trupunun gösterilerine gittim, hep 75 numara hesabına. Aman efendim, ben rezil olacağıma param rezil olsun, değil mi? Öyle aşağılık, ucuz nesnelere boş veriyordum, 75 No. lu odanın hesabına neler neler gördüm. Pintilik edecek değildim, pintilik etmek

isteyen lüks otellere gitmez, evinde kahr, o parayla portakal bahçeleri sıralar.

İki haftayı lordlar gibi geçirdim, sonra ayrıldım otelden. Prens Weingartner hesabı verdi: 390 lira tutmuş. Bu hesapta 5 lira sabun, bilgi almak 3.10, buna benzer birkaç küçük iş daha vardı. Erkekçe el sıkışarak ayrıldım. Operet kapıcısına 100, muavinine 50 lira bahşış verdim. Aslında İsrail'de bahşış vermek ayıptır - bu da müşterilerin fikri - sözde Birleşmiş Milletlerce insan onurunu kırıcı yanları varmış bahşış vermenin! Ama garsonlarla iş görenler hiç o fikirde olmadıklarından, sevinerek alırlar bahşışı.

Ben taksiye binerken içerde bir kıyamettir koptu. Şişman, dazlak kafalı biri, elinde bir sürü kâğıdı hırsla yırtıyor, avazı yettiği kadar da bağırıyordu: "2600 lira mı? 29 porsiyon dana ciğeri mi? Ben mi ısmarlamışım bunları? Nerden çıkarıyorsunuz bu hesabı?" Saçmalıyor-du besbelli adamcağız, hem ayıp ayıp, beş on kuruşun sözü mü olur böyle lüks bir otelde? Değer mi canım!

İSRAİL'İN SESİ RADYOSU

Kitaba olan düşkünlüğümüzü çocuklar bile bilir. Liste başı gelen kutsal kitap satışı, Amerikalıların cep kitaplarıyla sarsılmaktaysa da, bilgisel standardımızı tutabiliyoruz gene de, televizyonumuz yok da ondan, radyomuz var yalnızca!

Çok şey söylenemez İsrail radyosu üstüne, ekmek peynir alış verişine benzer. Gelgelelim ekmeği öylesine inceltiler ki, peynir görünmez oldu! Diyeceğim şu: İsrail radyosunun on parası yok. Yanılmıyorsa, İngiltere'de

iki radyo istasyonu vardır: Biri, hükümetten para yardımıyla ayakta durur; öteki yayım saatlarını satarak geçinir, ticaridir. İsrail'de tek istasyon vardır, resmidir, ama hükümetten yardım görmez! Bildiğime göre yalnız kuşlar para almadan öterler - daha doğrusu: erkek kuşlar - onun için bizim radyo programlarını düzenlemek çok zordur; içinden çıkılmaz kargaşalıklara yol açmaktadır.

Bizim radyonun adı: "Kol Jisrael", yani İsrail'in sesi. İngilizce yayımlar da yapar, İsrail'de yaşayan anglo-saksonlar için. BBC de İngiltere'de yaşayan binlerce İsrail'li için ibrance yayım yapıyor ya! Bir mektup aldım günün birinde, "İsrail'in sesi" için benden bir şeyler istiyorlardı. Koltuklarım kabardı, hemen gittim radyoevine, program şeflerinden biri olan bay Nudini'yi buldum. Bay Nudini aşağı yukarı şöyle bir şeyler istiyordu benden: hazırlayacağım programın yüksek, bilgece niteliği olsunmuş, ama bütün dinleyenleri de ilgilendirsinmiş! Ciddî, şiirsel bakımdan değerli olmakla birlikte, katılıktan uzak, soğuk olmayan şakaya yönelen ve kültürlü kişileri düşündürsünmüş, ama sakın bilgiçlik taslanmasınmış, dilin bütün güzel inceliklerini kapsasınmış, ama halk dilinden ayrılmasınmış gene de! Anladınız, değil mi? Çok şey istemiyordu bay Nudini! Hemen şunu söylüyeyim ki, bay Nudini aşağı yukarı on para almadan çalışır İsrail radyosunda, onun için çok şey beklememeli kendisinden. Tam dört saat tartıştık konu üstünde, programın ayrıntılarına da pek girişmedik hani, ne de olsa bana güveniyordu bay Nudini. Programın süresi iki saat olacaktı, anlaştık, el sıkıştık; candan dileklerde bulundu, pek de sevinçliydi bay Nudini. Para işini açmam gerekiyordu ,hiç çekinmemen kaç para vereceklerini soruverdim. Duraksadı birden, sevinmesi geçti, rengi uçtu, yutkundü birkaç kez, son-

ra güçlükle: "Canım üzölmeyin," dedi, "paranızı alırsınız."

"Ondan eminim, ama ne dersiniz..."

"Memnun kalacaksınız, hadi hadi..."

"Ne vereceksiniz, öğrenmek isterim."

"Bu tür programlara ne veriliyorsa canım."

Konuşma bu kerteye gelince susarım genellikle. Düşkünümüdür paraya, altına, elmasa. Başkalarının hiç para sözü etmeden işe koyulmaları yanında, para canlılığım çok kez utandırmıştır beni. Tam boyun eğecektim ki, şişman, kıvırcık saçlı, kaba bir adamı anımsadım, benden "radyo aidatını" isteyen o sevimsiz adamın sesi kulaklarımdadır daha, vazgeçtim boyun eğmekten, sert bir sesle, kesin olarak: "Kaç para vereceksiniz, bilmek istiyorum," dedim.

"Bir saatlik yayım için..." sesi kısılır gibi oldu bay Nudini'nin, sonra fısıldayarak: "otuz beş kuruş verilir, yalnız unutmayın ki, yazarın adı dört kez söylenir!" dedi. Hemen bir hesap yaptım kafamda: bu işe iki ya da üç haftamı verecektim, sonunda beğenmiyebilirlerdi de hazırladığım programı, geri çevirebilirlerdi. Geri çevrilme-se bile, bu süre içinde akşamları birinin çocuğuna dadılık yapsam daha çok kazanırdım. Otuz beş kuruşun sözü mü olurdu? Yirmi beş kuruşu da vergiye gidecekti üstelik, yo yo, on kuruşa iş göremem, dedim, başkalarını bilmem, ama ben daha iyi yaşamaya alışmışım. On kuruşa ne alabilirim? Çok çok bir litre benzin alırım motosiklette! Özür dilerim.

Adamcağz hak verdi bana, hele Batı ülkeleriyle kıyaslanacak olursaymış, ama kimse kendi gölgesinin üstünden atıyamazmış, bütçeler bile, aslında bu yayımlara otuz beş değil, yirmi kuruş ayrılmışmış, aradaki on beş kuruşu bir hesap oyunuyla kapatacakmış, nasıl ka-

patacağını sakın sormamalıyım! Kızıştım, "Peki ama," dedim, "yüzbinlerce yurttaşımız günü gününe, santimi santimine ödüyor radyo paralarını, nasıl oluyor da." Kesti sözümü: "Biz o paradan on para görmeyiz, hepsi hükümete gider, ama unutmayın, yazarın adı dört kez söylenir, ününüzü sağlamış oluyoruz."

"Anladım, demin de söylemiştiniz, boşuna yorulmayın. Ben beş lira almadan yapmam bu programı."

Bay Nudini geri geri gitti, iskemlesine yığıldı kaldı, bir ara soluğu kesilir gibi oldu, sonra ağır ağır kendine geldi, nabzını yokladı, soluk alırken kekeler gibi ikide bir, "Beş lira, beş lira" diyordu. "Bir yazıya beş lira ha? Bu parayı verdikten sonra Hemingway'i çağırırım. Gülünç olmayın, beş lira mı? Nerde bu bolluk? Yurdumuzda bile bu kadar parayı bir arada göremezsiniz, peki, beş kez söyleriz adınızı, oldu mu?"

"Beş lira," dedim, direniyordum.

"İyi ya, 38 kuruş," dedi, iç çekti, sonra, "Giymediğim eski bir yağmurluğum var, onu satarım daha olmazsa..."

"Beş lira, pazarlık etmesini de sevmem."

"39 kuruş," dedi.

"Dört buçuk lira," dedim.

"Kırk kuruş," dedi.

"Dört lira," dedim, "ama bu son sözüm."

"Kırk iki kuruş," dedi.

"Üç buçuk lira," dedim.

"Kırk beş kuruş," dedi.

Ayağa kalktım, bıkmıştım. Prensip meselesiydi, söyledim de kendisine. Elinden gelse boğabilirdi beni, görüyordum açıkça. "Bir dakika durun," dedi, "bir de moruğa soralım." Bir numara çevirdi: "Şef, evet benim, şu genç yazar yanımda, konuşmuştuk sizinle hani? Evet... yazısına ne istiyor biliyor musunuz? Tam, durun baka-

yım, evet tam iki buçuk. Efendim? Kabul ediyorsunuz demek? Mükemmel öyleyse. Ha, ha, yok canım, iki buçuk kuruş değil, iki buçuk lira, lira, l i r a ! Var efendim var,” Telefonu eliyle kapadı, bana döndü: İki buçuk lira, diye bir şey yok diyor, yurdumuzda kuruş varmış yalnızca.” Sonra gene telefona döndü: “Alo, alo,” dedi, “evet efendim var, var, eminim. Siz de görmüş olacaksınız, köşeli, yeşilimtrak kâğıtlardır, yüz kuruş bir lira olduğuna göre? Rica ederim, eğlenmiyorum efendim, yemin ederim ki, iki buçuk lira istiyor, evet evet, iki yüz elli kuruş yani. Nisan balığı mı dediniz, ne münasebet? Alo, alo..” Üzgün kapadı telefonu. “Kendisiyle eğlendiğimi sandı, eh, ne yapalım, biz de adınızı altı kez söyletiriz olur biter..”

“İki buçuk lira, çocuğum çocuğum var benim. Üç kişi benim elime bakıyor bayım.”

Bay Nudini kalktı, dişlerini gıcırdata gıcırdata yan odaya geçti, başka bir program şefiyle pazarlığa girişti:

“Bak kardeşim,” dedi, “sen önümüzdeki program için bütün orkestrayı almazsan, yol masrafından bir buçuk lira kazanmış olursun. O parayı bana ödünç ver, ben de spikerlerden birini çıkarır ordan elli beş kuruş kazancım olur. Yapı fonundan on kuruş alacağım var daha, geriye kalanı önümüzdeki bütçeden kaparım - anlayacağın izine çıkmam - tam maaşla çalışırım, spikerlik için de ayrı para alırım, oldu mu?” Yarım saat pazarlık ettiler, anlaştılar sonunda, ama Nudini saatini de rehin bıraktı ötekine. “Bu iş oldu,” dedi, “alacaksınız iki buçuk liranızı, yalnız rica ederim, bu kadar çok para aldığınızı kimse işitmesin.” “Söylemem,” dedim, “ne zaman alabilirim parayı?” “Her şey yolunda giderse önümüzdeki yıl alabilirsiniz.” Teşekkür ettim, paraca kötü durumda olduğumu bir kez daha anlatmak istedim, ama dinlemedi, onun gözünde ben, bayağının aşağısı, berbat, pinti herifin bi-

riydim. Başım önümde çıktım yanından. Dışarda bir sürü insanla karşılaştım, bunlar hükümet tarafından gönderilmiş bir heyetti. Radyo programlarının neden böyle sudan olduğunu inceliyorlarmış. 1 No. lu stüdyonun yayımını izlemişler, ama çözememişler nedenini. Kimi sorular kolay kolay çözülemez elbet!

1. 'İNDEK'SİZ OLMUYOR

Yurdumuzda İşçi Partisi iktidardadır, ama bu demek değildir ki, hükümet mekanizmasını işçiler yönetir, yo, hayır, işçiler daha çok endüstri kollarını, fabrikaları ve birtakım başka yerleri yönetirler, tiyatroları bile. Birinci sınıf bir karakter oyuncusundan daha çok kazanır bir tiyatro işçisi. İktisatçılarımıza göre bunun nedeni "arz ve talep"ten geliyormuş: herkes büyük oyuncu olmak istemiş, ama kimse sahne gerisinde küçük bir işçi olmak istemezmiş!

Tiyatrolarımız, karşılıklı yardımlaşmaya dayanarak işler. Genç âşık rolüne çıkan oyuncuyla, ışıkları kullanan yaşlı işçi eşit haklara sahiptirler, ne var ki, biri "fazla mesai" alır, öteki sanat yaptığından, hava ahr! Oyuncular arada bir bu proleter zorbalığa başkaldıracak olsalar, Hamlet'in ünlü monoloğu gibi hiçbir sonuc varmadan sönüp gider bu başkaldırmalar!

Size, Jarden Podmanitzki'yi anlatmak istiyorum. Eve telefon etmek için kahveye girmiştim, kaçmaya vakit bulamadan burun buruna geldim bu ünlü karakter oyuncusuyla, kollarını açarak karşıladı beni: "Oturun, bir şey-

ler için," dedi. Üzüntülü görünüyordu, gözlerinin altında koyu koyu halkalar vardı; Slavlara öz çıkık elmacık kemiklerinin üstü, göze çarpacak kadar kıvrılmıştı, oysa şu önümüzdeki günlerde bir "prömyer" filân da yoktu hani.

"Rahatsız etmek istemem, biraz yorgun görünüyorsunuz," dedim.

"Oturun, oturun, yazmıyacağınıza söz vererseniz olup bitenleri anlatırım size."

"Söz veremem," dedim.

"Mundek!" dedi.

"Efendim?"

"Mundek! Bu herif öldürecek beni."

"Kim bu Mundek?"

"Kim olduğunu bilmiyor musunuz? Nerde yaşıyorsunuz dostum? Mundek tiyatromuzun en eski dekor kurucusu! Birkaç güne değin ölürsem hiç şaşmayın, ama ölümüm onun yüzünden olacak, evet, ve bütün dünya onu sorumlu tutacak ölümümünden."

"Kruşçef'in son demecini nasıl buldunuz?" dedim.

"Dev gibi, dişsiz ama enerji kaynağı köpoğlusu, nereden girmiş tiyatroya bilmem ki, sözde o kurmuş tiyatroyu. Bakın, ben reaksiyoner bir adam değilim, yanlış anlamayın beni, tersine, işçi partisiyle dostum, ama Mundek aklıma geldikçe, ne yalan söyleyeyim, o eski günleri, o güzelim feodaliteyi aramıyor değilim. Bu kent beni eller üstünde taşımak ister, ayaklarıma kapanırlar, nerde görseler yaşa diye bağırırlar, bilirsiniz; ama Mundek denilen herif, sanki küçük bir figüranmışım gibi davranır bana! Bir örnek vereyim: II. Richard'ın temsilindeydi - beşinci perdede - Shakespeare'in o taptaze, o unutulmayan mısralarını okuyorum tam - söz aramızda, benden başka kim bu mısraları böylesine güzel, böylesine değer-

lendirerek okuyabilir? Yalan mı?.. - "Düşündüm, dünyayı, içinde yaşadığım şu zindanı." Seyircilerin soluğu kesilmiş, gözleri dudaklarımdan dökülecek mısralarda, tam o büyük sessizliğin içindeyim birden kuliste? Ne oluyor dersiniz? Munde! gürültüyle burnunu silmiyor mu? Sonra yamaklarına dönüp: "Çocuklar, gelin bir el kâğıt oynayalım" demiyor mu? hem de yüksek sesle, ta en arka sıralardan işitilebilecek kadar yüksek sesle! Ben Jarden Podmanitzki, günümüzün belki de en önemli, en iyi Shakespeare oyuncusu! II. Richard'ın monoloğunu söylerken, herif toplamış kumpanyayı kâğıt oynuyor kuliste, dünya onlarınmış sanki. Sorarım size: benim yerimde olsaydınız ne yapardınız?"

"Oynamamalarını rica ederdim."

"Gülünç olmayın. Kimi zaman akhndan zoru olan biri, ya da bir eleştirmen gibi saçmalıyorsunuz. Nezaketten anlar mı bu herifler? İşte Munde: başka bir oyundaydı, her akşam yarım kilo peynirle bir kilo ekmek, iki de kocaman beyaz turp getirir, tam ikinci perdenin ortasında, tam benim o büyük aşk sahnesinde başlar yemeğe. Tam ben diz çöküp prensesi kandırmaya çabalıyorum " l i a r t " diye başlar turpu yemeğe. Top atılıyor sanırsınız, öyle gürültüyle yer, kokusunu geçiyorum artık. Yalvardım: Munde, dedim, rica ederim biraz daha sonra yeseniz olmaz mı? Ya da daha önce, ama tam benim aşk sahnesinde yemeyin n'olur? Ne dedi biliyor musunuz? Kırk yıldır akşam yemeklerini dokuzda yermiş, işime gelmiyorsa, aşk sahnesini başka bir saate almalıymışım. Bozmadım soğukkanlılığımı. Munde, dedim, benim aşk sahnesinden daha mı önemli sizin turpunuz? Hiç çekinmeden, "evet" dedi, evet dedi bayım! Hele sahnenin arkasında fil gibi yürümesi? nasıl gürültüyle yürüdüğünü işitseniz hak verirsiniz bana: tahtalar gıcırda, dekorlar sallanır

o yürürken. Oyun sırasında biraz daha yavaş yürüyün, demiştim de, "bana emir veremezsiniz" dedi. Sabrım tükenmişti, avazım çıktığı kadar, bana bak solucan, diye bağırdımdı, yeter artık, kim oluyorsun sen? Burda baş oyuncu sen misin, ben miyim? Sırıttı, siz kaç para alırsınız burdan? Aldığımdan daha çoğunu söylemiştim, 145 demiştim; vergiye kesileni de söylememiştim ha. Güldüydü Mundek, "Gördünüz mü, ben 325 alıyorum, "fazla mesal"yi de saymadım." Herif zorba dostum, tam bir zorba! Üstelik de bütün ipler onun elinde. Perdecii zine gidince, sözün gelişi, Mundek açar perdeyi! Mundek kapar. O zaman da ne oluyor biliyor musunuz. Tam ben II. Richard'da Shakespeare'in o ölümsüz mısralarını söylüyorum, tam son tümceye gelmişim: ... Düşündüm, dünyayı... daha tümcem bitmemiş, dünyayı derken kapatmaz mı bir seferinde perdeyi? Yığılmış kalmışım oracığa; tiyatronun doktoru beni ayıltır ayıltmaz Mundek'in yanında buldum kendimi, ne hakla, dedim, ne hakla ve kaldırdım yumruğumu geberteceğim herifi. Mundek pis pis güldü, sinirlenmeyin, dedi, oyun zaten çok uzun, bu akşam da biraz geç başladık, sonra söz aramızda bay Podmanitzki: bu gece öyle kötüydünüz ki, inanın bana iyi ettim de kapadım perdeyi! Soluk alamıyordum, ağlamaklı bir sesle: Mundek, dedim, Mundek bu Shakespeare be, Shakespeare... Bana ne? demez mi, isterse Ben Gurion olsun! 37 yıldır tiyatrodayım, ben Mundek oyun uzun derssem uzundur.. İşte dostum, o günlerde kendimi öldürme dalgasına düştüm, ne yaptım biliyor musunuz?"

"Veronal mi aldınız?"

"Hayır, müdüre gittim, Sulzberger, dedim, alıngan sayılmam pek, ama bu böyle giderse, ünlü Jarden Podmanitzki'den yoksun kalacak sahneniz. Hepsini anlattım Sulzberger'e, hepsini; perde aralarında Mundek'in tahtı-

ma oturduğunu da, istiyerek, bilerek yahudice gazetesini tahtın üstünde bıraktığını da, ha bir seferinde tacıma sigarasını sokmuş, seyirciler katıldıydı gülmekten. tacı tüten bir kiral! Getirebiliyor musunuz gözünüzün önüne? İyilikle söylemiştim, Mundek, demiştim, kiralın ne demek olduğunu bilmiyor değilsiniz, bakın ben kiralım, ama tacım tütüyor, olacak şey mi bu? "Nesiniz nesiniz? Kiral mısınız? Kaşerlenmiş bir oyuncusunuz, adınız da Jarden Podmanitzki. Kirallar tiyatro oynamaz!" 37 yıldır tiyatrodaki sözde bu herif, bu sersem, daha sahnede neler olduğunu farkında değil. Bütün bunları anlattım müdüre, sonunda da ya Mundek ya ben dedim. Sulzberger beni anlamadı değil, üzülme canım, geçer, dedi, Mundek kazık kakacak değil ya! Ama ben direnince ne yapsın müdür, beni çıkardı işten. Ne buyrulur? Anladınız değil mi?"

"Anladım, sizi çıkarmış."

"Yo, pek anlıyamadınız. Bunun ne demek olduğunu pek anlıyamadınız dostum. Mundek sizce daha mı değerli, demiştim müdüre. Hayır, demişti, ama onu çıkaramam işten, çıkarırsam bütün işçiler greve gider, perdeyi açamayız, hem onu çıkarırsam işten, 35 bin lira ödemem gerekir, yasalarımız böyle, nerden bulurum bu parayı? Hak verdim müdüre, düzen bozuk dostum, düzen; biz oyuncular paramızı alalım ya da almıyalım bırakamayız işi, ama bir Mundek ya da onun gibiler on dakika geçti mi iş zamanından "fazla mesai" alırlar. Mundek her şey, ama bir Podmanitzki hiçbir şey."

Zavalı adam çököverdi, boş boş önüne dikti gözlerini, kırılmış bitmişti sanki. Acıdım: "Jarden Podmanitzki, dedim, siz günümüz tiyatrosunun devisiniz. Mundek'in sözü mü olur? Silin onu belleğinizden, yok öyle biri deyin, hiç düşünmeyin onu canım." İçini çekti, "Elimde değil," dedi, "hem olmuyor da, dün akşam Mundek gelme-

di, hastalanmış, bunca yıldır ilk kez gelmedi tiyatroya, ne gürültü vardı, ne burun silmesi, ne haşır haşır turp yemesi, hiçbir gürültü yoktu, ama öylesine bir sessizlikti ki bu, ürktüm, sinirlerim bozuldu, ne dersiniz? Üç kez takıldım, bocaladım. Yok hayır, olmuyor. Munde'k'siz olmuyor tiyatro, anladım artık."

İKİ YILDIZLI BAYRAK

Politikamız gelişmeler içindedir, bunun böyle olduğunu dünya-âlem bilir. Bir yandan kınarlar bizi: böylesine az petrol çıkaran küçük bir ülkede bu kadar çok gazete çıkmaz diye; bir yandan da dünyayı avucumuzun içine alacağımız günlerin yaklaştığına inanırlar! Yıkıcı kapitalizmin ipleri bizim elimizdedir sözde, yıkıcı komünizmin ve yıkıcı siyonizmin de! Biz nasyonal sosyalizmi yıktık, Amerika'yı uydumuz yaptık! Bu kitabın yazarını, onun gönüldeşi Jossele'yi ve "At Öyküsü"ndeki bay Schultheis'i okuyup tanıdınız, bütün bu işleri nasıl başardığımıza pek inanmıyacaksınız, ama olsun. Bir gerçek var: gücümüz günden güne artıyor. Birleşik Amerika'nın devlet başkanı, sözde uykusunda bile yahudice konuşuyormuş; - bizlerle uğraşmaktan uyumaya vakit buluyorsa! - Hıncımızın başta gelen tek kurbanı Amerika'dır çünkü. Bu duruma üzülenler olabilir elbet, ama Amerika bu çapraşık duruma kendi düştü, ne yapahm. Böylesine direnerek savunmasaydı bizi aklımıza gelirmiydi onları buyruğumuza almak?

Nedir Amerika'yı bize bağlayan? "Yakın Doğudaki demokrasinin kalesi" bizmişiz! Öyle diyelim, ama şunu da öğrendik artık: En kendini beğenmiş, en korkunç çöl

kırallarıyla bile iyi geçinmek işten değildir, yeter ki çöllerde gereğince petrol kokusu alsınlar. Amerika'nın bize olan dostluğu, oralardaki Yahudi bolluğundan olamaz; seçimlerde işe yarar bu bolluk, özellikle New-York belediye başkanı seçimlerinde, bilinmeyen, giz dolu nedenlerden ötürü daha doğuştan "Yahudi dostu olarak" dünyaya gelmiştir bu başkanlar!

Peki, bu bağılık nereden geliyor? Amerika'yı bize böylesine sıkı sıkıya bağlayan nedir? Gelin, bir masalda arayalım nedenini, belki aydınlanır durum: Fareyle aslan masalı. Günün birinde bütün hayvanların kralı küçük bir fare yakalar. Fare yalvarır: "Öldürme beni! Belli olmaz, belki günün birinde, benim gibi küçük bir yaratık da sana yararlı olabilir," der. Hoşuna gider aslanın bu sözler, öldürmez fareyi. Birkaç gün sonra avcılar gelir ormana, düşerler aslanın ardına. Aslan kaçacak yer arar; ağaçların ardına, çalıların arasına, ordan oraya koşar, tepelerden iner, tedirginlik içinde şaşırır ne yapacağını. Birden o küçük fare çıkar önüne: "Sana bir yardım da bulunabilir miyim?" der. "Çekil yolumdan, rahat bırak beni," diye gürléyince aslan; fare: "Bak bu isteğini yerine getirebilirim," der ve rahat bırakır aslanı!.

Dikkatli okuyucunun gözünden kaçmamıştır bu masalın öğretici yanı: Bir zamanlar kendisine güvenilerek yaşamı bağışlanan küçük fare, sözünü tutmak istemiş, aslan soyundan, o ailedenmiş gibi davranmaya yeltenmiştir. Aile mi? Neden olmasın? Belki bir federasyon biçiminde?

Tarihsel gerçeklere boş vermemek için şunu söylemeliyim: Dinamik birkaç hükümet yöneticimizin kafasında şimşek gibi çakmıştı bu düşünüyü; işi yoluna koymak için hemen kalkıp Amerika'ya uçtular. İyi bilgi alan

kaynaklardan öğrendiğimize göre, ana çizgileri bakımından bir anlaşmaya da varılmış sözde!

Bu "prensipler-taslağı"na uyularak, İsrail'le Amerika, eski bir düşü gerçekleştirmek için, bir siyasal federasyon anlaşması kuracaklar. Bugüne değin boşuna birbirinden ayrı kalan iki ülke, bundan böyle tek ve güçlü bir ülke durumuna girecek." Monolitik-Allians. Taraflar: Amerika-İsrail. Kısaca: (MAPAI)"

Coğrafya bakımından birbirine çok yakın olan bu İkiz-Ülke - arada Akdenizle Okyanusu saymazsak - (El-Al uçakları varken, uzaklık söz konusu olur mu?) birbirinin içinde eriyebilir! Geçmişleri de birbirine çok benzer zaten: İki ülke de İngilizleri koğarak bağımsızlıklarına kavuşmadı mı? İki ülke de, göç edenlere bağrını açmadı mı? Çöller bağlık bahçelik olmadı mı? İki ülkede de sayısız Yahudi yok mu?

MAPAI-Federasyonu 8.150.815 kilometre kare olacak; İsrail için % 40.000 artış demektir. 180 milyona yaklaşık nüfusu olacak. (Bu sayı İsrail'e son yıllarda göç edenlere bakılarak oldukça kabarık sayılır.) Siyasal sistem iki ülkede de değişmiyecek. Amerika gene iki demokrat partiyle yönetilecek; İsrail'de de denenmiş olan Devlet Otobüs Toplulukları sistemi!

İki MAPAI başkanının eş hakları olacak; Amerikan devlet başkanı, hep Ben-Gurion'a göre davranmak zorunluluğunu duymıyacaktır böylelikle. (Anlaşmazlıkları, İsrail meclisinin sözcüsüyle New-York belediye başkanı yoluna koyacak.) Federasyon merkezi Sde-Boker olacaktır besbelli. (Sde-Boker, Ben Gurion'un dinlendiği, şu ünlü Kibuz'un adıdır. Ben Gurion politikadan bıkınca, kafasını orada dinleyecek, dinlenmeden bıktığında da oradan politikaya dönecektir gene.) Hükümet merkezi New-

York'tur, böylelikle İsrail bakanları, yalana başvurmadan, daha uzun süre kalabileceklerdir Amerika'da!

İsrail meclisi gene Kenesseth olacak, bütün yasalar oradan çıkıp uygulanacak, bu iş için de altmış Amerikalı mebus girecek meclise. Senato Keren Kajemeth'le iş görecektir. (Keren Kajemeth yurdumuzun en büyük kurumdur, bir sürü memuru vardır. Arapların özel topraklarını ele geçirmek için ilk günlerde kurulmuştu. O günden bu yana ülkemizde çok değişiklikler oldu, ama Keren Kajemeth gene de bir sürü memuru kullanmakta direnir.) Politik partilerin birleşmesinde de geniş olasılıklar yapılabilecek. Dinsel küçük topluluklarımız Quaekern'de yoklamalara girişti ve New-York Yaylı Sazlarla bir anlaşmaya varmak için, MAKİ bir şeyler çeviriyordur besbelli. (MAKİ, İsrail'in komünist partisidir. Çok az üyesi vardır ve politikadaki etkisi sıfırın altındadır.)

Dış ilişkilerimiz, Federasyonca değiştirilmeyecektir. Amerika gene NATO'da kalacak, İsrail de gene Ghana'ya plastik gereçler gönderecektir! (İsrail, adım adım ilerlemekte olan bir ülkedir. Kara ırkla olan ilişkilerimizde bizi çok destekleyen araplar, endüstride bizi büyük devlet gibi gördüklerinden, güvenimizi artırdılar. Biz onları "mamul"le besleriz ve onlardan "ham madde" yani öğrenci, ahrız.) İsrail, Amerikan sınırlarının dokunulmazlığını garanti edecektir elbet.

İki ülke de, kendi diplomatik ilişkilerini sürdürecektir. Artacak olan uluslararası isteklerini karşılayabilmek için, daha önce sözü geçen Şlim-Şlim gizli ajanlarını artıracaktır İsrail.

İki ülkenin askerlik güçleri eş orantıda gelişecek ve genel karargâh Ramat Gan'a nakledilecektir. İsrail maliye bakanının demecine göre, İsrail erleri Amerikan erlerinin aldığı parayı alamıyacaklardır!

İki ülke arasındaki ekonomik ayrımlar, en kısa zamanda planlaşacaktır. Yeni para sisteminin adı "Eshkol" olacak (Eshkol maliye bakanının adıdır.) ve 1 lira, ya da 1.80 dolar değerinde bulunacaktır.

Böylesine büyük bir anlaşmada olağan olan küçük anlaşmazlıkları unutmamak gerekir. Örneğin: cumartesi günleri İsrail'de sigara içmek yasaklanmıştır, Amerikan çevrelerinde iyi karşılanmayabilir bu. Sonra trenlerde, gemilerde bile domuz etinin bulunmamasına dikkat eden, oraları kontrol eden hahambaşı memurlarının görevlerini anlamıyacaklar, hoş görmeyeceklerdir besbelli.

İsrail'in artan yiyecek maddelerini almayı Amerika üstüne almıştır. Resmî dil ibraniceyle ingilizcedir.

Amerika'nın bağımsızlığına dokunulmadığını göstermek için, "sembolik bir jest" olarak, Birleşik Yahudi topluluğuna yardım için, Amerika'da para toplanma işi gene sürdürülecektir.

Bu büyük tasarı yürürlüğe girmek üzeredir, ama Amerika kabul cderse tabii!

SOSYAL YARDIM

İsrail hükümetinin on iki yıllık kuruluşundan bu yana ülkedeki insan sayısının tam iki misli insan göç etmiştir buralara; bu da bir sürü zorluklar doğurur elbet. Birleşik Amerika Hükümeti bile bir sürü güçlüklerle karşılaşabilirdi, on iki yılda 340 milyon insan göç etseydi oraya; hepsine birer televizyon bulmak bile içinden çıkılmaz bir iş olmaz mıydı? İsrail'in başlıca sıkıntısı: Ev sorunu. Kaç kent kurulabilir bir haftada? Bilemediniz, on ya da on beş! Yetmiyor işte, az geliyor!

Yeni göçmenlerin çoğunluğu bitik durumlu doğu yahudileridir. Bunlar önce, "Ma'abaroth" denen geçici bir yerde oturtulurlar. Burası oluklu sactan yapılmış kulübelerdir. "Birkaç gün burada bekleyeceksiniz" denir, ama bu birkaç gün, yıllarca sürebilir. Ama, bu süre içinde onlara hükümet bakar. Moralleri bozulmasın, kendileriyle ilgilendiklerini göstermek için de birçok yollar bulunmuştur. Bu işin pek öyle kolay olmadığını aşağıdaki konuşmalardan anlayabilirsiniz.

O Y U N

KİŞİLER :

*Eva - Sosyal Yardım'ın eğitim görmüş bir genç kıza.
Sa'adja Sabatay - Yaşlıca bir göçmen.*

Kamp müdürü.

Sabatay'ın karısı.

KAMP MÜDÜRÜ (*Eva'yla girer*) — Buralarda bir yerde olmalı. Kaç numara demiştiniz?

EVA (*Beyaz bluzlu, hasır şapkalıdır. Sıcaktan ve çok çalışmaktan bitik durumdadır. Elindeki dosya çantası kâğıtlarla öylesine doludur ki, patladı patlayacak. Uzun aramalardan sonra bir dosya çıkarır o dolu çantadan*) — Adı Sabatay, Sa'adja Sabatay. 137 numaralı baraka. Karısı, bize merkeze gelmişti, iki hafta önce.

KAMP MÜDÜRÜ — Neden yakındıydı?

EVA (*Bir göz atar kâğıtlara*) — Şey, yakınması her şeydendi. Tanıyor musunuz onları?

KAMP MÜDÜRÜ (*Birkaç kez başını sallar, "Ne ya-*

zık ki, tanıyorum" der gibi, sonra) — Evet, tanıyorum. Karışık bir aile.

EVA — Ne gibi?

KAMP MÜDÜRÜ — Ne gibi mi? Anlatayım.

EVA — Bir dakika lütfen. *(Çantasından bir not defteri çıkarır, kalemini hazırlar)* Başlayın, dinliyorum.

KAMP MÜDÜRÜ — Sa'adja Sabatay hasta bir adamdır. Kalabalık bir aile var başında.

EVA *(Not almakta, mırıldanır)* — Hasta, kalabalık aile.

KAMP MÜDÜRÜ — Üç kez hastaneye girdi, ama her seferinde kaçtı, soluğu burda aldı.

EVA *(Yazar)* — Üç kez kaçtı.

KAMP MÜDÜRÜ — Kendiniz göreceksiniz ya...

EVA *(Yazaruk)* — Kendiniz göreceksiniz ya...

KAMP MÜDÜRÜ *(Pis pis gülümser)* — Steno-daktilo kursu görmüşsünüzd anlaşılan?!

EVA *(Alınmıştır biraz)* — Rica ederim, ben "Gelişmekte olan sosyal yardım" okulunu bitirdim!

KAMP MÜDÜRÜ — Nerde?

EVA — Amerika'da. Hem de bursla gitmiştim. En yeni psikolojik metodlarla öğretim gördüm.

KAMP MÜDÜRÜ — Çok güzel. Çalıştığınız yerde iyi para veriyorlar mı?

EVA *(Çekimser)* — Eh, daha doğrusu...

(Bayan Sabatay kulübenin kapısında görünür, gözü tutmamıştır kızı. Üstü başı yoksuldur, üstelik gebedir de.)

KAMP MÜDÜRÜ — Geçici kampta oturanlarla işiniz oldu mu hiç?

EVA — Bir kez.

KAMP MÜDÜRÜ — Ne zaman?

EVA — Şimdi işte.

KAMP MÜDÜRÜ (*Zor tutar gülmesini*) — Öyleyse başarılar dilerim. (*Bayan Sabatay'a*) Siz bayan Sabatay'sınız, değil mi?

(*Bayan Sabatay, karşılık vermez, bakar sadece.*)

KAMP MÜDÜRÜ — Sabatay'ın karısı olacak; sonra görüşürüz sizinle. Hoşca kalın, başarılar. (*Gider*)

EVA — Güle, güle. (*Bn. Sabatay'a ilgiyle bakar. Öteki de ona bakar. Uzun süre konuşmadan bakışırlar.*)

Bn. SABATAY — Bayan?

EVA — Eva!

Bn. SABATAY — Siz, yeni yardım?

EVA — Evet. Bundan böyle sizin bütün işlerinizle ben uğraşacağım. Siz Bayan Sabatay mısınız?

Bn. SABATAY — Kim?

EVA — Bayan Sabatay mısınız dedim.

Bn. SABATAY — Hayır. Ben Sa'adja Sabatay karısı!

EVA — Oturabilir miyim? (*Kapının önündeki kırık dökük sıraya ilişir; not defterini çıkarır gene.*)

Bn. SABATAY — Ben yok yazı, bayan...

EVA — Eva!

Bn. SABATAY — Yok ekmek, bayan. Yok iş, yedi çocuk bayan. Be'hyat Allah, yedi çocuk biri burda, (*Karnımı gösterir*). Ben Gurion! (*Ben Gurion'un adı ünlem anlamında kullanılır kimi zaman.*)

EVA (*Çantasını karıştırır*) — Bayan Sabatay, Sosyal Yardım Merkezine gelmiştiniz, değil mi?

Bn. SABATAY — Şimdi gelmek var kocam.

EVA — Peki, bekliyorum. (*Ne yapacağını bilmeden bir şeyler yazar, kâğıtlarını karıştırır, sıkılmıştır.*)

Bn. SABATAY — Bayan?

EVA — Eva! Bana sadece, Eva deyin, Eva.

Bn. SABATAY — Nah kocam. Sa'adja, bu Yeni Yardım.

(Sabatay, tam doğulu bir yahudi tipi: Sakallı, gösterişli, büyük bir saygıyla eğilir Eva'nın önünde, selâm verir.)

EVA — Bay Sabatay?

SABATAY — Buyurun efendim. *(Bir el işaretleriyle gönderir karısını.)*

EVA — Oturun lûtfen. *(Sabatay güçlkle oturur sıraya)* Karınız işsiz olduğunuzu söyledi Bay Sabatay.

SABATAY — Doğru efendim.

EVA — Bir zenaatiniz yok mu?

SABATAY — Kunduracıyım, ama kimse istemiyor beni.

EVA — Neden?

SABATAY — Bilmem. İstemiyor kimse.

EVA — Bu işi kaç yıldır yapardınız, yani kunduracılığı?

SABATAY — Daha çalışmadım.

EVA — Hiç mi çalışmadınız?

SABATAY — Hiç.

EVA — Ya?! Hımm, şey ne biçim kundura yaparsınız?

SABATAY — Kunduracıyım işte, ama kimse istemiyor beni.

EVA — Denediniz mi? Yani, iş aradınız mı?

SABATAY — Daha aramadım.

EVA *(Şaşkın)* — Neden?

SABATAY — Kalbim, hasta da. Hafif iş yapabiliyim ben.

EVA — Kunduracılık çok ağır bir iş mi?

SABATAY — Benim için evet, alışkanlığım yok ki...

EVA (*Not alır*) — İş Bulma Kurumu'na başvurun, daha hafif bir iş versinler size.

SABATAY — Vermezler. Kimse iş vermiyor, kimse istemiyor beni. Siz, belki siz bir iş bulursunuz bana?!

EVA — Bulamam. Yetkimin dışında bu.

SABATAY — Olsun. Bir kâğıt verin bana, yeter.

EVA — Bir dakika bay Sabatay, anlaşmazlık oldu: Ben İşçi Kurumundan gelmiyorum.

SABATAY — Olsun. Bir kâğıt verin, yeter.

EVA — Veremem, bay Sabatay; İşçi Kurumuyla hiçbir ilintim yok. Benim görevim, size ve sizin özel aile durumunuza yardım etmek. Şimdi söyleyin bakalım ne yapabilirim size bay Sabatay. (*Kalemimi alesta tutar.*)

SABATAY — İşçi Kurumuna bir kâğıt verin bana.

EVA (*Sabır tükenmiştir*) — Benden hiçbir kâğıt alamazsınız. (*Toparlar kendini*) Rica ederim bay Sabatay. Gelin, şimdi çok soğukkanlı olarak durumunuzu gözden geçirelim. (*Soru kâğıdını hazırlar*) Kaç çocuğunuz var?

SABATAY — Altı. Şalom, Mordehay, Abdullah, Mazal, Şabuba, Şimşon ve Uri.

EVA (*Not eder*) — Yedi oldu?

SABATAY — Yedi mi? İyi ya, yedi öyleyse. Ha, bir de Gula.

EVA — O da kim?

SABATAY — Bizimle oturan bir kocakarı; hiç kılmıdayamaz, ama yemek yer!

EVA — Yakınlarınızdan biri mi?

SABATAY — Bilmiyorum. Bizimle göçtü buraya. Yakınlarımızdan olacak, yoksa oturmazdı bizimle; çocuklara bakıyor.

EVA — Hımm. Evet, çok ilginç, çok çok kalabalık bir ailesiniz.

SABATAY — Yardım edecek misiniz bize, bayan?

EVA — Elbette. Onun için geldim buraya.

SABATAY — Verin öyleyse bir kâğıt.

EVA (*Bağırır*) — Aaa! bu... (*Toparlar kendini güçlükte*) Sinirlenmeyelim bay Sabatay. Önce şurdaki soruların karşılığını verelim, sonra bakarız. Ne zaman evlendiniz?

SABATAY — Ben mi?

EVA — Tabii siz.

SABATAY — Buraya gelmeden önce.

EVA — Yani kaç yaşındaydınız?

SABATAY — Yaşlı değildim. Diyeceğim, geldiğim yerde genç evlenilir. Bakın bayan, çok şey istemiyorum sizden, küçük bir kâğıt verin bana, İşçi Kurumuna, bütün istediğim küçük bir kâğıt.

EVA (*Bir isteri krizini güçlükle yener*) — Bay Sabatay, rica ederim! Önce şu soru kâğıdını dolduralım demedim mi size? Ailede kaç çocuk vardı.

SABATAY — Altı. Biri de karımın karnında.

EVA — Bay Sabatay, ananızla babanızın ailesinde demek istedim.

SABATAY — Tanımıyorum onları.

EVA — Ben anlatamıyorum: Kardeşlerinizi sordum, çok muydu?

SABATAY — Çok.

EVA — Kaç kardeştiniz?

SABATAY — Bilir miyim? Öldü çoğu.

EVA — N'olur anımsamaya çalışın, çok önemli.

SABATAY — Önemli mi? Neden önemli? Önemli olan, bana küçük bir kâğıt vermeniz.

EVA — Yalvarırım bay Sabatay, n'olur...

Bn. SABATAY (*Elinde bir tepsiyle çıkar, çamaşır ipinden aldığı örtüyü örter tepsinin üstüne, Eva'ya bir fincan çay getirir.*) — Buyurun bayan...

EVA (*Sesi soğuktur*) — Bana Eva deyin, lûtfen.

(*Bayan Sabatay ses çıkarmaz, kımıldamadan yana çekilir, durur.*)

EVA (*Güçlkle bir yudum çay içer, sonra gene işe koyulur*) — Bay Sabatay! En kolay soruları karşılıksız bırakırsanız, size nasıl yardım edebilirim?

SABATAY — Anlamadım?

EVA — Sosyal durumunuzun inceleme işini bana verdiler; yeni göç etmiş olmanızdan ötürü, önce aile du umunuzu bilmemiz gerekiyor.

SABATAY — Neden? (*Bayan Sabatay, Eva'nın sözlerini kuşkuyla dinlemiştir.*)

EVA (*Sabırla*) — Evet, ne diyordum, bu güçlkle rin kökleri çok eskilerdedir. Büyüdüğünüz çevrede ara malı bunları. Diyelim ki, çocukken sizi bir yılan sokmuş olabilir... (*Sabatay kesmek ister*) Söz gelişi canım, yılan sokmamıştır, sokmuş olsaydı demek istedim; ne olurdu? Bir süre korkardınız elbet, ama sonra unutturdunuz bu olayı. Gelgelelim çocukluğun o bilinçsizliğinde gene de bir iz kalırdı, değil mi? (*Bayan Sabatay korkunç bir ses çıkarır, içeri kaçar.*)

SABATAY — Hangi çocuğun?

EVA — Sizin canım. Siz! Yani siz daha çocukken, öyle diyelim.

SABATAY — Peki, öyle diyelim.

EVA — Ha şöyle. Sonra, uzun yıllar sonra, birden bir yılan görüyorsunuz: Yatağınızın içine çöreklenmiş!

SABATAY — Tanrıya şükürler, yılan yok burarlarda, ama iş de yok!

EVA — Şimdi işten söz etmiyoruz bay Sabatay!

SABATAY — Küçük bir kâğıt bayan, n'olur!

EVA (*Bitik durumdadır, ne söylediği anlaşılmaz, ama bir şeyler geveler, toparlar kendini sözde; sonra çok ağır, teker teker, güçlkle konuşur*) — Bay Sabatay! Söylediklerimi anlamıyorsunuz! Size yardım etmemi istiyorsanız, birbirimizi tanımamız gerekir. Dost olmamız, birlikte çalışabilmemiz için dost olmalıyız. Bakın, ben buraya geldiğimde size kendimi tanıttım, adımı söyledim, kim olduğumu, değil mi? Yalan mı?

SABATAY — Doğru bayan. Nedir adınız?

EVA — Adım mı? Eva, demiştim ya!

SABATAY — Evli misiniz?

EVA — Hayır.

SABATAY — Çok mu çalışıyorsunuz? Güç mü işiniz?

EVA (*Şaşkındır biraz*) — Evet, güç, çok güç; ama seviyorum işimi.

SABATAY — Anlıyorum. Çok çalışan, evde kalmış bir kız kurusu! Aileniz var mı?

EVA — Anamla babam var.

SABATAY — Tanrı korusun onları. Varlıklı mı bari?

EVA — Ne gezer. Hem babam çok yaşlı.

SABATAY — İşçi Bulma Kurumundan da iş vermezler, bilirim. Kardeşleriniz var mı?

EVA — Yok.

SABATAY — Zavallı mutsuz kız! (*Doğu yahudilerince az çocuk mutsuzluk sayılır. Çok çocuklu olmak da ekonomik mutsuzluğu doğurur, biliriz!*) Ananıza, babanıza siz bakıyorsunuz öyleyse?

EVA — Evet.

SABATAY — Evlenirseniz, para gerekecek.

EVA — Düşünmedim, hem önemli de değil.

SABATAY — Önemli olmaz olur mu? Düğün giysisi? Eşya filân gerekecek elbet.

EVA — Sahi, haklısınız.

SABATAY — Ya... Evli değilsiniz, nişanlı mısınız bari?

EVA — Bir sevgilim var.

SABATAY — Ama evlenecek paranız yok.

EVA — Ev bulamadık ki zaten.

SABATAY — Yazık, yazık. Bir kızla bir delikanlı evlenmek ister, ama evleri olmazsa evlenemez. Durun, bir düşüneyim: Hah, şurda aşağıda köyde yeni evler var. Birini verirler size.

EVA — Vermezler. O evleri yeni göçmenlere ayırdı hükümet.

SABATAY — İşinizi uydurursanız verirler size. Şefiniz Bayan Weisferger'e gidin, bayan Weisferger deyin, genç kızlar evlenmek ister, evlenmek isteyince de bir evleri olsun isterler. Bana bir ev bulun! Ve, bayan Weisferger size bir kâğıt verir...

EVA — Bana bir kâğıt vermez, çünkü veremez.

SABATAY — Verebilir, veremem der ama, verir. Kızkardeşimin oğluna verdi bir kâğıt. Ama yılmayacaksınız, her gün gidip bir kâğıt isteyeceksiniz, sonunda verir, göreceksiniz. Bu yüzden belki başka bir işe atarlar bayan Weisferger'i, olsun; yeni gelenden istersiniz, yılmaca yok, umutsuzluğa kapılmayın sakın. Size bir ev bulmak zorundadır hükümet. Sizin gibi çalışkan bir kıza ev bulmayacaklar da kime bulacaklar? Siz herkeşe iyilik ediyorsunuz, herkes bayan Eva'ya derdini ya-
nıyor, bayan Eva, herkesin işine koşuyor, yardım etmek istiyor herkese; para isteyenler gırla, ama verecek para yok, yalan mı?

EVA — Ne kadar haklı olduğunuzu bilerseniz!

SABATAY — Biliyorum, biliyorum. İşiniz gücünüz, güzel sözlerle milleti avutmak, zor iş bayan, zor iş.

EVA — Hem de çok zor bay Sabatay.

SABATAY — Bayan Eva para versin, ama kendi cebi delik kalsın! Aylığınız ne kadar?

EVA — Çok değil.

SABATAY — Üstelik bir de anayla baba, üstelik bir de düğün, yeni bir giysi, ya, ya...

EVA — Yeni giysi mi? Aklımın köşesinden bile geçiremiyorum! Oturduğum odanın kirası yirmi beş lira, düşünün; üstelik lokantada yemek zorundayım.

SABATAY (*Korkmuş gibi*) — Lokantada mı?

EVA — Günde en aşağı iki lira.

SABATAY (*İnanmamış gibi*) — İki lira ha?

EVA — Evet, sonra...

SABATAY — Bir dakika. (*Cebinden bir defter çıkarır, Eva'nın kalemını alır*) Kesmeyin, anlatın.

EVA — Yani bir öğün yemek yiyebiliyorum sadece.

SABATAY (*Hesap eder*) — Günde iki lira, demek oluyor ki...

EVA — Ayda altmış lira.

SABATAY — Ayda altmış lira, günde bir öğün yemek için, ha?

EVA — Öyle. Üst baş? Sinema? Arada bir yerlere gitmek, nerde?

SABATAY — Umutsuzluğa kapılmayın, sosyal durumunuz güç, evet ama, Tanrı yardım edecektir, her şey düzelir, korkmayın. Bayan Eva, çocukken bir yılan sokmuş muydu sizi?

EVA (*Şaşkın*) — Hayır.

SABATAY — Gördünüz mü? Bir yılan soksaydı sizi, belki her şey bambaşka olurdu. Gene de kırılma-

sın umudunuz. Biz, yeni kalkınan bir ülkeyiz, sizin gibi kötü durumda olanlarımız çok. Sıkın dişinizi bayan Eva, sabredin. Güvenin insanlara, inanın bana insanlar kötü değildir. Ben de ölmedim daha. *(Uzaktan bir otobüsün kornası işitilir.)*

EVA *(Birden durumun komikliğini anlar, kızarır, ayağa fırlar)* — Özür dilerim bay Sabatay, gitmek zorundayım, otobüsüm. *(Çantası açılır, sayısız kâğıtlar dökülür.)*

SABATAY *(Yardım eder ona)* — Boş verin Eva... Dayanın kızım. Ha, bak, bu benim dosyam, sakın yitirme bunu, iyi sakla. Tanrı yardım edecektir.

EVA — Sağolun bay Sabatay. Ne diyeceğimi bilemiyorum, nasıl teşekkür edeceğimi şaşırdım. *(Koşarak çıkar.)*

SABATAY *(Seslenir ardından)* — Başarılar küçük Eva. Başın sıkışırsa gel buraya, yavrum. Biz yahudiler birbirimize yardım etmeliyiz. *(Ağır ağır kulübesine yönelir)* Ne iyi bir kızcağız. *(Sakalını sıvazlar)* Kolu kanadı kırılmış zavallı bir Sosyal Yardım Meleği... *(Güler).*

EPHRAİM KİSHON KİMDİR?

“1924’de Macaristan’da doğdum, 1949’da İsrail’de yeniden dünyaya geldim. Gırtlığa dek borçluyum. Macar, Alman, Rus kamplarında kaldım. Evliyim. Bir çocuğum var. Bütün Batı ülkelerinde, Almanya ve Japonya’da bile ramp ışığına kavuşmuş altı tiyatro oyunu yazdım. Yirmi kitabım sekiz dile çevrildi. İsrail’de çıkan “Akşam” anlamına gelen “Ma’-ariw” gazetesinde “Chad Gadjä (kuzucuk)” başlığı altında işneleyici yazılar yazarım. Radyo için oyunlar yazarım; “Yeşil soğan” adlı sanat tiyatrosunun yöneticisiyim. Tel-Aviv’de yaşıyorum; yazı yazarak geçimimi sağlıyorum.”



Filistin, Yahudilerin Tanrıca adanmış ülkesi sayılır öteden beri. Sonunda bu dinsel ülkülerini gerçekleştiren Yahudiler o topraklar üstünde bugünkü İsrail devletini kurdular. Kendisi de Avrupalı bir müsevi olan Efraim Kışon bu yeni devleti ve göçmenlerden kurulu bu ulusu ele alarak en zekice taşlamalarla dolu bir olaylar zinciri içinde, gerçek bir sanat eseri koyuyor ortaya. Son çağın en güçlü hiciv eserlerinden birini okuyacaksınız bu ciltte.

18 lira
✂